

Violència de gènere a l'Afganistan després dels talibans

Associació per als Drets Humans a l'Afganistan (ASDHA)

Jornades celebrades a Barcelona el 14 i 15 de novembre del 2006

Transcripció de textos: **Yasmin Paricio, Marta Michelena i Anna Tortajada**

Correcció: **Alba Galí**

Maquetació: **Kilian Estrada, Mapasonor ACD**

Associació per als Drets Humans a l'Afganistan (ASDHA)

Pl. Sagrada Família, 5 2A 08013 Barcelona

afgancat@afgancat.org

www.afgancat.org

*Imatge de la portada: cartell contra la violència de gènere,
editat per associacions de dones afganeses*

Dediquem aquest llibre a les dones de l'Afganistan per la seva dignitat humana malgrat la situació de violència en què viuen. I també a totes les persones sòcies, voluntàries i col·laboradores d'ASDHA, pel seu suport malgrat les nostres mancances com a associació petita.

Introducció

L'Associació per als Drets Humans a l'Afganistan (ASDHA) va organitzar el 14 i 15 de novembre del 2006 les jornades *Violència de gènere a l'Afganistan, cinc anys després de la caiguda dels talibans*, que s'emmarquen dins un projecte més ampli de donar a conèixer a Catalunya la situació de les dones a l'Afganistan, i impulsar la creació de xarxes de col·laboració, relació i intercanvi d'experiències entre associacions de dones afganeses i entitats, col·lectius i institucions d'aquí.

En aquestes pàgines podeu trobar les ponències d'aquelles jornades, en què van participar quatre dones afganeses: Shinkai Karokhail, diputada del Parlament afganès; Najia Haneefi, presidenta de l'associació de dones afganeses Afghan Women's Educational Center (AWEC); Suraya Pakzad, presidenta de l'ONG afganesa Voice of Afghan Women Organization; i Nadia, una noia afganesa que fa deu anys que es fa passar per un home i vesteix roba de noi per poder mantenir la seva família a Kabul. Esperem que el testimoni d'aquestes dones no us deixi indiferent, i fomenti la creació de vincles entre l'Afganistan i Catalunya.

També volem donar les gràcies als finançadors d'aquest projecte (l'Institut Català de les Dones, la Fundació La Caixa, el programa Barcelona Solidària de l'Ajuntament de Barcelona, i l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament), perquè sense el seu suport el nostre granet de sorra no seria possible.

Mònica Bernabé
Presidenta d'ASDHA

Índex

- pàg 9 **1. Parlaments d'inauguració de les jornades *Violència de gènere a l'Afganistan cinc anys després de la caiguda dels talibans.***
- pàg 25 **2. Violència de gènere institucional a l'Afganistan.**
Ponent: Shinkai Karokhail, diputada al Parlament afganès.
- pàg 39 **3. Violència social i comunitària a l'Afganistan.**
Ponent: Najia Haneefi, presidenta de l'associació Afghan Women's Educational Center (AWEC).
- pàg 55 **4. El despertar feminista a l'Afganistan.**
- pàg 85 **5. El cas de Nadia.**
- pàg 94 **6. L'islam com a arma contra la violència de gènere.**
Ponent: Dolors Bramon, professora titular d'estudis àrabs i islàmics de la Universitat de Barcelona.
- pàg 116 **7. Violència de gènere a la família.**
- pàg 118 **7.1. Violència de gènere a la família a l'Afganistan.**
Ponent: Suraya Pakzad, presidenta de Voice of Afghan Women Organization.
- pàg 113 **7.2. El llarg camí fins a una resposta integral de la violència de gènere a l'Estat espanyol.**
Ponent: Maria Duran, advocada especialista en la defensa dels drets de les dones.
- pàg 167 **8. Clausura de les jornades.**

**1. Parlaments d'inauguració de les jornades
*Violència de gènere a l'Afganistan cinc anys
després de la caiguda dels talibans.***

1. Parlaments d'inauguració de les jornades

Violència de gènere a l'Afganistan cinc anys després de la caiguda dels talibans.

Presenta Mònica Bernabé, presidenta de l'Associació per als Drets Humans a l'Afganistan (ASDHA)

Hola, bon dia. En primer lloc, moltes gràcies per ser aquí aquest matí en aquestes primeres jornades sobre violència de gènere a l'Afganistan cinc anys després de la caiguda dels talibans. Ens acompanyen a la taula, en primer lloc, a la meva esquerra, Daniel Cando, comissionat de Barcelona Solidària de l'Ajuntament de Barcelona; a la meva dreta, Sara Berbel, presidenta de l'Institut Català de les Dones (ICD), i també a la meva dreta, Àlex Masllorens, director de l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament (ACCD). També havia de venir el president del Parlament de Catalunya però ens ha enviat una nota comunicant-nos que malauradament per raons d'agenda no podrà venir.

M'agradaria començar aquestes jornades explicant qui som nosaltres, qui som l'Associació per als Drets Humans a l'Afganistan. Ja sé que queda una mica estrany començar explicant qui organitza les jornades, però som una ONG tan petita que crec que és bo explicar en primer lloc qui som. Nosaltres som una associació molt petita però som l'única associació a Catalunya que fa tants anys que estem treballant a l'Afganistan en temes de dones. Actualment som una de les tres ONGs que estem treballant en aquest país. Nosaltres vam començar la nostra tasca durant l'època dels talibans l'any 2000; vam començar donant suport a projectes d'associacions de dones afganeses. En aquell moment vam donar suport a escoles clandestines que existien aleshores al país. Si recordeu, durant l'època dels talibans l'educació estava prohibida per a les dones, i moltes dones es van organitzar creant escoles clandestines en cases particulars. Actualment continuem treballant no només amb associacions de dones i amb projectes exclusius per a dones.

Ens feia mola il·lusió organitzar aquestes jornades, i a més a més en aquesta data perquè precisament ahir va fer cinc anys de la caiguda del règim talibà. Una data que nosaltres no volem celebrar perquè van caure els talibans però seguidament van venir uns altres fonamentalistes i senyors de la guerra que actualment ocupen el Govern afganès i els estaments oficials. En aquell moment recordo que en la premsa d'aquí tots parlàvem de l'alliberament de la

dona afganesa i apareixien fotografies de dones afganeses traient-se el burca. Després d'això es pot dir que de notícies sobre la situació de la dona a l'Afganistan poques n'hem vist i no sabem ben bé quina és la situació de la dona allà. En tot cas, només ens fixem si la dona porta burca o no, i ens preguntem: les dones encara porten el burca? Però jo crec que realment el burca és la cosa més insignificant de la situació de les dones a l'Afganistan. Les dones afganeses tenen molts més problemes que no pas el burca, i es pot dir que el burca seria, en aquest cas, una anècdota.

Per parlar-vos de tot això tenim quatre convidades d'honor, quatre convidades excepcionals aquí amb nosaltres, que us podran explicar quina és la situació de la dona a l'Afganistan. Tenim la Shinkai Karokhail, diputada al Parlament afganès; la Najia Haneefi, presidenta de l'associació de dones afganeses Afghan Women's Educational Center; la Suraya Pakzad, presidenta de l'associació afganesa Voice of Afghan Women, i la Nadia, una convidada molt especial que per mi és una de les dones afganeses més valentes que he conegut a l'Afganistan. Aquestes quatre convidades us parlaran de la situació de les dones a l'Afganistan però també de la violència de gènere que moltes dones pateixen en aquest país. En l'últim mig any he estat vivint i treballant a l'Afganistan i després de ser-hi durant tot aquest temps, diria que absolutament totes les dones són víctimes de violència de gènere. Fins i tot les dones que tenim avui aquí, les activistes, fins i tot elles són també víctimes de violència de gènere. Ja us ho explicaran després quan comencin les ponències.

Una de les coses més tristes que he vist a l'Afganistan és una boda. Encara que sembli estrany, les bodes són totalment tristes a l'Afganistan. Per què? Doncs perquè allà és tradició que el pare esculli el marit per a la seva filla, que normalment és un home que la filla no coneix, o que ha vist una o dues vegades. A més, el marit paga un dot per la filla, la compra, i aquesta dona passa de viure en una societat on el contacte social i físic amb els homes és gairebé nul a viure directament amb un home que no coneix absolutament de res i amb qui ha de mantenir relacions sexuals, quan fins aquell moment mai no ha sabut res de sexe. Per mi això seria una violació, tot i que allà, segons des de quins punts de vista, es parla de tradició.

A banda d'explicar la situació i de difondre la situació de les dones a l'Afganistan, que és un dels objectius d'aquestes jornades, un altre dels objectius més importants és intentar fomentar l'intercanvi d'informació i d'experiències entre persones d'aquí i les nostres convidades afganeses. Per

això hem previst molt temps d'intervenció del públic; així que demanarem a les ponents que respectin el temps marcat per poder donar en tot moment la paraula al públic i estarem molt agraïts que vosaltres hi participeu.

Aquest projecte s'emmarca en un projecte que ja vam iniciar l'any passat i que tenia precisament aquest objectiu de fomentar la relació entre persones i associacions d'aquí i dones afganeses i associacions de dones afganeses d'allà. Vam comptar ja amb el suport de les institucions aquí presents i a les quals, lògicament, els vull donar les gràcies. Aquestes jornades estan finançades per l'Ajuntament de Barcelona, l'Institut Català de les Dones, l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament i l'Obra Social de la Fundació "la Caixa". Per últim, doncs, també voldria donar les gràcies a dues de les persones que han fet possibles aquestes jornades, la Yasmín Paricio i la Marta Michelena, que estan coordinant i organitzant aquests dos dies de ponències i de debat.

Dit tot això, dono la paraula a **Sara Berbel, presidenta de l'Institut Català de les Dones,**

Moltes gràcies. Enhorabona per l'organització d'aquestes jornades i sobretot per haver-nos convidat i poder, encara que sigui per una estoneta breu pel temps que tenim marcat, compartir algunes reflexions amb vosaltres. Aquí hi ha persones molt més expertes que jo sobre la situació de les dones a l'Afganistan, però sí que vull compartir amb vosaltres alguns pensaments, alguns neguits entorn a aquest tema ara que tinc l'oportunitat de fer-ho.

Com tothom d'aquesta sala sap, un dels pilars bàsics dels drets humans és el dret de les dones a viure en igualtat i a no ser discriminades. Al mateix temps, precisament, una de les característiques més poderoses dels drets humans és el principi d'universalitat. És a dir, totes les persones tenen els mateixos drets pel fet de ser éssers humans. I el dret de les dones són drets humans, això és el que hem de repetir perquè sovint sembla que no queda del tot clar. D'aquesta manera, el marc dels drets humans especifica l'obligació que tenen tots els governs, tots, en virtut del dret internacional, de promoure i protegir els drets de les dones i a més a més oferir mecanismes quan no es compleixi el respecte a aquests drets. No obstant això, en el context actual, un dels arguments per intentar frenar la implantació dels drets de les dones i eradicar els drets de les dones és el relativisme cultural, que va una mica en la línia que comentava l'organitzadora.

Em permetreu que jo em defineixi com a gens relativista en aquest sentit. Perquè fixeu-vos, quina casualitat, que el relativisme cultural s'aplica a la qüestió de gènere i a la qüestió de la sexualitat molt més que a cap altra àrea del moviment internacional de drets humans. Així, veiem com sovint es justifica la discriminació dels drets de les dones o la violència de gènere sobre la base de la cultura o d'una tradició determinada. Aquests arguments, si us hi fixeu, obvien dos aspectes. En primer lloc, que les cultures no són estàtiques ni unitàries sinó que canvien, afortunadament, s'adapten, evolucionen, segons les circumstàncies de cada època. És a dir, podem modificar les cultures, no són eternes ni immutables. En segon lloc, el relativisme també obvia que gairebé sense excepció totes les cultures del món han assignat a les dones funcions i rols subordinats gairebé sempre als homes, i en quasi totes les cultures del món s'ha donat i encara es dona la violència contra les dones. El que passa és que històricament sempre s'ha considerat normal i, per tant, ha passat desapercebuda. És a dir, quan s'acudeix a arguments de relativisme cultural per justificar determinats comportaments o costums que discriminin les dones no es té en compte que no és una qüestió específica d'una comunitat determinada, sinó que lamentablement estem parlant d'un fenomen que és gairebé universal.

Com a conseqüència d'això, les lleis han regulat la condició jurídica i social, per exemple, el dret de família o el dret consuetudinari han donat suport a la restricció de lleis i llibertat de les dones. I el que és pitjor, moltes vegades han justificat la violència. Però, finalment, al segle XX, després de molt temps de lluita política i lluita social per part dels moviments de les dones, s'ha reconegut i legislat internacionalment que totes les dones tenen dret a viure en igualtat, amb llibertat i amb dignitat. Cap cultura o tradició pot ser una excusa per violar el dret de les dones. Això no significa que la legislació vigent sobre la universalitat dels drets humans suposi una imposició d'uniformitat o —d'això que se'ns acusa molt sovint— una negació de la diversitat. Precisament el reconeixement de la diversitat entre les dones i el reconeixement de les particularitats de diverses regions s'ha de combinar amb l'obligació i el compromís dels estats de no invocar cap costum ni cap tradició o discriminació religiosa que afecti les dones.

Un dels assoliments més llargs, que ens ha costat més d'aconseguir, ha estat reconèixer que la violència de gènere és una de les formes més omnipresents i alhora ocultes d'abús contra els drets de les dones a tot el món. En reconèixer que és una greu vulneració dels drets humans, la violència de gènere ha deixat

de ser un assumpte privat i ha passat a considerar-se una qüestió d'interès públic sobre la qual han d'actuar totes les autoritats. Això és un gran pas perquè a ningú se li escapa que emmarcar la violència contra les dones en l'àmbit dels drets humans ens ha permès fer un llenguatge comú per afrontar aquesta violència i també establir xarxes mundials i regionals que treballin conjuntament pel compliment i foment de noves pràctiques i normes legals internacionals.

Penso que la celebració d'aquestes jornades s'inclou dins d'aquest objectiu i d'aquest avenç. Per últim, la inclusió explícita de la violació com a crim de guerra i crim de la humanitat en els estatuts dels tribunals penals internacionals és clarament un exemple d'aquestes noves normes que cada cop suposen un compromís internacional més gran. En el cas de l'Afganistan, què us haig d'explicar? La violència es dona en molts aspectes de les vides de les dones i de les nenes, com abans ja comentàvem. Es dona en l'àmbit públic, en l'àmbit privat, en el si de la comunitat i en la família. Al llarg del 2006 diferents organitzacions a l'Afganistan han ofert informacions sobre aquesta violència generalitzada.

Un estudi d'UNIFEM ha arribat a parlar de les proporcions endèmiques que ha adquirit la violència contra les dones a l'Afganistan, que ha arribat a xifres més altes que a la resta del món. Això és el que preocupa específicament. Així, per exemple, mentre que les xifres globals assenyalen que una de cada cinc dones al món sofrirà una violació o un intent de violació –Déu n'hi do!, no és que sigui una xifra encoratjadora–, a l'Afganistan el percentatge és més alt: una de cada quatre dones pot sofrir algun tipus de violència sexual. L'estudi també revela que moltes situacions d'abús no són denunciades o, en el cas que ho siguin, els seus responsables romanen impunes i no són castigats.

Una altra conclusió que també ens preocupa específicament és que malgrat que la violència vers les dones és comesa generalment per l'entorn familiar, en alguns casos s'està descobrint que són els representants de l'Estat els que es troben darrere d'aquesta violència. Aquest és un tema que ens ha de tenir alerta. Aquesta situació posa de manifest que la responsabilitat de l'Estat afganès no és només per omissió o per falta de protecció dels drets de les dones, sinó que en alguns casos hi està directament implicat. La responsabilitat de l'Estat suposa, per tant, un tema a tenir en compte i fins i tot un obstacle contra la impunitat que sembla que ha adquirit proporcions endèmiques.

D'altra banda, la Comissió Afganesa Independent dels Drets Humans va denunciar que la pràctica dels crims d'honor, és a dir, l'assassinat de les dones acusades d'haver causat algun tipus de vergonya a la família, s'ha incrementat notablement en el darrer any. Aquesta comissió ha denunciat que durant l'any prop de 200 dones han mort com a conseqüència dels drets d'honor. Però és que aquesta xifra és l'oficial, és a dir, podria ser molt menor de la xifra real perquè la majoria d'aquests assassinats no són denunciats. La major part d'aquestes dones moren perquè es neguen a contraure matrimonis acordats amb les seves famílies. Ara ens parlaven de com pot arribar a ser un casament de trist, i això per no parlar dels suïcidis que la setmana passada llegíem als diaris o de les immolacions terribles d'algunes dones en determinades zones. Aquestes xifres i aquests fets evidencien la gravetat de la situació que travessen les dones, i haurien d'alertar tota la societat internacional sobre una urgència, la d'introduir la defensa dels drets de les dones afganeses. Cal recordar el recent i terrible assassinat de la directora d'Assumptes de la Dona de Kandahar, Safi Annajan, defensora dels drets de les dones que durant el règim talibà va fomentar l'educació clandestina de les dones. Aquest assassinat, sens dubte, ha suposat un dur revés en els esforços d'institucionalització i formalització dels drets de les dones a l'Afganistan.

Des de l'Institut Català de les Dones, i per descomptat des de el Govern de la Generalitat, us volem oferir el nostre suport a totes les actuacions desenvolupades per eradicar la violència vers dones i nenes. Volem contribuir i visibilitzar la situació com a primer pas, perquè primer hem de ser conscients que tot aquest silenci que hi ha entorn a aquesta violència no és permisible. Per tant, volem contribuir a visibilitzar-la com a primer pas per eliminar-la i avançar en totes aquelles mesures de caire social o legislatiu que en permetin l'eradicació. Compteu amb nosaltres per a aquesta tasca, només així crec que podrem fer certa la frase de la sufragista Elisabeth Cady Stanton, que va dir que "el lloc de les dones a la societat marca el seu nivell de civilització". Moltes gràcies.

Mònica Bernabé

A continuació té la paraula **Àlex Masllorens, director de l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament.**

Moltes gràcies, Mònica. Bon dia a tothom. En primer lloc vull agrair a l'organització i a l'Associació per als Drets Humans a l'Afganistan el fet que hagin convocat aquestes jornades perquè em semblen enormement

encertades. Crec que els motius no cal explicar-los perquè n'hi ha molts i suficients. Per tant, vull agrair-vos la preparació de les jornades i la seva celebració, així com la feina que esteu fent a l'Afganistan. Naturalment, també, salutacions a totes les persones que hi intervindran i a les que esteu escoltant. I sobretot una salutació molt especial i merescudíssima per a les activistes que han vingut aquí i que ens explicaran la situació que han viscut. Crec –i ara també ho escoltàvem– que hem d'interpretar aquesta lluita com la defensa no només dels drets de les dones, sinó també dels drets de les persones, dels drets humans. I és que sense la comprensió dels drets de les dones, especialment allà a l'Afganistan i a d'altres llocs on hi ha una opressió forta de gènere, no podem parlar de compliments de drets humans. En la societat afganesa, on la dona viu en unes condicions com les que viu –no cal dir que en una societat totalment injusta–, es perd la possibilitat de viure amb pau i de viure amb justícia, que hauria de ser el primer objectiu de tots. Per tant, agraeixo la lluita que aquestes activistes han portat i també que el patiment que han tingut l'hagin convertit en positiu i en treball a favor de totes les dones. I ho faig no a títol personal, sinó també –n'estic segur– en nom de tots els homes i dones de Catalunya.

En aquest sentit, des de l'Agència de Cooperació tenim un pla d'estratègia per implementar la política de cooperació. Amb aquest pla, que s'elabora juntament amb tots els actors que cooperen des de Catalunya, tenim molt clara l'especial rellevància dels eixos transversals, que són els que han d'impregnar totes les accions de cooperació des de Catalunya; aquests han de tenir no solament l'equitat home–dona, que és imprescindible, i més des d'una perspectiva de gènere, sinó també tot el que és el foment de la cultura de pau i els drets humans. Em sembla bastant evident que parlar de l'equitat home–dona i no parlar del foment de la cultura de pau i dels drets humans seria com anar coixos. Nosaltres parlem sempre d'aconseguir realment un desenvolupament amb futur sobretot en els països empobrits. Hi ha algunes condicions que s'han de donar de manera imprescindible. Una d'elles és l'educació, i la inversió en l'educació és imprescindible, entre altres coses per l'educació per la igualtat i pel respecte dels gèneres.

La qüestió de l'equitat també és fonamental, i també l'aposta decidida per l'enfortiment institucional, democràtic, pels drets humans i per la pau. Jo crec que –com també sentíem ara– els mitjans de comunicació i els governs occidentals han estat una mica massa optimistes, potser interessadament, després de la guerra a l'hora de dir que s'havien acabat les injustícies i la

situació d'opressió i de violència que vivia aquell país. Només cal obrir els diaris avui mateix per adonar-se que la situació no és exactament així i que en realitat hi ha hagut un pacte tàcit amb certes parts, amb el sud, fins i tot amb els mateixos talibans, i amb d'altres llocs, fins i tot amb altres senyors de la guerra. En realitat el que podem comprovar és que malgrat la presència occidental i de les Nacions Unides –necessària i probablement positiva–, a la pràctica es continuen donant aquestes situacions que us deia i segurament per això calen persones lluitadores que intentin treballar per una societat des d'una perspectiva, en aquest cas, d'equitat i de lluita de les dones; però probablement també hi ha molt a fer des del punt de vista de l'enfortiment de la democràcia. Per tant, aquesta aposta d'equitat des de l'Agència i des de tothom que fa cooperació des de Catalunya és fonamental. Nosaltres, en aquest sentit, a través d'ASDHA i a través d'un parell més d'associacions que estan treballant des d'allà, podem dir que des de l'any 2004 s'ha fet una aposta també per donar suport a les organitzacions catalanes que estan treballant a la zona i que normalment tenen unes organitzacions també del propi país, que controlen la situació, que saben el que estan fent i que estan lluitant per aquests drets que estem dient i per promoure i defensar aquest exercici entès com a exercici de drets humans per part de les dones, de la igualtat de les dones i de no-discriminació.

D'altra banda, també des de l'Agència fa uns anys que s'ha apostat per la construcció de la pau i la prevenció de conflictes –també fonamental en la cooperació– i s'han anat desplegant un seguit d'instruments i d'estratègies que es recullen en el nou pla director que s'ha redactat recentment. Amb el benentès que –com deia fa un moment– no pot haver-hi pau duradora, com al mateix temps difícilment pot haver-hi un desenvolupament sostenible, sense pau, democràcia i respecte pels drets humans. I és en aquesta línia en la qual hem de treballar tots.

Moltes vegades s'acostuma a descriure les dones –i en el cas de l'Afganistan ho hem pogut veure– com a víctimes vulnerables de la violència, juntament amb els nens, i se'ls atorga un paper passiu. Però ben al contrari –com escoltarem amb les ponències de després–, són les dones precisament les que garanteixen la supervivència de les famílies i de les comunitats, i moltes vegades són les dones també les que encapçalen les iniciatives i es mobilitzen més. D'això també en tenim experiència en països en guerra o països de dictadures. Per tant, les dones no són només les principals protagonistes i beneficiàries dels processos de creació i construcció de la pau, ja que moltes vegades a part de

patir les conseqüències lògiques de la guerra, també pateixen –com els deia ara– violència sexual, sinó que també són els agents clau per a la transformació de societats. Així doncs, les condicions que assegurin la societat humana són aquelles que alliberen la gent de la pobresa, de l'exclusió, de la injustícia i de l'opressió i aquests objectius amplien en general els paràmetres dels processos de pau per incloure altres dinàmiques que lliguen necessàriament el desenvolupament amb la construcció de la pau, i cal incloure de manera decisiva la participació de les dones en totes aquestes accions.

Hi ha molt camí per fer, i en el cas de l'Afganistan –insisteixo– crec que és una lluita de les dones. En d'altres parts del món no és només una lluita de les dones sinó una lluita de tots per aconseguir un món més democràtic i més igualitari. En realitat, a l'Afganistan en algunes zones els talibans no han deixat de tenir poder i lamentablement en d'altres els senyors de la guerra, possiblement cuidant una mica més les formes perquè és el que han de fer si volen mantenir el seu poder –que és el que implícitament se'ls ha deixat mantenir–, tampoc no són un exemple de democràcia ni de respecte dels drets humans ni dels drets de les dones.

Penso que és important que en jornades com les d'avui, i també des dels mitjans de comunicació, expliquem aquesta situació a l'opinió pública internacional, a l'opinió pública occidental i reflexionem sobre aquest llarg camí que queda per fer encara no només a l'Afganistan sinó en tants països, no només pels drets de les dones sinó també pels drets humans a tota la població de tot el món. Espero que aquestes jornades puguin contribuir positivament no solament als que som aquí, sinó que també transcendeixin aquestes parets per poder arribar a l'opinió pública i explicar-los aquesta situació a l'Afganistan i a d'altres parts del món i la lluita llarga que encara ens queda per fer en defensa dels drets humans. Moltes gràcies.

Mònica Bernabé

Per últim intervindrà **Daniel Cando, comissionat de l'Alcaldia de Barcelona Solidària de l'Ajuntament de Barcelona.**

Bon dia a tothom. En primer lloc vull donar les gràcies a les organitzadores per convidar-nos en aquest acte. M'agradaria manifestar un cop més la meva admiració per ASDHA, que s'ha proposat una tasca realment difícil com és el tema de la defensa dels drets humans i de la difusió de la situació de les dones a l'Afganistan. Aquest país queda molt lluny de la situació de Catalunya, i també

queda molt lluny culturalment i políticament perquè no se'n parla o se'n parla poquíssim. Hi ha altres conflictes que són més a prop i d'aquest se'n parla molt poc. Per això penso que la tasca d'ASDHA està sent una tasca molt meritòria perquè ha aconseguit difondre el conflicte de l'Afganistan, explicar-lo, i ha assolit que allà on es mou ASDHA tinguem un trosset de l'Afganistan i que tots ens n'informem. Considero que és una forma de treballar excel·lent, és una mostra de bones pràctiques en la cooperació internacional i en la defensa dels drets humans i, per tant, torno a manifestar-vos la meva admiració i crec que el fet que l'Ajuntament de Barcelona doni suport a aquesta activitat és un privilegi.

Nosaltres l'any passat també vam definir un pla director. En aquest pla director també hi vam incloure la defensa dels drets humans com un element clau amb el procés de cooperació internacional. No hi ha desenvolupament sense drets humans i no hi ha drets humans sense desenvolupament. És un tema que va molt lligat i com a tal té una certa autonomia. És a dir, nosaltres vam definir la defensa dels drets humans donant suport a aquelles organitzacions existents que treballen en aquests països. I en aquest sentit per nosaltres és un privilegi poder participar amb les persones que estan de manera tan digna combatent els drets humans, defensant la justícia per un nou Afganistan que sigui més igualitari. Per tant, vull agrair a les dones activistes de les organitzacions feministes de l'Afganistan que ens acompanyen avui perquè la seva presència ens dignifica a nosaltres, ens fa companys, ens fa ser partícips d'una lluita que compartim, però ens fa, al mateix temps, prendre consciència que els drets de les dones i la manca dels drets de les dones són un terme que ens permet veure la llibertat d'una societat. No hi ha societat lliure sense els drets de les dones. No hi ha societat lliure si no és parlant de l'evolució dels drets de les dones i aconseguint la igualtat entre les dones i els homes.

Espanya ha recorregut molt terreny. Si mirem enrere –i dins el programa de les jornades també tindreu ocasió de veure-ho–, determinats costums que avui hi ha en altres països i que considerem endarrerits per la defensa dels drets de les dones no són tan lluny. No fa tants anys que algunes pràctiques eren pràctiques normals al nostre país. Nosaltres som un país que patim la gran vergonya de ser pioner en la violència de gènere. Cada any moren moltes dones fruit de la violència masculista. Ens queda molt per recórrer, però recórrer aquest camí amb la companyia, amb la participació de les agitadores i de les militants afganeses és un privilegi i, per tant, els ho agraïm.

Estic convençut que aquestes jornades serviran –com totes les altres actuacions que ha fet ASDHA– per tenir una major consciència sobre la situació a l'Afganistan i per anar posant aquests granets de sorra que són ja una esperança. I és que sense esperança difícilment es poden abordar coses, mentre que amb petites activitats a vegades es poden arribar a canviar moltes coses al món; o més ben dit, no hi ha cap cosa important al món que canviï si no és amb persones com vosaltres que abordeu aquestes lluites de mica en mica i us plantegeu aquests canvis –del més petit al més gran– i aporteu aquesta veu d'esperança permanent, sense la qual no hi ha canvis possibles en la humanitat. Moltes gràcies per ser aquí i us desitjo un bon treball.

Mònica Bernabé

I per finalitzar, el **president del Parlament de Catalunya, Ernest Benach**, com he dit abans, no ha pogut assistir però sí que ens ha fet arribar unes paraules que llegiré a continuació:

Benvolguts i benvolgudes,

M'hauria complagut poder-vos acompanyar en l'acte d'inauguració de les jornades 'La violència de gènere a l'Afganistan, cinc anys després de la caiguda dels talibans' però responsabilitats inherents al meu càrrec com a president del Parlament de Catalunya m'han obligat a excusar la meua assistència en aquesta trobada. No obstant això, us vull fer arribar unes breus paraules.

L'Associació per als Drets Humans a l'Afganistan mereix un reconeixement públic per la seva tasca de sensibilització i promoció dels drets fonamentals de les dones en aquell país així com per la defensa de la democràcia i les llibertats, amb un èmfasi especial en l'educació de les dones i noies adolescents. El seu treball és molt important per posar els fonaments d'un món més igualitari i solidari, i sumat a d'altres entitats i institucions contribueix a fer un món on es respectin els drets humans.

De ben segur que en aquestes jornades s'analitzaran els avenços que s'estan produint a l'Afganistan després de més de dues dècades de conflicte i canvis en els drets de les dones així com la lenta i progressiva participació en el sistema polític i en el procés de pau i la

reconstrucció del país. Amb tot, malgrat aquests progressos encara hi ha molts reptes pendents: la violació dels drets de les dones en l'àmbit legal, polític, econòmic, etc.; la seva alfabetització, crucial per al desenvolupament i la igualtat entre homes i dones; la poca participació en la vida pública, o la violència a la llar, la violència sexual i institucional que condemna les dones a la por i a la discriminació. Malauradament, d'aquesta situació no se'n surt fàcilment.

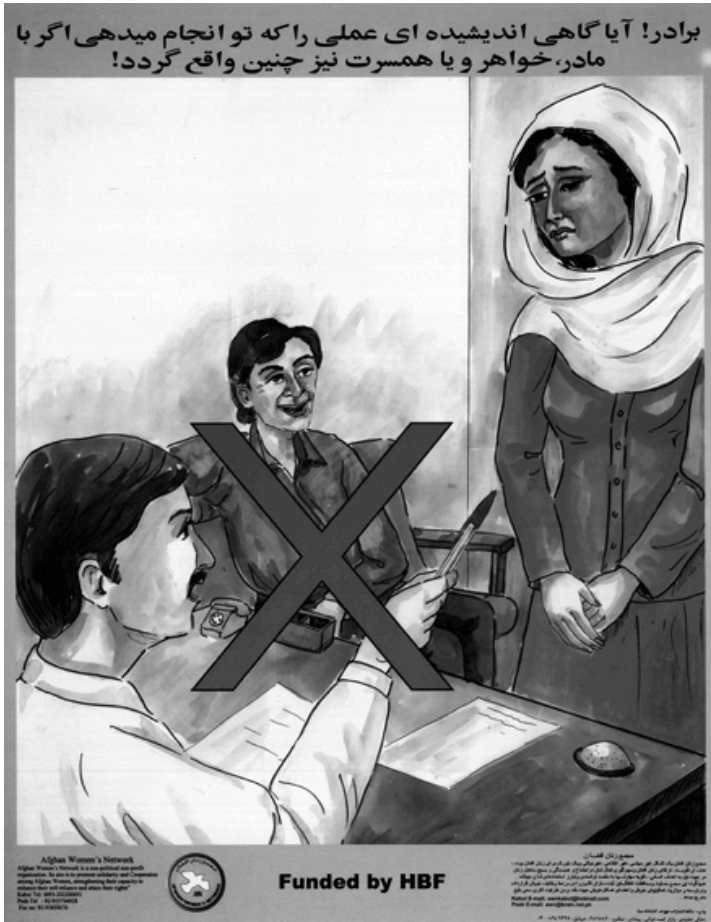
D'aquest carreró sense sortida en què es troben moltes dones només és possible sortir-ne gràcies a l'educació. Vull reivindicar l'educació perquè té un paper social primordial, ja que incideix en la construcció dels valors dels que seran futurs ciutadans. Aquests tipus de canvis evolutius de gran abast, tot i ser lents, són els que tenen un caràcter més irreversible perquè construeixen noves maneres de pensar. Sense educació no hi ha igualtat d'oportunitats ni equitat social; no hi ha futur.

Les jornades organitzades avui per fomentar la col·laboració i l'intercanvi d'experiències contra la violència de gènere entre dones de l'Afganistan i l'Estat són una iniciativa molt valuosa per apropar-nos socialment per parlar, debatre i discutir sobre les necessitats urgents de les moltes perspectives que conviuen al món. I vosaltres representeu una esperança en un món millor on pugui conviure la germanor dels pobles amb el respecte i la diversitat, on els drets humans s'imposin a l'afany de diners i a la lògica de la violència. Un món on les dones tinguin garantit el dret a la igualtat, la vida i la llibertat. Ara més que mai el món necessita que tothom que somia i vol un món millor i treballa per aconseguir-ho faci front comú, que totes les persones que desitgin un món on es pugui viure amb benestar i llibertat, amb independència del color de pell, creença religiosa, gènere, edat, origen o ideologia treballin plegades.

És hora d'avançar junts i aprofitar les potencialitats comunes. En conseqüència, com a president del Parlament de Catalunya però també com a ciutadà, us encoratjo a seguir endavant amb la vostra iniciativa de consolidar el respecte dels drets de les dones a l'Afganistan per tal que el món sigui un món més habitable, en pau.

Mònica Bernabé

I ara, ja acabats els parlaments de les autoritats, farem una petita pausa i després començarem amb les ponències. També us vull dir que teniu aquí fora una exposició, l'exposició *Golha*, que no l'hem posat al programa però que si voleu podeu visitar-la durant els dos dies de les jornades. Moltes gràcies.

Cartell editat per la xarxa d'associacions de dones afganeses Afghan Women's Network contra l'assetjament de les dones a l'administració.

2. Violència de gènere institucional a l'Afganistan.

Ponent: Shinkai Karokhail, diputada al Parlament afganès

2. Violència de gènere institucional a l'Afganistan.

Ponent: Shinkai Karokhail, diputada al Parlament afganès

Presentació a càrrec de Mònica Bernabé

Després d'aquesta petita pausa començarem amb la primera ponència a càrrec de la diputada al Parlament afganès, Shinkai Karokhail.

Vaig conèixer la Shinkai fa dos anys quan encara no era diputada. Llavors era activista i treballava per a una associació de dones afganeses. Una de les coses que em va agradar d'ella és que parlava sense pèls a la llengua i deia les coses directament. Ara, com a diputada, Shinkai Karokhail continua parlant sense pèls a la llengua a la Cambra afganesa i ella us explicarà quines dificultats i quins problemes li ha comportat això.

Malgrat tot, ella viu a Kabul i no té protecció, va sense protecció armada. Diu que no té por per la seva vida, però en canvi una de les coses que a mi també m'ha impressionat és que els seus quatre fills sí que sempre van acompanyats, sempre, a totes bandes, amb un vigilant amb un kalàixnikov. Ella diu que si li volen fer mal... riu, però els seus fills no riuen tant i es queixen i li diuen: "Mama per què aquest home ha d'anar sempre amb nosaltres?" Ella creu que si li volen fer mal intentaran segrestar algun dels seus fills i per això considera que han d'anar acompanyats sempre d'aquesta persona armada.

Shinkai Karokhail ens explicarà com la violència de gènere a l'Afganistan arriba a tots els estaments, fins i tot com aquesta violència de gènere es pot donar en el Parlament o en el mateix Govern.

Sense més dilacions donem pas a Shinkai Karokhail, que farà una ponència d'uns quaranta minuts i després us donarem la paraula a vosaltres perquè li pugueu fer preguntes. Gràcies.

Violència de gènere institucional

SHINKAI KAROKHAIL

Moltes gràcies i molt bon dia, senyors i senyores. És un gran plaer i un gran honor ser avui aquí. Gràcies als organitzadors i gràcies al Govern de Catalunya per pensar en les dones afganeses i per mostrar-nos signes de solidaritat.

És un gran plaer per mi representar el meu país aquí amb el càrrec de dona parlamentària. Fa cinc anys representar l'Afganistan com a dona era totalment impossible. La meua presència aquí com a membre del Parlament mostra com el meu país ha anat endavant. Però a banda d'això, l'organitzadora de les jornades m'ha demanat que parli sobre violència de gènere, especialment la de la maquinària del Govern. Abans de parlar sobre la problemàtica de les dones en la vida oficial, vull parlar breument d'alguns exemples sobre la nostra societat afganesa.

Si volem descriure una dona afganesa potser podem dir que una dona afganesa no té drets. Perquè en el meu país les dones estan considerades com de segona classe, de segona classe i fins i tot de segon sexe. Els nens i les nenes són tractats d'una manera totalment diferent, fins i tot dins de la mateixa família. El millor és per als nens. Els nens tenen dret a triar amb qui casar-se o dret a l'educació.

Les dones després del casament esdevenen propietat del seu marit. En algunes zones de l'Afganistan el marit té dret a vendre la seva dona una segona i una tercera vegada. En alguns llocs fins i tot les dones/esposes esdevenen propietat de la família política, que poden vendre-les per una quantitat de diners. Una dona vídua no té dret a l'herència del seu marit i les nenes no tenen dret a compartir l'herència del seu pare. Una nena òrfena, si no té germà, esdevé propietat dels seus cosins. Les dones poden ser canviades per la segona dona del seu home o per la futura dona del seu germà. També poden ser canviades o donades per arreglar una disputa entre la família. Fins i tot una dona pot ser canviada per llet o per una vaca per a la família o per un gos si al pare li encanten els gossos. El mes passat un pare va vendre la seva filla de dotze anys per un gos.

Així doncs, les dones tenen nombrosos problemes en la societat afganesa. I si anem al sistema governamental, el president és un home, els ministres són

homes, els jutges són homes, el cap de família és un home, el líder de la comunitat és un home... Tot el poder és en mans dels homes. Per poder parlar del sistema, el dividirem en el sistema executiu, el sistema legislatiu i el sistema judicial.

Fins i tot el meu país ha ratificat i s'ha compromès a complir moltes convencions com la Convenció dels Drets Humans, entre moltes altres. Però si anem a la vida pràctica no podem veure ni una sola dona com a ministra, no tenim ni una dona en el *Supreme Council*, tot són homes, només tenim una dona al Govern. Hi ha moltes províncies on no hi ha cap dona en el sistema executiu. Tan sols, i difícilment, podem veure dones en les grans ciutats.

És clar que això és un gran repte per als homes. Com poden promocionar una dona? Les dones en el sistema governamental difícilment són promocionades. Si una dona i un home treballen al mateix nivell, és clar que l'home té més poder i tots els seus subordinats han d'obeir-lo. En canvi, difícilment obeiran si el seu cap és una dona. Les dones tenen menys oportunitats per desenvolupar les seves capacitats i menys temps per dedicar-s'hi fora d'hores oficials. Tampoc tenen el dret de viatjar fora del país per estudiar perquè aquest dret tan sols està dissenyat per a l'home. És clar que quan les dones estan treballant a l'oficina, la majoria d'elles pateixen assetjament per part del seu cap, especialment assetjament sexual. Senten que estan fetes per a això, que és normal i que s'hi han d'acostumar i que si no ho accepten no seran promocionades ni tindran dret al seu salari per sobreviure. De vegades forcen les dones a fer això.

Fins i tot les autoritats tracten de manera diferent les dones i els homes malgrat que tinguin la mateixa posició. Les dones, encara que treballin al Govern, no formen part de la presa de decisions. Qualsevol cosa que el president vol decidir, sempre la consultarà a un home i mai a una dona. El president té més de quaranta consultors i ni un de sol és una dona, encara que representem la meitat de la població. Tenim un Ministeri d'Assumptes de la Dona, però té moltes dificultats. Com trobar un lloc... Encara no he trobat un lloc real per a les dones a l'Afganistan. Dissenyen tants programes... Un dels millors programes que s'han dissenyat és el *National Action Plan*, l'objectiu del qual és la transversalització de gènere (*mainstreaming*) en qualsevol programa, ja sigui contractar una dona com a policia o trobar una bona feina per a una dona o qualsevol tipus de promoció. Però encara hi ha molts reptes, perquè els homes

afganesos, especialment els homes al Govern, no volen que les dones siguin promocionades i no volen que tinguin espai suficient al poder del país.

Si anem al sistema judicial, ens trobem una altra vegada que està dominat pels homes. Com els he comentat, al *Supreme Council* tot són homes. És molt difícil trobar una jutgessa, especialment a les províncies. N'hi ha alguna a la capital però cap a les províncies. Ara us podeu fer una idea de la situació de la dona a l'Afganistan. Com pot tenir accés una dona al sistema legal o protegir-se ella mateixa?

Primer, tota la gent que treballa al sistema judicial són homes. Segon, el sistema és totalment corrupte i financerament la dona és totalment dependent, per la qual cosa no pot pagar i això fa que no tingui accés al sistema encara que en tingui el dret. Tercer, a la societat tradicional on viu no serà animada a fer-ho perquè si una dona busca ajuda al sistema legal la seva família serà estigmatitzada per la societat i, per tant, fins i tot la seva família la rebutjarà. En alguns casos, encara que estigui molt a prop de guanyar el cas perquè ha estat violada o que fins i tot el guanyi... Què passa? Fins i tot el Tribunal Suprem rebutja la decisió del Tribunal Provincial. Aquesta és la justícia que té la dona afganesa.

Moltes vegades, quan volen sol·licitar ajuda al sistema judicial les dissuadeixen. Les dissuadeix la policia, fins i tot els advocats perquè els diuen: "Aniràs a la presó si perds el cas". I probablement perdran el cas perquè què passa? La majoria de les dones són analfabetes i no coneixen els seus drets a l'assistència. Llavors pensen: "Com que no tinc diners, si vaig a la presó què em passarà?" Les presons i les comissaries de policia no són llocs segurs per a les dones afganeses. La majoria de dones són violades dins aquests llocs. Així doncs, no tan sols no tenen accés a la justícia sinó que a més a més perdrien moltes altres coses. I és per això que a les dones afganeses les dissuadeixen d'utilitzar el sistema legal.

Ara passem al sistema legislatiu, que és el Parlament, on tenim un gran nombre de dones, concretament 68. Vull agrair a la Comunitat Internacional que doni un veritable suport en aquest tema que ha fet possible donar força a les dones dins el Parlament. Sense aquest suport, difícilment un home hauria donat un vot a una dona. Encara que som 68 dones parlamentàries dels 249 representants que hi ha, no tenim una veu gaire forta dins el Parlament. Ahir estava parlant amb una dona a Barcelona i li deia que l'actual Parlament era totalment

excepcional, i ella em va demanar: "Per què és excepcional?" Li vaig contestar que aquesta vegada tenim molta gent estranya: els senyors de la guerra, els caps de partits, els militars, els extremistes, els *muhlas*. Aquesta gent són homes molt conservadors i no creuen en les dones. Tracten les dones tal com us ho he comentat fa un moment: com de segona classe o de segon sexe. No creuen que les dones hagin de formar part de la classe política, creuen que no tenen dret a decidir. La majoria de vegades quan parlem d'això ens acusen de ser una no-musulmana, ens diuen que no som bones dones o afirmen que les dones només existeixen per ser pegades.

Les dones dins el Parlament tenim una vida realment dura. Com sabeu, a l'Afganistan, en el procés de la seva reconstrucció, estem reformant la majoria de lleis però, és clar, aquestes lleis són molt dèbils i encara no poden protegir les dones. Un dels exemples és que la violència domèstica no és il·legal, potser està escrit a la Llei, però encara no pot protegir la dona perquè la dona víctima no pot acudir a la Llei. Un altre exemple són els casaments entre nens i nenes o el fet que el pare pot donar o vendre la seva nena de quinze anys per casar-se. Això no és justícia per a les dones afganeses.

Les dones al Parlament volem canviar les lleis per protegir les dones, però això serà un gran repte i encara és un gran repte. Per aconseguir aquests reptes necessitem l'ajuda i el suport de la Comunitat Internacional, necessitem la solidaritat de les dones arreu del món, perquè recordeu que hi ha un tros de terra en aquest món, i en aquest tros de terra hi ha un grup de gent que són dones, dones que realment pateixen. Recordo cinc anys enrere quan les dones estaven totalment excloses, tancades i bloquejades a casa seva i ningú lluitava pels drets de les dones afganeses. Fins i tot el meu país veí, el Pakistan, on la primera ministra era una dona, mai va sentir que una nena de sis anys no pogués anar a l'escola. Espero que això no torni a passar a l'Afganistan, però el món no ens pot oblidar una altra vegada perquè necessitem ajuda i suport del món. Fins i tot com a parlamentària i dona no em sento prou forta per defensar els drets de les dones dins el meu Parlament perquè la majoria estan en contra dels drets de les dones.

Continuarem lluitant i estic segura que algun dia també guanyarem. Tan sols us he donat uns pocs exemples del que passa dins d'aquesta maquinària governamental on estic. És només una part de la nostra pena que volia compartir amb vosaltres. I també volia recordar-vos que som aquí, que estem lluitant, que patim i que espero que us uniu en aquesta lluita.

Vull agrair als organitzadors, especialment a la nostra estimada amiga de l'Afganistan, la Mònica Bernabé, que hagi fet possible que avui sigui aquí i que pugui compartir aquest temps amb vosaltres. Moltes gràcies.

Mònica Bernabé

Obrim el torn de preguntes.

Pregunta del públic 1

Podria donar dades d'alfabetització a l'Afganistan? S'ha fet alguna cosa en aquests cinc anys perquè les nenes accedeixin a l'escola? Perquè pel panorama que ens ha explicat...

Resposta Shinkai Karokhail

No he afirmat que no hagi canviat o evolucionat res al meu país, fins i tot al començament de la ponència he dit que el fet de ser jo aquí representant el meu país com a dona parlamentària significa que el meu país ha anat endavant. Però tal com he comentat, les nostres demandes i necessitats són moltes, i s'han de fer moltes coses més.

Si parlem del tema de l'escolarització de les noies, ara les escoles estan obertes a les nenes, ara les noies van a l'escola, van al carrer, a treballar a les gran ciutats, però tenen moltes menys oportunitats. És a dir, que no tothom té les mateixes oportunitats. Si analitzem les xifres, veurem que sis de cada vuit infants van a l'escola, i d'aquests sis només un és una noia.

Hi ha molts llocs, sobretot en àrees rurals, on el Govern no fa cap escola per a noies, perquè la prioritat al meu país són sempre els nois i no les noies. Primer fan escoles per a nois i potser després, uns anys després, faran escoles per a les noies.

Pregunta del públic 2

En la ponència ha comentat que necessiten ajuda de la societat internacional. Jo sé que hi ha associacions com la vostra que heu

ajudat amb les escoles clandestines i suposo que continueu ajudant en aquest àmbit. Però quan ella parla d'aquesta ajuda internacional, m'agradaria que ho concretés una mica perquè això és molt ambigu. Quines són realment aquestes necessitats i com es poden canalitzar? M'agradaria saber si tot es basaria en l'ensenyament, ja que he vist en els vostres reportatges que també hi ha una situació molt greu a nivell sanitari, etc. Per tant, voldria que ens expliqués una mica més quines són aquestes mancances, quines són les necessitats i on es pot abocar aquesta ajuda.

Resposta Shinkai Karokhail

Tenim un proverbi en la nostra llengua que diu: “Les llàgrimes es converteixen en riu”. És clar que la Comunitat Internacional dóna suport a l'Afganistan, però, malauradament, de sobte canvia, ja que sorgeixen nous esdeveniments que acaparen l'atenció de la Comunitat Internacional, com per exemple primer l'Iraq, després el tsunami i després un terratrèmol al Pakistan, entre moltes altres coses.

Quant suport necessitem de la Comunitat Internacional? Doncs realment la Comunitat Internacional –vistos els resultats– no ha complert els objectius de compromís envers el nostre país, i per això hi ha tanta inseguretat al sud de l'Afganistan. Això significa que l'esforç fet no ha estat suficient i, per tant, n'hi hauria d'haver més, i la Comunitat Internacional hauria de pensar en les polítiques envers l'Afganistan. Pensar potser quines són les necessitats i demandes d'ara, ja que són totalment diferents de les de fa cinc anys quan es va plantejar les seves polítiques d'ajuda al nostre país.

Com a dona m'agradaria que un tema que es tractés fossin les accions a fer per part d'ONGs com ASDHA i d'altres associacions, i que se centressin en petits projectes en una part de l'Afganistan o en programes per a dones o nenes o en l'educació.

Però també podeu parlar i pressionar el vostre Govern, el vostre Parlament, el vostre Ajuntament, el vostre Govern local, perquè quan donen suport al meu Govern haurien de recordar que al meu país o al meu Govern les dones també en formem part. Perquè el meu país –tal com us he comentat– ha ratificat moltes convencions a favor de la dona, però a la pràctica no s'actua de la mateixa manera. Quan es parla del pressupost, el Govern mai

té en compte el concepte de gènere, encara que estigui al pressupost del Parlament, i el Govern no ho aplica. Per tant, la Comunitat Internacional hauria de pressionar el meu país i el meu Govern perquè no es faci un doble joc amb les dones. Les dones han de tenir un paper clar en la presa de decisions, i els diners haurien d'anar destinats a temes per a la dones, a l'educació de les dones, a la sanitat per a les dones, al sistema legal a favor de les dones... Hi ha tantes coses a fer al meu país! És per això que s'hauria de fer una pressió específica al meu Govern. Per exemple, si el Govern espanyol fa una donació al meu Govern, el Govern espanyol hauria de posar-li la condició que els diners haurien d'anar també a programes de la dona i no només als programes dels homes que donen més poder al sistema dels homes i a la maquinària dels homes.

Pregunta del públic 3

M'agradaria saber quin grau d'organització tenen entre elles les associacions de dones afganeses a l'Afganistan, ja sigui com a plataforma, com a moviment de dones... M'imagino que una associació de dones afganeses a l'Afganistan té una capacitat d'incidència política limitada, però si aquesta associació de dones està dintre d'una plataforma o dintre d'una coordinadora on hi ha moltes més associacions de dones deu tenir més força.

Resposta Shinkai Karokhail

Les organitzacions no governamentals no tenen una gran història al nostre país. Van començar a aparèixer ara fa una dècada i mitja, així que són una iniciativa totalment nova i van començar principalment en la nostra vida com a refugiats; jo en sóc un exemple.

Crec que aquestes associacions, les ONGs de dones, tenen un paper molt positiu, especialment en programes de lobby i advocacy. Però no som tan fortes com ho hauríem de ser, ni tampoc tenim el suport suficient per ser més professionals i més organitzades. També penso que necessitem temps. El meu país ha estat més de dues dècades en guerra i la nostra gent està dividida per diferents interessos. Com a dona, penso en l'interès comú. Pensar només en un tema –i aquest tema és el tema de la dona, el paper de la dona, l'apoderament de la dona– costarà un temps. Pel que sé, la majoria

d'associacions de dones a l'Afganistan fan notes de premsa, parlen, s'informen les unes a les altres i informen públicament sobre el que està passant. Crec que som bastant fortes, però necessitem més esforç en aquests temes.

Pregunta del públic 4

Gràcies per venir i compartir les teves experiències amb nosaltres. Sé que hi ha una oficina de la Comissió Europea a l'Afganistan –o més d'una– i que va tenir un gran paper durant el procés de les eleccions per donar-vos suport i que per això vàreu poder anar al Parlament. Però després sembla que us han deixat soles, que no us ajuden. Com pot passar això quan la Comissió Europea diu que vol treballar amb el Govern per ajudar l'Afganistan, que vol ajudar perquè les dones estiguin al Parlament fent reformes en el programa legislatiu?

Resposta Shinkai Karokhail

Pel que fa a la Comissió Europea, i potser la majoria d'aquests grans noms, és veritat que fan coses pel meu país, i que treballen amb el meu Govern per accelerar el procés polític, i que fins i tot donen suport a associacions no governamentals. Però cal aclarir que la dona no està en un lloc específic de l'agenda de la Comissió Europea. I això no tan sols passa en la Comissió Europea, sinó en tots els grans, com USAID o Asia Foundation. Qualsevol d'aquests organismes mai gasten o inverteixen diners en temes de la dona o en temes sobre com resoldre la problemàtica de la dona.

Deixa'm explicar-te una molt mala experiència sobre la Comissió Europea. L'any passat, per primera vegada la CE va subvencionar un programa de reducció de la violència de gènere o familiar. Va donar els diners o part dels diners a una organització on el director de l'organització –ell mateix– va cometre una violació dins la seva família. Un grup de dones va anar a la Comissió Europea per preguntar per què havien donat diners a aquell home que havia comès una violació, fet que era de domini públic. La resposta va ser que ja tenien un grup professional de treball i unes comissions que havien decidit aprovar aquell projecte que tenia una proposta meravellosa. La Comissió Europea ni les va escoltar.

Crec que el tema de les dones afganeses no és el tema prioritari dels nostres donants. Com a dona he treballat durant quinze anys en organitzacions no governamentals i sempre hem intentat convèncer els nostres donants que dediquin una part dels diners a la temàtica de la dona, però no és la seva prioritat i tan sols donen excuses i rebutgen les nostres propostes. Això no passa a l'organització on treballo ara, però en d'altres on he treballat sí que és amb el que m'he trobat.

Pregunta del públic 5

En primer lloc, gràcies per venir. La meva pregunta potser és una mica utòpica, però hi ha algun cas d'homes o d'un grup d'homes que hagi defensat els drets de les dones? Abans ha mencionat el cas dels tribunals provincials que en casos de violacions donaven la raó a la dona però que després al passar al Tribunal Suprem aquest revocava la sentència. M'agradaria saber si en algun moment ha existit, no sé, defensa a les dones per part d'homes o de suport envers les dones.

Resposta Shinkai Karokhail

Quan ens queixem, no vol dir que tots els homes siguin dolents, arreu del món o a l'Afganistan, això no és veritat (*riu*). Espero que no pensin que sóc feminista o que estic en contra del homes. Estic casada, el meu pare era un home i tinc tres fills nois. Passa el mateix a cada sistema, fins i tot en el sistema judicial també tenim bona gent. Tenim bons ministres. I pel que fa al president de l'Afganistan, no està en contra dels drets de les dones, però sé la pressió que rep dels senyors de la guerra o la pressió que rep d'altres actors de l'Afganistan.

També tenim molts bons homes dins el Parlament. Però no parlo de la bona gent perquè aquí vull parlar del nostre sistema en general, perquè el sistema no està a favor de les dones, perquè ni tan sols sabem quin és el percentatge de dones treballadores dins aquest engranatge, potser menys del 10% o menys del 5%. Per tant, si les dones no formem part de la presa de decisions, és clar que quan altres prenen decisions per tu no seran a favor teu. Però sí que tenim molt bona gent, definitivament. Com us he dit, fins i tot el meu president, perquè almenys no és un home de la guerra i no

està en contra dels drets de les dones. Tenim moltes coses bones, però el que esperàvem no ho hem aconseguit.

Pregunta del públic 6

Fins a quin punt creu que és perillós que la caiguda del règim dels talibans vingués promoguda des d'altres països i no des de l'Afganistan?

Fins a quin punt creu que és perillós que el tema de gènere, d'igualtat de gènere a l'Afganistan, es pugui veure que és una imposició des de fora? Perquè vostè mateixa explica que la situació a l'Afganistan no està normalitzada i a la societat encara no es creuen aquesta igualtat de gènere...

Fins a quin punt creu que es pot utilitzar aquest argument en contra de la igualtat de gènere a l'Afganistan?

Resposta Shinkai Karokhail

No, no crec que aquesta qüestió hagi estat imposada des de fora. L'Afganistan és un país musulmà, però el poder el controlen unes poques mans que tenen diners, influència i afiliacions fora, i que intenten mantenir-se al poder i sobreviure perquè han fet molts crims al nostre país. Saben que les dones mai farien el que ells han fet. Saben que per a ells seria un gran problema i és per això que volen mantenir la desigualtat i no la igualtat.

No ve de fora perquè cap pare vol que la seva filla sigui venuda o intercanviada, i la majoria de dones no ho volen. Més de la meitat de persones a l'Afganistan són dones, això vol dir que més del 50% de la població no vol aquesta violència i aquesta desigualtat, volem igualtat. Tenim bons homes que també volen aquesta igualtat per a nosaltres, per a ells no seria un problema en absolut.

Pregunta del públic 7

Hola, tinc aquest llibre a la mà i acabo de veure que sembla que a l'Afganistan i potser en d'altres llocs –però bé, estem parlant de l'Afganistan– el voldrien utilitzar com una manera de suport a la dona. Jo crec que l'islam és una religió que no és discriminatòria però em

pregunto de quina manera pot a l'Afganistan donar suport per a les millores per a les dones.

Resposta Shinkai Karokhail

Com he dit, el grau d'analfabetisme és molt alt a l'Afganistan. La gent corrent no té accés als mitjans de comunicació i no està informada de les lleis o dels compromisos que el meu Govern ha fet. Durant el període dels talibans... L'islam no diu que s'hagi de pegar una dona perquè la seva cara no va coberta o perquè no porta el burca. Però la gent no estava informada i encara no ho està i és molt fàcil imposar tot això.

Com els he dit, fins i tot una nena pot ser donada, intercanviada, i molts cops la dona pensa que potser això és a la seva religió perquè és analfabeta, no sap què hi ha escrit a l'Alcorà. És clar, quan la gent no sap la veritat, pot interpretar l'Alcorà com ho interpreten aquests homes. Això és l'islam. Recordem que durant cinc anys les dones no vàrem poder anar a l'escola, i fins i tot el país veí, el Pakistan, va reconèixer la legitimitat del Govern dels talibans. Això passa perquè la gent no té accés a la informació. Si la gent estigués ben informada això no passaria, ja que es resistirien, no ho acceptarien.

De tota manera, penso que les dones europees o nord-americanes no van tenir la seva llibertat d'un dia per l'altre. Van lluitar, van patir, van lluitar pel seus drets i finalment els van aconseguir. Estic segura que nosaltres algun dia també els tindrem. Però tardarà un temps.

Pregunta del públic 8

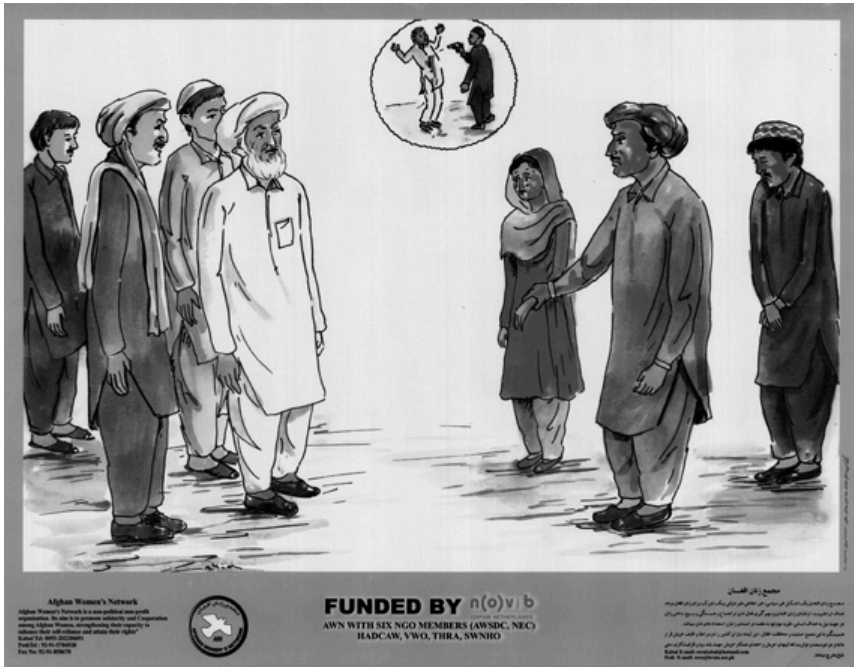
M'agradaria preguntar per què abans es comentava que en el Govern encara hi ha molts senyors de la guerra i molts fonamentalistes. Llavors quan aconseguirà la població afganesa, que ja té una Constitució nova i una democràcia, eliminar aquests elements que distorsionen el progrés del país?

Resposta Shinkai Karokhail

Un gran error al nostre sistema prové d'un error que ha fet la Comunitat Internacional. Nord-amèrica i la Coalició Internacional volien lluitar contra Al-Qaeda i van crear aliances amb els senyors de la guerra perquè la guerra

fos molt barata; ells ja estaven organitzats i tenien prou armes a les seves mans.

Aquests senyors de la guerra van ser triats com a socis en aquesta lluita, i a més van ser en els Acords de Bonn. Aquest va ser el segon error, que va donar identitat i poder a aquesta gent. De fet, estan imposats al nostre Govern i no crec que el meu president, Karzai, estigui gaire content d'haver de tenir-los. No estem en una posició d'ignorar-los perquè van ser imposats, una vegada més, per la Comunitat Internacional i tenen un paper molt clar.

Cartell editat per Afghan Women's Network contra la tradició afganesa del Bad, que consisteix en pagar un crim comès o resoldre una disputa regalant una dona.

3. Violència social i comunitària a l'Afganistan.

Ponent: Najia Haneefi, presidenta de l'associació Afghan Women's Educational Center (AWEC)

3. Violència social i comunitària a l'Afganistan.

**Ponent: Najia Haneefi, presidenta de l'associació
Afghan Women's Educational Center (AWEC)**

Presentació a càrrec de Mònica Bernabé

La següent ponent és **Najia Haneefi, presidenta de l'associació de dones Afghan Women's Educational Center (AWEC)**, una de les associacions de dones més potents que hi ha a l'Afganistan. De fet, crec que és l'única associació de dones afganeses que treballa actualment amb dones a la presó a l'Afganistan, dones que són a la presó acusades d'adulteri, de prostitució o simplement d'haver fugit de casa. Ella també ha treballat com a periodista abans de ser presidenta d'aquest col·lectiu; va ser la primera periodista que va anunciar la caiguda del regim talibà per ràdio l'any 2001. A més, és una de les poques dones afganeses que he vist que es declara feminista i que ho fa públicament sense cap mena de por, i és que dir que ets feminista a l'Afganistan no està gaire ben vist. És divorciada i no té por de dir-ho, malgrat que a l'Afganistan ser una dona divorciada és ser una dona estigmatitzada. En canvi, ella aquest estiu va celebrar que és divorciada amb un dinar perquè se sabés que havia aconseguit divorciar-se a l'Afganistan (*aplaudiments del públic*). La Najia farà una ponència sobre violència de gènere social i comunitària a l'Afganistan en què explicarà la tradició o algunes de les pràctiques tradicionals que es duen a terme a l'Afganistan i que es consideren totalment normals, i mostrarà com aquesta violència impregna tots els estaments de la societat. Sense més dilacions, us deixo amb **Najia Haneefi**.

Gràcies, Mònica. Hola, senyores i senyors. Abans que res, els meus records a totes les persones que avui no són aquí i que van dedicar la seva vida a la democràcia, a l'alliberament de les dones i a la llibertat. Com la Mònica ha dit, la meva ponència serà sobre la violència de gènere social a l'Afganistan i us demano disculpes per no poder fer aquesta xerrada en la vostra llengua.

Creo que el millor és que comenci per informació general sobre el meu país. L'Afganistan és sobretot una societat tribal, on l'islam és la religió majoritària. Els valors tribals primer i després els governants islàmics condicionen la majoria dels aspectes polítics i legals de les nostres vides. Tenim una població d'uns trenta milions de persones i una mescla molt rica d'ètnies i tribus, com la paixtu,

la tadjik, els hazares, els uzbeks, els aimags, els turkmans, els fars i els balutxis, entre d'altres.

Gènere i estructures socials

A l'Afganistan dones i homes es regeixen per unes regles molt ben definides per les tradicions i la religió, més que no pas per les lleis civils. La família és la unitat més important de la cultura afganesa. Les dones són responsables de les tasques de la casa i bàsicament són els homes els que guanyen els diners per a la família. A les grans ciutats sí que hi ha dones professionals però aquestes han de complir també les seves obligacions tradicionals, com són les feines de casa, i el que guanyen, el seu salari, no és de la seva propietat.

Influències dels poders estructurals

És molt important saber que a les societats tribals hi ha poders i estructures que regeixen les vides de les comunitats i especialment les de les dones. La primera és la "Religion Council", que no forma part del sistema formal judicial i que pot influir en la majoria de jutges, ja que la "Suprem Court" forma part d'aquest "Council". Té la seva pròpia interpretació de l'islam i es reuneix sovint amb el president per aconsellar-lo i aquest l'escolta més que a la societat civil o a d'altres grups. La segona estructura és el "Council of Islamic Escolars". A la pràctica la gent es dirigeix a ells sobretot si hi ha una disputa i ho fan abans d'anar als jutjats, ja que són ells els que tenen l'última paraula al país. També són importants les estructures locals. Cada poble, districte i tribu és dirigit per una entitat autònoma que té les seves pròpies regles i costums per resoldre conflictes. Una de les estructures locals més conegudes és la "jirga", que significa *gathering*. És molt popular a tot el país per resoldre enfrontaments i està formada per membres influents de les comunitats locals.

A més d'aquestes estructures locals, també hi ha els "Community Councils" o "Community Shuras". Aquests existeixen a tot el país i estan formats per ancians de la comunitat, membres influents de les comunitats locals, *landlords*, líders religiosos, etc. Les dones hi estan ínfimament representades i a les reunions dels "Community Councils" són tractades com a cabres i com a propietats. No hi ha restriccions sobre quins tipus de casos poden ser tractats per aquestes estructures tradicionals, ni tampoc hi ha condicions sobre qui hi pot participar, no està escrit enlloc.

Quina mena de pràctiques tradicionals tenim que afecten la dona en aquestes estructures que us he explicat? Primer mencionaré les pràctiques que hi ha i després les aniré explicant. Són les següents:

- “Bad”, després explicaré què vol dir.
- Casaments forçats.
- Poligàmia, que està contra algunes de les lleis de l’islam.
- Intercanvi de dones entre famílies.
- Donar una dona com a compensació d’un conflicte.
- Casament forçat de les vídues amb un membre de la família política.
- No pagar l’herència a la dona.
- Comprometre nenes quan acaben de néixer.
- Discriminació contra les dones.
- No permetre a les noies anar a l’escola.
- Intercanvi de dones per animals.
- Intercanvi de dones per drogues.
- Absència de la dona en la presa de decisions.
- Prohibir a la dona l’accés al treball.
- Prohibir la presència de les dones en els “Local Councils”.
- Manca d’independència econòmica per a les dones.
- Sentir vergonya pel naixement d’una nena.
- Sentir orgull pel naixement d’un noi.

“Bad”

Aquest és un concepte nou per a vosaltres, “bad” és la tradició aplicada sobretot pels “Local Councils”, formats per líders religiosos, persones influents pels seus diners, com *commanders* locals, etc. “Bad” és la tradició que utilitzen sobretot per reduir els conflictes entre famílies a causa d’assassinats, robatoris, violacions, etc. Una dona de la família agressora és donada a la família víctima com a compensació per resoldre una disputa. Per exemple, si el meu germà mata algú, tota la comunitat em vindrà a buscar per entregar-me a la família víctima com a compensació de l’acte que ha fet el meu germà. La justificació d’aquesta tradició és que redueix l’enfrontament i crea harmonia entre les famílies en conflicte. Es creu que d’aquesta manera l’abús serà perdonat, però en realitat no és veritat, ja que hem pogut demostrar que amb aquesta solució encara es crea més conflicte.

Casaments forçats

Sobretot afecten les dones, però en alguns casos també afecten els homes. De vegades les famílies són els actors principals que apliquen aquesta tradició, però no són els únics. Hi ha casos de nenes d'onze anys amb marits de més de cinquanta anys. Això és a la vegada un casament forçat i un casament prematur perquè ningú vol casar-se amb algú que té quaranta anys més que tu. El casament és un dels actes més importants en la cultura afganesa i la gent tradicional vol celebrar-lo amb molt de luxe, amb el màxim de luxe possible. Com la Mònica ha comentat, el casament és el primer pas per tenir la primera relació sexual a l'Afganistan i la virginitat és un dels grans temes de la cultura afganesa. Per al casament la família dóna el *maher* o la dot, que són els diners per assegurar la independència econòmica de la dona en el matrimoni. Però la manera com s'està aplicant en la societat afganesa és molt diferent de la lògica original perquè és la seva família la que es queda aquests diners i, segons l'islam, aquests diners són per a ella, per assegurar que si la dona es divorcia té assegurat un suport econòmic. Per tant, la dot s'està aplicant d'una manera contrària a les lleis islàmiques.

Poligàmia

Encara que l'islam contempla la poligàmia –el dret de l'home a casar-se amb més d'una dona–, hi ha una condició per a la poligàmia: per casar-se amb la segona dona es necessita el consentiment de la primera o en el cas que aquesta tingui problemes mentals o sigui discapacitada sí que l'home pot contraure un segon matrimoni. A la pràctica, però, no s'està fent d'aquesta manera. A l'Afganistan la poligàmia existeix com a tradició més que en d'altres països i una de cada deu dones n'és víctima.

Intercanvi de dones

La causa principal d'aquesta tradició és la pobresa de les famílies i és molt comuna, ja que es fa per reduir els costos del casament, que com he dit abans és molt car. Les dues famílies acorden intercanviar les seves filles per reduir el cost del casament. Això vol dir que, per exemple, si un germà es casa amb una dona, la seva germana es donarà a la família política i així no caldrà pagar els costos del casament. Una de les pràctiques més comunes a l'Afganistan és la del casament o compromís de nadons. També en aquest cas la causa de la tradició és la pobresa de la família de la nena i el poder de la família del noi. L'impacte d'aquesta tradició és molt negativa, ja que comprometen la nena tot just quan neix, així quan creix i arriba la data del casament aquest es converteix

en un casament forçat i és quan es donen casos com el que comentava abans d'una nena d'onze anys amb un home de més de cinquanta anys.

Intercanvi de dones per drogues, animals i conflictes

Aquesta tradició és una de les més terribles al nostre país i s'ha incrementat sobretot després de tants anys de guerra. En aquest cas les decisions les prenen generalment els "Local Councils" i de vegades també les famílies. Consisteix en l'intercanvi de dones per drogues, animals, terres o per resoldre conflictes. Us asseguro que les dones són tractades pitjor que els animals. Per exemple, us puc parlar de la donació d'una nena de tretze anys a un home de quasi quaranta-cinc anys per poder resoldre un conflicte creat pel pare de la nena.

D'altra banda, les vídues són considerades com a propietat de la família del marit mort; es tracta, doncs, d'una pràctica terrible. A la majoria del país és molt comú que les vídues siguin considerades propietat de la família política, així que en el moment que el marit mor, la vídua perd immediatament els seus drets i aquests passen a pertànyer a la família del seu marit. La vídua deixa de ser considerada un ésser humà i independent, ja que la família política té dret a tornar-la a casar. Si ella es nega a casar-se amb un membre de la família política ha de pagar un preu molt alt, que és perdre els seus fills. És per això que la majoria de vídues accepten el casament i la violència domèstica perquè no volen perdre els seus fills i volen continuar vivint amb ells. De vegades poden casar les vídues amb nois de catorze anys, encara que ella en tingui quaranta. Després, quan el noi creix, es pot casar amb una altra dona i ella quedarà en un segon terme i tindrà molt mala vida.

No pagar l'herència a les dones

L'accés a l'herència és un dels problemes més importants a l'Afganistan. Segons l'islam, la dona té dret a l'herència encara que sigui en una quantitat menor a la dels seus germans, però a la pràctica la dona no té dret a l'herència perquè en el cas que l'accepti, la seva família la rebutjarà. Si no està casada, no tindrà cap dret a l'herència perquè diuen que no és bo per a una dona acceptar-la i l'acusaran de no ser generosa amb els homes de la família.

Comprometre en matrimoni els nadons

En el moment que una nena neix, de vegades hi ha una altra família que acaba de tenir un nen i va a veure la família de la nena i pica a la porta on és la nena que acaba de néixer. Això significa que sol·liciten tenir la nena com a dona del

seu fill i, per tant, ningú tindrà el dret de casar-se amb aquesta nena perquè ja està compromesa amb el seu nen. Fins i tot de vegades agafen una pistola i desapareixen anunciant públicament a tothom que aquesta nena és des del moment del seu naixement “proprietat” de la família del nen. Això implica molts problemes per al futur de la nena, ja que quan creixi no estarà d'acord a casar-se amb el noi amb el qual la van comprometre quan ella va néixer. Aquest és un dels grans problemes que fins i tot passa en grans famílies de les grans ciutats.

Absència de la dona en la presa de decisions

La discriminació envers la dona dins de la família existeix. La dona és considerada com un ésser humà de segona classe. En moltes famílies el cap de família és l'únic que pot decidir i és qui té la darrera paraula. La dona ho ha de consultar tot al seu marit, li ha de demanar permís per qualsevol cosa i durant la seva absència ha d'anar als altres homes de la seva família política per demanar permís. La dona no té dret a prendre cap tipus de decisió. Si no està casada ho ha de consultar tot al seu germà o al seu pare, és a dir, a algun home de la família. L'honor en la cultura afganesa defineix la reputació i la paraula de l'individu i la comunitat, família, tribu o comunitat a la qual pertany. El paper de l'home dins la família és protegir l'honor de la família. Així, a causa de la identitat col·lectiva, la dona forma part de la identitat i l'honor definits des de la perspectiva dels homes.

Comportaments socials discriminatoris

Assetjament al carrer

Una de les raons per les quals veieu tantes activistes que són grasses és perquè no poden caminar, perquè hi ha molt assetjament al carrer. Alguns d'aquests tipus d'assetjaments són orals i humiliants, et diuen “noia grassa”, per exemple; d'altres es basen en la mirada, et fan mirades sexis; també hi ha l'assetjament tàctil, per exemple, els pessics; o et fan comentaris sobre la teva indumentària, que si t'has vestit amb roba molt ajustada, etc. Tradicionalment, les dones al carrer no haurien de vestir amb roba de colors perquè això és dolent segons la cultura.

El fet de no poder-nos moure lliurement és un altre dels factors importants que estem patint. Totes les dones han de tornar a casa abans que es faci de nit, i en cas que no ho facin abans que sigui de nit han d'anar acompanyades per un home. Vull compartir una experiència personal relacionada amb això amb vosaltres. Com a activista, moltes vegades he de deixar l'oficina molt tard, sobre les vuit o les nou de la nit, ja que he tingut una reunió o he hagut d'acabar una

feina, doncs quan torno a casa m'adono que molts dels meus veïns m'estan mirant des de les finestres com si hagués fet alguna cosa dolenta. M'assenyalen com si fos una mala persona. Aquest és un gran problema per a totes les dones activistes.

En la nostra cultura coses o drets molt naturals són tabú per a les dones. Així doncs, riure o cantar o el llenguatge corporal són tabús. Si una dona parla i s'expressa amb llenguatge corporal, o balla o canta és considerada una prostituta, és a dir, que no es distingeix entre prostitució i aquestes activitats i gestos tan naturals. Fins i tot que les dones parlin sobre política també és considerat com a prostitució.

Paraules, frases i proverbis utilitzats envers les dones

Com sabeu, les paraules diuen molt i tenen un impacte psicològic molt important. Les nenes afganeses s'acostumen a un llenguatge molt discriminatori envers les dones i psicològicament els afecta des de petites. Esmentaré només uns quants proverbis afganesos discriminatoris que la gent afganesa utilitza habitualment i de manera molt natural:

- Les dones han d'estar sota control i sota pressió des del primer dia del casament.
- No consultis mai una dona, ja que les dones no són prou madures mentalment.
- Evita tractar els temes importants amb la teva dona.
- La muller ha de ser colpejada; en cas que mori agafa una segona muller; en cas que sobrevisqui colpeja-la una altra vegada.

Noms discriminatoris

Neek Sar: quan un nen neix després d'una nena, a la nena se l'anomena *nikzar*, que significa "bona persona".

Bad Sar: si una nena neix després d'una nena, la primera serà anomenada *batzar*, que significa "mala persona".

Sia Sar: les nenes, des que neixen, són anomenades *siosar*, que significa "ovella negra". Fins i tot la gent amb educació anomena les nenes o dones *siosar*. Anomenar algú *siosar* significa dir-li que mai serà una persona madura o forta perquè a la nostra cultura el cabell blanc és signe de maduresa. Per exemple, quan s'ha de fer una cua i volen donar prioritat a les dones, per exemple, a la cua per facturar a l'aeroport, diuen "prioritat per a les *siosars*", per tant, és contradictori perquè volen respectar les dones donant-los prioritat però al mateix temps continuen anomenant-les *siosars*, és a dir, les que mai seran

madures. El dia que vam anar a l'aeroport per venir aquí a Barcelona, ens ho van dir més de quinze vegades i nosaltres rèiem i els preguntàvem “Per què ens dieu *siosars*, si som dones? Per què no ens dieu dones?”

Les dones també són anomenades *Aajeza*, que significa “invàlida” i “persona que porta mala sort”. Així que des de petites les nenes creixen amb un sentiment de culpa per existir i aquest sentiment es transmet d'una generació a una altra.

No permetre a les nenes accés a l'educació

Un dels problemes que la Shinkai ja ha comentat és l'analfabetisme o la manca d'educació de les nenes. La prioritat per a l'educació és per als nens, és a dir que si la família ha de triar, sempre serà el nen qui vagi a l'escola abans que la nena. Això és així perquè pensen que en el futur els nois podran assumir les despeses de la família, mentre que a la noia la casaran i passarà a formar part de l'altra família, per tant, encara que guanyi diners ells no se'n beneficiaran econòmicament. A més, tradicionalment, no està permès que la dona tingui accés a l'educació perquè si sap llegir podrà saber els seu drets i aleshores no obehirà. Segons diferents estudis, la taxa d'analfabetisme a l'Afganistan és molt alta i entre les dones és encara pitjor.

Abusos físics

El abusos físics envers les dones i les noies és una pràctica molt habitual a gairebé totes les famílies, ja que els homes tenen més força física i la fan servir si les dones no els obeeixen.

Gènere i regles islàmiques

Com he comentat abans, les pràctiques o regles tradicionals tenen més poders que les regles islàmiques, però també hi ha regles islàmiques que coincideixen amb les pràctiques o regles tradicionals. Els musulmans veuen l'islam com un compendi de regles, normes i lleis que afecten moltes facetes de la vida quotidiana. Hi ha grans problemes entre islam i gènere, com són el divorci oral o la legalitat de la poligàmia. El divorci oral és quan un home s'enfada amb la seva dona, diu tres vegades “*talagh, talagh, talagh*”, que vol dir “divorci, divorci, divorci” i segons la tradició això ja és considerat divorci. El profeta sempre va estar en contra d'aquest tipus de divorci, però tradicionalment es continua practicant. Alguns sectors de l'islam no l'accepten però d'altres sí, com els sunnites. En canvi, les dones no tenen dret a divorciar-se, de cap manera. La llei de la família està orientada des de la xaria, que és una part fonamental de l'islam, i qualsevol canvi que contradigui la xaria serà rebutjat. Gràcies.

(Mònica Bernabé) Moltes gràcies, Najia. Ara obrirem un torn de paraules per si teniu alguna pregunta. Jo volia comentar que totes aquestes dades que ha comentat la Najia, tot i que semblen molt teòriques, us puc ben assegurar que a la pràctica són reals. Et sembla que això només els passa a quatre dones però després parles amb una dona i t'adones que potser només té vint-i-quatre anys i ja té quatre fills. I no es tracta de casos aïllats, sinó que són pràctiques totalment generalitzades.

Pregunta del públic 1

Sóc la presidenta de l'Associació Cultural, Educativa i Operativa de Dones Pakistaneses. Al meu país, al Pakistan, la situació és similar, potser amb una mica més de llibertat. Nosaltres tenim dos tipus de vida per a la dona; el de les dones que viuen als pobles i el de les dones que viuen a les ciutats. Als pobles les dones pateixen molt, mentre que a les ciutats la situació és una mica diferent, tot i que també es pateix la dominació masculina. M'agradaria preguntar-te si creus que hi ha solució per als problemes que esteu vivint i quin tipus de coses podem fer nosaltres, els països estrangers, per ajudar-vos a canviar aquesta situació, ja que els costums no poden ser canviats ni per les lleis ni pel govern.

Resposta Najia Haneefi

La cultura no és un fenomen estàtic, però la majoria de la nostra població és analfabeta, i fins i tot gent amb educació creu que la cultura és l'honor del poble afganès i que per això s'ha de protegir. A les dones activistes ens diuen que ells volen tenir les seves vides amb les regles, les tradicions i les lleis islàmiques. Aquest és el pensament i l'actitud generalitzada a l'Afganistan.

Sabem que és veritat que si el Govern aprovés alguna llei en contra de les tradicions no podríem implementar-la. Podem canviar la Constitució, però si la gent no vol un canvi perquè no està preparada, no hi podem fer res. Crec que la solució és que el sistema d'educació hauria de millorar, d'oferir més informació i sensibilització sobre els drets humans i els drets de les dones. Ens trobem en el procés de canviar les lleis i hauríem de tenir en compte el gènere en tots els canvis que fem. Necessitarem deu anys per implementar aquestes lleis amb una perspectiva de gènere.

Pregunta del públic 2

Les dones volen canviar les seves vides o volen continuar com estan?

Resposta Najia Haneefi

Quan parles amb una dona analfabeta, sense educació, es queixa sempre de la seva vida, però no sap com la pot canviar perquè té uns valors tradicionals i pensa que si no els compleix serà considerada una dona dolenta, mentre que quan parles amb dones amb educació, aquestes volen canviar la seva vida però respectant els seus valors. Només hi ha una minoria de dones activistes, de vegades considerades radicals, que volen canvis fonamentals en la vida de les dones. Crec que si les feministes d'avui treballen amb les noves generacions de l'Afganistan aconseguirem que aquestes generacions estiguin preparades per lluitar pels drets de les dones a l'Afganistan.

Pregunta del públic 3

Moltes gràcies per la teva explicació, crec que ens has emocionat a tots. Ens podries explicar una mica quines són les causes per les quals les dones són empresonades i quines són les condicions de vida que es troben a la presó.

Resposta Najia Haneefi

Si us explico les raons estúpides per les quals les dones són a la presó us en faríeu creus. Algunes hi són perquè van cometre el "crim" d'escapar de la violència que patien per part de la seva família. Segons la nostra llei això no és un crim però no sabem per què continua estant castigat amb la presó. Altres hi són perquè han tingut relacions sexuals per poder subsistir econòmicament, una mena de prostitutes, com és el cas d'algunes vídues, i altres perquè van matar el marit gairebé sempre després d'haver estat maltractades per ell. El nostre Govern no proporciona coses bàsiques per a les dones que són a la presó.

Les presoneres viuen amb els seus nens a les presons i des del 2002 que treballem amb elles i ASDHA ens ajuda econòmicament per tal de poder-los comprar menjar, material per als nens, sabó per rentar plats, oferir-los

assistència legal, cursos d'alfabetització, ja que la majoria són analfabetes, etc., és a dir, coses bàsiques per a la seva vida diària. Ara estem molt enfeinades amb aquesta activitat. Hi ha altres organitzacions que treballen també els aspectes legals però per motius de seguretat ja no treballen amb la presó.

Pregunta del públic 4

Des d'aquí veig Kabul com una illa a l'Afganistan condicionada pels governs occidentals i els senyors de la guerra i em pregunto quan es produiran millores a Kabul i de quina manera aquestes millores poden arribar a la gent que és al camp i que pertany a diferents ètnies, amb unes tradicions ancestrals que són molt difícils de canviar.

Resposta Najia Haneefi

El que has dit és molt interessant. Com que l'ajuda internacional se centra sobretot a Kabul, veiem com en aquesta ciutat les condicions de vida són millors i això fa que certes tradicions estiguin canviant.

És una bona experiència comprovar que podem canviar la tradició si les condicions de vida de la gent milloren. Crec que es necessita un pla estratègic per millorar també les condicions de vida a totes les províncies i llocs rurals de l'Afganistan. Això depèn del nostre Govern i dels donants que no tan sols s'haurien de centrar en millorar les condicions de vida a Kabul sinó que haurien de pensar també en les províncies.

Com us he dit, podem canviar les tradicions si les condicions de vida milloren, si la gent té accés a necessitats bàsiques i a l'educació.

Pregunta del públic 5

A mi m'agradaria preguntar sobre el gran moviment feminista que hi havia a l'Afganistan els anys 70 abans de la invasió de les tropes soviètiques, abans que comencés aquell horror... Aquell moviment de llavors, aquelles dones d'aleshores continuen actives o s'han dissolt? I les noves feministes són de l'època de la guerra civil i de l'època dels talibans?

Resposta Najia Haneefi

De fet, les dones que van formar el primer moviment feminista afganès o han mort o són a l'exili i no tenim cap contacte amb elles. Algunes van ser activistes a l'exili, al Pakistan o en països veïns. A més, no tenim gaire informació sobre com van treballar les campanyes d'educació, no n'ha quedat cap mena de document. Les feministes d'avui som totes de la generació de la guerra. Jo vaig néixer el 1977, és a dir, que som d'una generació que va créixer amb la guerra.

Pregunta del públic 6

M'agradaria saber si això de les dones preses té a veure amb les forces policials, amb els entrenaments que tenen, i si s'està treballant amb aquesta qüestió.

Resposta Najia Haneefi

El cos policial rep formació sobre drets humans per part del Govern alemany però no serveix de res, és inútil, perquè la policia està formada per una generació bastant gran que no creu en els drets humans.

Pregunta del públic 7

Tinc una pregunta sobre el moviment activista feminista. Hi ha homes que hi participin? M'agradaria saber la situació familiar, social de les dones activistes i la relació amb els seus marits.

Resposta Najia Haneefi

Tenim molts pocs homes que donin suport al moviment feminista a l'Afganistan. Alguns d'ells són intel·lectuals, com Azi Mahgar, que és l'únic que acostuma a venir a les nostres presentacions i trobades i l'únic que ens ajuda. Hauríem de treballar més amb les generacions d'homes joves. El problema és que la majoria dels homes no llegeixen llibres i tan sols llegeixen les coses tradicionals. En algunes universitats sí que hi podem trobar alguns grups feministes.

La majoria de dones coneixen els seus drets però no els poden aplicar ni en el seu entorn familiar ni social. En una societat tribal com la de l'Afganistan la família és el lloc més segur per a una dona, és per això que hi ha autoimmolacions a l'Afganistan.

Pel que fa a les dones activistes, les que conec tenen nombrosos problemes i crisis amb les seves famílies. Crisis perquè tornen a casa tard a la nit, perquè a més de ser activistes quan tornen a casa han de complir les seves obligacions en les tasques domèstiques. A l'Afganistan fins i tot els homes educats consideren els costums i els valors tradicionals com a lleis islàmiques, inviolables. Moltes dones activistes estan sacrificant molt perquè no es divorcien –recordeu que el divorci és tabú– i prefereixin viure sota la violència i la captivitat. De tota manera, sí que n'hi ha que no accepten aquesta violència –com és el meu cas i per això em vaig divorciar i faig el que estic fent.

Pregunta del públic 8

Volia preguntar fins a quin punt les intervencions estrangeres al vostre país han suposat un procés d'aferrar-se encara més a les tradicions. Moltes vegades es diu que les intervencions de països occidentals en altres països provoquen la resposta d'aquests últims de voler reafirmar-se més amb els seus costums, amb les seves tradicions com un element de resposta a aquesta intervenció. Fins a quin punt ha estat així o en aquest cas no hi ha hagut cap relació?

Resposta Najia Haneefi

Nosaltres no tenim la paraula “gènere” ni cap de similar ni en farsi ni en paixtu ni en cap de les llengües que es parlen a l'Afganistan. Totes les paraules estranyes són considerades un valor occidental i un valor occidental és considerat un valor antiislàmic. Fins i tot es considera el moviment de dones un valor antiislàmic. Deixeu-me dir-vos que els drets de les dones al meu país és una agenda política, l'islam és un agenda política i les tradicions són una agenda política. Vam viure sota el Govern comunista, sota els talibans i hem vist que no és la tradició o la cultura el que defineix els rols de les dones i els homes, sinó que són les polítiques les que defineixen aquests rols. Quan teníem comunisme, les dones tenien llibertat, hi havia dones treballant, estudiant. És el govern qui al final defineix els rols.

Crec que és un gran error dir que de vegades les coses són culturals. Quan hi havia talibans la majoria dels nostres homes eren fonamentalistes, quan hi havia Govern islàmic tots eren islàmics i amb el comunisme quasi tots els homes eren comunistes. Són les polítiques del govern les que acaben definint els rols de les dones i els homes. Per això busquem assistència de la Comunitat Internacional per tal que s'impulsin i promoguin els drets de les dones encara que es considerin coses estrangeres o occidentals.

Mònica Bernabé

Moltes gràcies, Najia. A la tarda reprendrem les jornades amb una taula rodona. Començarem amb un documental, "El despertar feminista a l'Estat espanyol", que sobretot sorprendrà les nostres convidades afganeses perquè no es poden ni imaginar com vivíem les dones d'aquest país fa tan sols trenta anys. A partir del documental tindrem una taula rodona per debatre què poden extreure elles d'aquestes experiències i si creuen que poden ser aplicables al seu país. Moltes gràcies.

Cartell d' Afghan Women's Network per fomentar el vot entre les dones afganeses a les eleccions del 2004.

4. El despertar feminista a l'Afganistan

4. El despertar feminista a l'Afganistan

En aquesta sessió es va projectar el documental "El despertar de les dones: la lluita feminista", de TV3, i després es va realitzar una taula rodona sobre el despertar feminista a l'Afganistan i a l'Estat Espanyol per tal de fomentar l'intercanvi d'experiències i coneixements.

Les participants van ser:

Shinkai Karokhail, diputada al Parlament afganès

Najia Haneefi, presidenta de l'associació de dones Afghan Women's Educational Center (AWEC)

Suraya Pakzad, presidenta de l'associació de dones Voice of Afghan Women

Mary Nash, catedràtica d'història contemporània a la Universitat de Barcelona i directora del grup de recerca: Multiculturalisme i Gènere

Angelina Hurios, llicenciada en dret, membre de Dones Juristes i presidenta d'honor de la Federació Internacional de Dones de Carreres Jurídiques

Va moderar: Miren Ortubay, advocada i presidenta del Forum Feminista Maria de Maeztu del País Basc, entitat amb la qual ASDHA treballa en xarxa.

Va participar també:

El públic i una Fila zero d'integrants del moviment feminista a l'Estat espanyol després de la mort de Franco, que apareixen en el documental "El despertar de les dones": **Mireia Bofill i Laura Tremosa**

Presentació a càrrec de Miren Ortubay

Com heu pogut deduir del programa, sóc Mirem Ortubay i em toca moderar aquesta magnífica taula. Vull agrair de tot cor a ASDHA, a les noies organitzadores, i molt particularment a la Mònica, que s'hagin atrevit a muntar aquestes jornades i a convèncer aquestes dones tan valentes perquè vinguin des de l'Afganistan per ser aquí amb nosaltres. De veritat que no és falsa modèstia si dic que em sento emocionada i que gairebé no em sento a l'altura d'aquesta taula. En tot cas, estic molt orgullosa de compartir taula amb cinc

dones que són dones lluitadores i que són dones que treballen pels drets de totes.

La raó per la qual sóc aquí, a banda que sóc amiga de la Mònica, és perquè pertanyo a l'associació feminista Forum Feminista María de Maeztu del País Basc, una associació que des de fa més de sis anys treballa i col·labora amb associacions de dones afganeses. La Mònica i ASDHA han estat el pont que ens ha unit, i crec que mai li podré agrair prou el fet d'haver pogut conèixer aquestes dones i de col·laborar-hi d'alguna manera.

Perquè per a nosaltres, per al Forum Feminista, aquest treball conjunt no és concebut com a cooperació al desenvolupament, sinó que és una necessitat que sorgeix de la militància feminista, de la necessitat d'establir vincles i xarxes de solidaritat entre les dones perquè encara que hi hagi moltes diferències en les nostres situacions –el que hem vist i escoltat aquest matí ha estat terrible–, el cert és que seguim tenint moltes coses en comú, com la violència contra les dones –que aquí tristament segueix molt vigent–, però també coses més subtils, com l'educació diferenciada entre nens i nenes. Encara avui només a les dones se'ns socialitza per dedicar-nos a tenir cura dels altres mentre que per als nens i futurs homes això no és cap necessitat.

A més, tenim la plena convicció que hi ha moltes coses que hem d'aprendre les unes de les altres. Potser nosaltres hem recorregut una mica més de camí però encara ens queda molt per aprendre de la seva capacitat organitzativa, de la seva eficàcia per treballar en un ambient opressiu i bastant agressiu i amb uns mitjans molt limitats. I per fixar-nos en les necessitats concretes de les dones hauríem d'aprendre d'elles perquè moltes vegades ens paralitzen els enfrontaments ideològics, ens quedem en problemes teòrics sense atendre les dones que pateixen grans vulneracions dels drets humans com hem vist avui aquí.

Crec que el primer missatge que cal extreure és la convicció que totes les dones del món ens trobem en el mateix vaixell, ens necessitem les unes a les altres i que, per tant, cal que establim aquests vincles de solidaritat per damunt de les fronteres. En part, crec que aquest és el plantejament d'aquesta taula; és un intercanvi d'experiències, un aprendre i compartir les unes amb les altres.

Penso que molt sovint la història oculta l'aportació de les dones i en concret l'aportació del feminisme. En el reportatge hem vist com aquest moviment

ressorgeix perquè el feminisme ja existia, la lluita pels drets de les dones i de la igualtat es remunta a molt abans del 1976. Ara fa pocs dies hem celebrat el 75 aniversari del fet que les dones conqueríssim el dret al vot i en aquest context cal destacar el nom d'una dona, Clara Campoamor, que va aconseguir molt oposant-se fins i tot al seu propi partit. Ella tenia el suport d'algunes dones, de grups de dones organitzades, és a dir, de feministes. Però aquestes coses no se solen reconèixer, no acostumen a passar a la història. Crec que és molt meritori redescobrir aquestes aportacions i fer taules com aquesta, ja que és un tipus d'exercici que ens obliga a rescatar la nostra pròpia història i a revaloritzar-la.

D'altra banda, com ha dit la Lidia Falcón, quan mirem enrere ens adonem que fa molts pocs anys –per a les més joves trenta anys són tota una eternitat, però per a les que hem viscut aquella època és abans-d'ahir–, el marit tenia el dret de matar la seva dona si la sorprenia en adulteri i tota la pena per a ell eren tan sols sis mesos de presó; l'adulteri només es castigava si el cometien les dones i hi havia, a més, tot el tema de l'avortament, que encara avui no està totalment resolt. És a dir que fa molt poc ens trobàvem en una situació bastant similar a la de les nostres companyes afganeses. Aquí encara tenim molta feina per fer, però allà encara n'han de fer més. Per tant, crec de veritat que podem intercanviar experiències sobre com és l'organització de les dones i de totes les persones que lluiten pels drets i per la igualtat.

Per parlar d'aquests temes tenim, per una banda, tres grans dones, tres activistes afganeses. No fa falta que torni a presentar Najia Haneefi, que parlarà en primer lloc. Ella –com ens ha dit aquest matí– és presidenta de l'associació de dones afganeses AWEC, que ofereix entre d'altres coses suport a les dones que són a la presó i a les dones que estan més excloses socialment. També coneixeu Shinkai Karokhail, que és diputada al Parlament afganès i activista del moviment feminista a l'Afganistan; de fet, també va ser una de les promotores d'aquesta mateixa associació, AWEC. I encara no heu tingut el plaer de conèixer Suraya Pakzad, presidenta de l'associació de dones afganeses Voice of Afghan Women, que gestiona una de les tres úniques cases d'acollida que hi ha a l'Afganistan per a dones que han patit violència o maltractaments i per a dones la vida de les quals es troba en perill per aquesta violència de gènere. Ella ve d'Herat, a l'oest de l'Afganistan, la zona del país on hi ha un major nombre de dones que intenten suïcidar-se cremant-se vives –el que s'ha parlat aquest matí sobre l'autoimmolació. Ella intervindrà demà un altre cop però avui les tres ens aportaran la seva visió com a dones activistes, com a dones

organitzades que estan lluitant per aconseguir un canvi en la situació a l'Afganistan, defensant els seus drets i els de totes les dones d'allà i d'arreu del món. Començarem amb elles i després parlaran unes companyes d'aquí per aportar l'altre costat de la balança d'aquest intercanvi que volem fer. Najia és el teu torn.

Najia Haneefi

Bona tarda a tothom, a les “excel·lències” líders del moviment feminista de l'Estat espanyol. El documental m'ha impressionat molt perquè sempre he pogut llegir aquest tipus d'històries als llibres, la majoria traduïts per gent d'Iran – desafortunadament ara són a les portes d'un front de guerra i per això actualment no els és possible publicar o traduir llibres, especialment, sobre la història del moviment feminista. Jo sempre he pogut llegir aquest tipus d'històries i aquest tipus de revolucions a través dels llibres i avui ha estat la primera vegada que he pogut veure aquesta revolució en format de pel·lícula i la veritat és que realment m'ha impressionat. Vull felicitar totes les persones que van aconseguir aquells grans reptes.

El que he trobat en aquest documental són uns quants elements dels quals tenim una mancança a l'Afganistan. El primer és el de dones amb educació, el segon és la solidaritat entre les dones, una reunió amb 3.000 dones que van fer possible crear una agenda –tenir una agenda és un dels elements que he trobat més importants en aquest documental–; altres elements són el moviment tan organitzat, el rol del partits polítics, el rol de les dones en els partits polítics –una d'elles era del Partit Comunista i he vist que era una de les dones més valentes. La Revolució Industrial és un altre dels factors, així com també la religió a la qual les dones havien de fer front a causa de la societat patriarcal. D'aquest documental n'he pogut extreure bones pràctiques i aprendre bones lliçons que ens podran servir.

M'he adonat que la primera agenda per a les dones de l'Afganistan, o per al moviment feminista a l'Afganistan, hauria de ser la campanya per l'educació de les dones. Necessitem dones amb educació per ser solidàries, per tenir una agenda i lluitar contra qualsevol tipus de violència contra la dona que trobem a l'Afganistan. Desitjaria que es pogués traduir aquest documental per a nosaltres perquè com sabeu el nostre moviment és molt jove i estem en el procés d'aprendre dels diferents moviments feministes. M'encantaria tenir aquest documental en anglès i potser després a l'Afganistan el podríem traduir al nostre idioma local. Crec que podria ser una molt bona experiència per establir

un moviment feminista de joves a l'Afganistan i aprendre sobre l'experiència del moviment feminista a Espanya. Ara m'agradaria que les meves companyes aportessin també les seves idees i cedeixo la paraula a la Shinkai.

Shinkai Karokhail

Bona tarda a tothom. El documental ha estat molt interessant i molt impressionant. He de felicitar aquestes dones fortes que van lluitar i que van aconseguir el que volien. Vull recordar a totes les joves que el que teniu avui és gràcies a les vostres mares o àvies i que els hauríeu d'estar agràides.

Malauradament, les lleis, les constitucions, les religions sempre són interpretades pels homes i sempre ho fan amb la intenció de mantenir-se al poder i poder seguir dominant. No volen perdre el seu estatus d'emperadors – ho sento, no tots els homes però sí alguns homes (*riu*). En aquest documental m'he adonat que podem lluitar, ja sigui una dona a Espanya o a l'Afganistan. El dia que decidim confiar en les nostres habilitats i capacitats podem fer molt. Potser la manera de lluitar o els reptes són diferents, potser els mètodes o els mecanismes que triem són diferents però al final els resultats són els mateixos, el patiment és el mateix i els reptes aconseguits seran el mateixos.

Potser –com ha dit la Najia– la gent d'Espanya tenia més educació o més facilitats per poder relacionar-se o per fer una agenda comuna i potser també tenia més possibilitats per pressionar el Govern i el sistema per fer canvis. Potser les dones afganeses no tenim totes aquestes facilitats. Però les dones afganeses comencem ara a ser independents, especialment econòmicament. Ara busquem diferents tipus de feina. Jo he fet fins i tot dues o tres feines diferents per poder guanyar diners i ser independent. Així que quan decidim buscar qualsevol tipus de feina –perquè no crec que les feines hagin de ser distribuïdes en funció del sexe– hauríem de tenir les mateixes responsabilitats. D'altra banda, la política és també cosa de dones i farem les coses com aquest documental ha provat que es poden fer.

Estic molt impressionada i també estic feliç perquè almenys aquesta mena de lluita ha tingut resultats positius aquí. Ara vosaltres esteu gaudint de les vostres vides i espero que la meva filla un dia també pugui gaudir de la seva. Faré tot el que sigui possible per la meva filla i per les noves generacions de l'Afganistan. Busco la solidaritat i el suport del moviment de dones espanyol per ajudar-me i donar-me suport i per compartir experiències amb mi. Gràcies.

Miren Ortubay

Gràcies, Shinkai. La veritat és que volia dir que tenien uns deu minuts per parlar cadascuna d'elles, però no els estan exhaurint. No passa res, podem fer una taula més flexible i després poden tornar a agafar la paraula. Ara és el torn de la Suraya, si vols pots parlar fins a deu minuts. Gràcies.

Suraya Pakzad

Gràcies, bona tarda a tothom. Crec que aquest documental ens mostra el que hi ha als llibres i el que hem estudiat sobre el moviment feminista i de dones activistes arreu de món. Les dones són les víctimes de la violència independentment del seu context, ja sigui de pau o de conflicte armat.

El que més m'ha impressionat d'aquest documental és el *gathering* i la solidaritat entre les dones, així com la continuïtat de la seva lluita perquè si la lluita no és regular i contínua no hi haurà gaire èxit. Però si hi ha continuïtat, coratge i una gran solidaritat és clar que guanyarem. Malauradament, a l'Afganistan som molt lluny d'aquesta posició, però tot just comencem, som a la primera fase i esperem que algun dia arribarem a aconseguir els drets i les condicions que vosaltres les dones de l'Estat espanyol heu assolit.

A l'Afganistan tenim el dret de la igualtat, però a la pràctica no és així. És en els papers però... Aquest és el gran problema a l'Afganistan. La violència contra les dones està tolerada pel Govern, per la comunitat i és molt difícil lluitar contra això, però nosaltres com a dones activistes hi estem lluitant i esperem que podrem aportar un canvi. Sabem que els canvis són difícils però també que són possibles.

Com la meva amiga ha dit, la manca d'educació a l'Afganistan és el gran problema. Es fa molt difícil difondre el nostre missatge entre la nostra gent i entre les dones. Més del cinquanta per cent de la població som dones i encara no podem difondre aquest missatge de canvi entre nosaltres, ni tan sols per donar coratge a les dones perquè surtin al carrer com vosaltres vàreu fer. Si poguéssim dur a terme aquesta iniciativa o crear aquest valor entre les dones perquè sortissin al carrer, perquè participessin en aquesta lluita, com que som la meitat de la població, podríem convèncer els homes que les dones tenim drets i que tenim dret a la igualtat i que la igualtat s'hauria d'aplicar al nostre país. Gràcies.

Miren Ortubay

Moltes gràcies Suraya. Ara donarem la paraula, en primer lloc, a Mary Nash, i després a Angelina Hurios. Mary Nash és catedràtica d'història contemporània a la Universitat de Barcelona i és directora del grup d'investigació "Multiculturalisme i Gènere". Ha estat pionera en els estudis de les dones i és especialista en la història de les dones –matèria que, com he dit, fins fa poc ha estat oculta. De fet, ha estat presidenta fundadora de l'Associació Espanyola d'Investigació d'Història de les Dones, copresidenta de la xarxa "Mujeres y Género" i relatora general a la UNESCO en la conferència europea "Mujeres y Ciencia, Calidad y Equidad". A més, pertany al comitè de redacció de diverses revistes científiques i ha escrit nombrosos llibres que tenen relació amb la història de les dones i la història dels moviments socials i de la diversitat cultural, entre els quals, *Rojas, las mujeres republicanas en la guerra civil*, del 1999, *Mujeres en el mundo. Historia, retos y movimientos*, del 2004 i *Inmigrantes en nuestro espejo: inmigración y discurso periodístico en la prensa española*, del 2005.

A continuació parlarà Angelina Hurios, llicenciada en dret que ha exercit com a advocada des de l'any 1972 fins al 2002. Està especialitzada en Dret Penal i també en Dret de Família –que com heu vist al documental durant molt de temps ha tingut més relació amb la temàtica que ens ocupa del que podria semblar. També és especialista en dret sobre associacions, fundacions etc. Llegint una mica el seu currículum, el que veig és que l'Angelina ha estat sempre una lluitadora perquè des que va començar al grup de la parròquia ha estat membre de la Junta de la Comissió de Drets Humans del Col·legi d'Advocats de Barcelona des del 1965 fins al 1975, fet que cal destacar perquè en aquella època parlar de Drets Humans era tot un mèrit. Ha estat també responsable de l'organització del Front Obrer de Catalunya, cofundadora de la Comissió de Dones Advocades del Col·legi d'Advocats de Catalunya, cofundadora de l'Associació Catalana de Dones Juristes i actualment és presidenta d'honor de la Federació Internacional de Dones amb Carreres Jurídiques. A més, com a advocada, ha treballat amb el col·lectiu Ronda, que és un equip que en règim cooperatiu desenvolupava el seu treball dirigit fonamentalment a les classes populars i treballadores. També podem ressaltar que va ser a la Conferència de la Dona de l'ONU de Nairobi el 1985 i després a la de Pequín, el 1995.

Aquestes dues dones ens oferiran la seva experiència, ens explicaran què ha suposat la seva lluita feminista durant la Transició espanyola i ens diran què ens queda per fer. Quan vulguis, Mary.

Mary Nash

Moltes gràcies a l'organització d'ASDHA per donar-me l'oportunitat de ser aquí aquesta tarda amb l'objectiu d'intentar crear ponts i també de generar un petit debat. Se m'ha demanat que a partir de la reflexió que han fet les nostres convidades pugui relacionar el tema amb l'època de la Transició i el moviment de les dones. He de dir que jo hi vaig participar, així que tinc el doble perfil, el d'historiadora i el de persona que va viure els fets.

D'entrada voldria assenyalar que el context va marcar molt, sobretot el primer despertar de les dones aquí a Barcelona i a Catalunya. El context era el Franquisme i la diferència que hi havia en comparació amb d'altres països europeus era que nosaltres ens trobàvem en una dictadura política en la qual no hi havia llibertat, no hi havia drets i a més era una dictadura amb un perfil molt específic perquè un dels seus pilars era el nacionalcatolicisme, és a dir, era una dictadura que es basava sobre la religió o, en tot cas, en una interpretació de la religió catòlica. I era, indubtablement, una dictadura patriarcal que va plantejar des de bon principi, des del 1938, un règim jurídic que marcava la subordinació de les dones, en part també per diferenciar-se de l'època anterior republicana on les dones havien adquirit drets i llibertats.

En aquest sentit, per tant, podem parlar de la centralitat del tractament de les dones en la creació del nou estat franquista i la seva continuïtat durant els quaranta anys de la dictadura. El fet de mantenir la subordinació de les dones era un element quasi paradigmàtic del que era el mateix sistema polític. Podem parlar –com s'ha vist molt clarament en el documental– de les lleis penals, civils etc. però ja ho farà l'Angelina, que està molt més preparada que jo sobre aquest tema.

S'han destacat també altres elements i –no sé si té a veure o no amb l'Afganistan– un dels més importants per al control de les dones –fins i tot via legal– era la idea de l'honor, de l'honra marital, és a dir, el cos de la dona –la persona dona– pertanyia a l'home, al seu marit o al seu pare. Aquesta era una manera de contemplar les lleis com si les dones fossin un objecte que estava en mans dels homes i, per tant, així eren tractades a nivell legal. Per exemple, això

passava en la interpretació que es feia de l'adulteri. També cal afegir que des de la perspectiva d'un discurs religiós es marcava el lloc que havien de tenir les dones en la societat.

Un altre tema en el qual les nostres companyes afganeses han insistit molt és en la necessitat d'educar les dones. Sí que és cert que potser en aquell moment les dones de Barcelona i de Catalunya representaven la generació de dones més ben educades que hi havia hagut a la societat. En el moviment de les dones –crec que cal remarcar-ho– sí que hi havia les dones educades, dones universitàries que indubtablement representaven la força per posar en marxa el moviment i donar-li un marc teòric, així com per establir una certa agenda específicament feminista, dones que podrien ser lectores de Simone de Beauvoir, per exemple. Però de forma paral·lela i absolutament fonamental hi havia la mobilització de les dones que també tenien cultura i educació però en un altre nivell, eren les dones dels barris i aquestes mobilitzacions dels barris – moviment veïnal– també és absolutament crucial.

Per mi l'interès del moviment de les dones aquí era precisament aquesta capacitat que es va establir a partir de l'any 1976 a les Jornades Catalanes de la Dona de fer pont, d'implicar una agenda feminista però dintre també d'un moviment veïnal. Evidentment que amb certes limitacions, però es va crear un moviment de masses capaç de superar aquestes diferències educatives i de classe social, de procedència social, etc. Crec que aquest és un element que cal tenir en compte.

També s'ha remarcat molt per part de les intervencions que s'han fet la gran explosió, el *gathering*, el *big gathering*, aquest encontre que teníem les dones aquí. Aquesta capacitat d'una trobada amb 4.000 dones, una cosa absolutament inaudita. Fins aleshores les dones no tenien ni espai per reunir-se i de sobte aquesta explosió extraordinària. Com s'explica això? És una de les preguntes que jo m'he fet. I per respondre crec que hem de tirar enrere. Un gran moviment social que a més es crea a partir de la identitat de dona i d'una identitat naixent com a feministes té una explicació que des del meu punt de vista ve d'uns anys enrere.

El que vaig trobant és que hi ha dos eixos sobre el qual es construeix i aflora un gran moviment social. Per una banda, hi ha aquest despertar personal individual de les dones a partir de principis dels anys 1970 quan les dones en petits grups es comencen a trobar a casa seva, a casa de la veïna, a casa de les amigues i

avui tenim aquí persones que van posar casa seva a l'abast de les altres dones, com Laura Tremosa. La Laura va començar tenint un grup petitó, de cinc o sis dones, i van acabar sent gairebé cinquanta dones a casa seva, entre d'altres coses perquè hi havia poques dones a Barcelona amb una casa a la seva disposició. Per què tenia un lloc on es podien trobar? Perquè era una dona separada, casada i separada, i per tant tenia autonomia sobre casa seva, mentre que la majoria de les dones no la teníem. Així, algunes de les dones d'aquell moment obrien les portes de casa seva i ens hi trobàvem, al principi poques dones, per començar a parlar i aquest procés de parlar, de trobar-se per explicar les nostres coses, que podria semblar que no té cap importància perquè es parlava dels fills, es parlava del matrimoni, es parlava de la parella, es parlava de la feina... va fer que a poc a poc significà un procés de reconeixement, que el problema no era un problema personal i que el meu problema no representava un fracàs personal, sinó que era un problema comú amb altres dones.

Per tant, hi ha un primer nivell en el qual des de l'experiència personal de cada una de les dones que es trobaven es comença aquest procés d'autoconsciència, de conscienciació, de posada en comú, que serà precisament l'espurna que permetrà més tard el desenvolupament d'un moviment social en el qual es convertiran els afers personals en polítics perquè la idea central és que la persona és important, el que passa a casa meua és important i per això se li dóna una connotació política. Això és possible precisament a partir d'aquestes trobades a les quals potser no s'ha prestat molta atenció i, en canvi, crec que són fonamentals en aquesta creació.

D'altra banda, hi havia el procés polític, en el sentit de la presència de les dones en la lluita clandestina política i antifranquista, unes dones invisibles. A més, hi havia un procés de conscienciació, per una banda, de compromís democràtic, indubtablement, però també un altre tipus de compromís que feia que les dones també dintre dels partits polítics i de l'esquerra en general s'adonessin –com ha sortit al documental– que la seva funció era una funció subalterna de fer el cafè, de fer tasques d'aquest tipus i és aleshores quan hi ha un procés de conscienciació per qüestionar aquesta situació i quan les dones comencen a veure que poden tenir un rol molt més important. Jo veig aquest procés com un procés d'apoderament de les dones que fa que arran del rebuig de l'Any Internacional de les Dones el 1975 sorgeixi una capacitat de convocatòria i s'esdevingui un procés previ que permet precisament aquesta gran explosió que són les Jornades Catalanes de la Dona.

Cal destacar la capacitat d'establir una agenda d'actuació que, a més, els anys següents va comportar grans campanyes a nivell de Barcelona amb els temes que ja s'han vist aquí respecte a l'eliminació de tota la discriminació legal envers les dones en els camps de l'adulteri o el divorci, però també crec que és força interessant la idea que es té respecte al que representa l'amnistia. Perquè per a les dones l'amnistia era evidentment respecte a les llibertats polítiques, però també respecte al que representaven les dones, com l'abolició de delictes tipificats específicament com a delictes contra les dones.

Un altre tema important –que no sé si té a veure amb el que podria passar a l'Afganistan– crec que va ser la campanya a favor de les dones empresonades. Hi va haver fins i tot la necessitat de sortir al carrer i convocar manifestacions davant de la presó de dones de Barcelona amb el lema *Preses al carrer*. Es tractava de dones empresonades per delictes com l'avortament, l'adulteri, etc.

Tot això amb la noció que la llibertat afectava totes les dones, malgrat potser el rebuig de determinats partits polítics cap al feminisme, com algun de petit burgès, en els paràmetres del qual no entrava que les dones participessin en la lluita política. En canvi, les dones des del moviment feminista l'any 1976 tenen molt clar que formen part de la política i que el canvi polític a nivell de l'Estat, l'eliminació d'un règim franquista i l'establiment d'un règim democràtic passa pels drets de les dones i per integrar aquests drets en tots els canvis que hi pugui haver. Gràcies.

Angelina Hurios

Bona tarda. Moltes gràcies a les organitzadores per haver-me convidat, sempre és reconfortant ser entre dones que lluitem pels mateixos objectius. No sé si coneixeu la Federació Internacional de Dones de Carreres Jurídiques. Jo pertanyo a Dones Juristes, que és una associació catalana que vam crear el 1989 i de seguida ens vam adherir a la Federació Internacional, creada el 1928, entre les fundadores de la qual hi havia Clara Campoamor. La va fundar a París amb altres dones: una de Letònia, franceses... És una federació que, com tota associació, ha tingut alts i baixos i moments més i menys bons, però ha treballat molt i havia estat molt present a les Nacions Unides i en cada un dels països. Actualment, hi ha associacions i sòcies individuals a l'Àfrica, a Amèrica del Sud i a Nord-amèrica, a Europa –evidentment–, i a Malàisia també hi tenim un grup

de dones. Allà no es poden fer associacions, estan prohibides, però en diem delegació. Estem treballant molt sobretot el tema del tràfic de dones, que és bastant greu. Els objectius de la Federació són la lluita per la igualtat, la lluita contra la violència, treballar per acabar amb les guerres i amb la fam, la lluita pels drets humans, etc., però sobretot la lluita per la igualtat de drets en tots els camps.

M'agradaria fer una petita reflexió que la companya Mary Nash ja ha iniciat. És indiscutible que l'assemblea de dones de l'any 1976 va ser importantíssima i crec que realment va ser un pas endavant, però no podem deixar de banda els antecedents. No podem oblidar Federica Montseny, que va ser la primera dona ministra que vam tenir al país, ni molts altres noms que van treballar moltíssim per anar posant unes bases que, tot i que després van tallar, ja eren feministes. Per exemple, cal destacar la figura de Clara Campoamor, que va lluitar moltíssim perquè les dones poguéssim votar. I com aquesta podríem parlar de bastantes dones que en aquesta lluita, tant en sindicats com en partits polítics, hi van deixar la vida perquè les van matar. Totes les persones que hagin visitat darrerament l'Institut Català de la Dona hauran vist que hi ha uns plafons molt interessants perquè serveixen per recuperar la memòria històrica de les dones que ens han precedit.

També voldria comentar que durant uns deu o quinze anys algunes dones d'aquí Catalunya vam estar en la clandestinitat, érem dones a qui no se'ns veia a les reunions perquè ens ho prohibien, ens dedicàvem a la feina clandestina, que era fer anar el ciclostil i fer les *octavilles* i ens jugàvem sis anys de presó per pertànyer a una associació i sis més per difondre propaganda, o sigui que si la policia franquista ens agafava, a part d'haver de passar per Via Laietana, que podia ser tot un tràngol, podies ser condemnada a tots aquests anys de presó. Explico això perquè les companyes que ara ho tenen tan difícil sàpiguen que nosaltres també vam passar moments molt complicats.

Pel que fa als drets civils la dona, es tractava d'un règim totalment patriarcal fins que no va canviar el Codi civil. Per exemple, hi havia un article on se'ns comparava amb els minusvàlids, una cosa totalment denigrant. No ens podíem treure el carnet de conduir sense el permís del marit, no podíem agafar el passaport sense el permís del marit, és a dir, teníem una quantitat de restriccions tremendes que van durar fins que es va canviar el Codi civil. I en aquest canvi hi va intervenir una dona molt important, María Telo Núñez, que pertany a la Federació i que, afortunadament, encara és viva –viu a Madrid– i

està totalment lúcida. Ella va participar en el nou Codi, va formar part de la Comissió de Codificació i va intervenir molt en tots els canvis que s'hi van fer.

Sovint em faig la reflexió sobre el fet que la tecnologia i la ciència han avançat molt; en canvi, l'ésser humà en els seus dos vessants home-dona o dona-home ha evolucionat al mateix ritme que la tecnologia? Crec que totes estarem d'acord que no. Els valors que regeixen les nostres societats actualment, en general i a tot el món, han canviat molt –i això ho he comprovat quan he hagut de viatjar per la Federació a altres països, en mirar la tele veus els programes que s'hi fan. Ara predomina el valor consumisme i estructuralment dintre de les societats neoliberals el principal valor és el guany. El guany, tot sembla que estigui sotmès al guany. El valor ésser humà sembla que ha canviat. Això és molt important perquè crec que s'ha de tornar a reconquistar aquest valor. També em pregunto per què s'està matant contínuament? I penso que a nivell local, a nivell internacional es demostra una manca d'evolució de l'ésser humà molt gran. Veiem aquesta destrucció per tot arreu. És pel poder? És per l'or negre? Serà ja per l'or blau? Perquè ja sabeu com està la qüestió de l'aigua.

Quin paper juguem nosaltres les dones en tot això? Des de l'any 1789 que Olimpia de Gouges va presentar el seu manifest sobre els drets de les dones han passat moltes coses i s'han trencat moltes barreres. Però encara ens trobem amb greus diferències de drets en alguns països i en d'altres on els governs han signat totes les convencions internacionals a favor de la dona hi ha zones on s'està aplicant la xaria, com per exemple a Nigèria –ho sabeu molt bé–, i la xaria interpretada en la seva versió més integrista i utilitzada per a finalitats polítiques. Les que coneixeu una mica el que va passar a Nigèria a la part del nord suposo que sabeu que la condemna a morir apedregada ve de l'aplicació de la xaria i, en canvi, Nigèria és un país que té signats tots els tractats. El poder de l'home sobre la dona és clar i ostentós en molts punts del planeta. Si bé s'ha de reconèixer que hi ha altres homes que han entès la injustícia que això suposa i que s'han declarat feministes, aquests encara són una minoria molt petita, de moment.

La nostra lluita és en tots els fronts; en l'ideològic s'ha de seguir construint doctrina, en el psicològic s'han de fer tots els esforços possibles per canviar mentalitats sense caure en cap desesperança i demanant l'aplicació de totes aquelles lleis que volen desterrar la violència de gènere, la discriminació en el treball i en els parlaments i senats. I allà on no hi ha aquestes lleis, cal impulsar-les.

Crec que és important que aconseguim unes minories crítiques que empenyin tots aquests canvis. Les minories crítiques són el 33% de la població i si tenim en compte que les dones representem el 50% de la població no seria tan difícil arribar a convèncer les dones –i suposo que també molts homes– que hi ha coses que són fonamentals per a la permanència del planeta, entre elles l'apoderament de les dones, que les dones estiguin a tot arreu al costat dels homes i els homes al costat de les dones, portant conjuntament les rendes de la humanitat perquè de moment en totes les estadístiques del PNUD i del World Institute el món va cap a la destrucció i sembla que encara no hem tocat fons. No us vull avorrir amb estadístiques però les morts que hi ha cada dia, les malalties... Realment ens trobem en un moment molt delicat, la qüestió de la capa d'ozó i tot això...

Per part meva res més, només volia fer aquesta petita reflexió i explicar que la FIFCJ ha estat molt atenta a la situació de les companyes afganeses i els vull comentar quatre coses. És indiscutible que a nivell local aquí a Barcelona hem d'agrair moltíssim a la Mònica Bernabé i a l'Anna Tortajada tot el que han fet, des de fa anys, per conscienciar sobre la situació a l'Afganistan, perquè la gent no s'oblidés del problema i perquè fos solidària amb aquest país.

Des de la FIFCJ, quan els talibans van arribar al poder, la que aleshores era la nostra presidenta, Claire Jourdan, francesa, es va entrevistar amb la dona de Brutos Gali, que era el secretari general de les Nacions Unides i li vam donar una carta en la qual li dèiem que assabentades de la situació gravíssima de violència que estaven patint les dones a l'Afganistan esperàvem que de cap manera deixessin entrar els talibans a les Nacions Unides. I –com ja sabeu– així va ser, mai van entrar a les Nacions Unides. Aquesta va ser una feina que es va anar recordant i que es va tractar en les reunions que es van fer a Nova York, a la Conferència de la Dona, a les reunions de la Comissió de Drets Humans on també la FIFCJ va presentar un escrit exposant quins punts eren els que consideràvem totalment indispensables per solidaritzar-se amb les companyes de l'Afganistan. El vam entregar i vam estar parlant amb el relator que hi havia especial per a la situació a l'Afganistan. Després també vam contribuir en la campanya que va fer Emma Bonino, i van arribar milers i milers de signatures. Per exemple, sé que des de l'associació brasilera va arribar una maleta grandiosa plena de papers de signatures i vam tenir molta feina per poder-la fer arribar al destí.

Així doncs, sempre en totes les nostres associacions i en els nostres congressos s'han fet mocions de solidaritat per la situació de les nostres companyes afganeses. Per exemple, en el darrer congrés que hem celebrat a Barcelona hi han participat les associacions d'Angola, el Congo, Mali, Cap Verd, Costa d'Ivori, Guinea Bissau, Guinea Conacry, Moçambic, Senegal, São Tomé i Príncipe, Xile, Argentina, Perú, Brasil, Malàisia, Turquia, Alemanya, Portugal, França, Itàlia, Bèlgica, Moldàvia, Romaniaa, Espanya, Finlàndia... i suposo que encara me'n deixo algun.

Estem il·lusionades amb els canvis però no satisfetes de les notícies que ens arriben. Sé que encara tenen greus dificultats i tot el que s'havia promès no ha arribat. Ja sabem que el petroli és el que més interessa i fer un conducte de petroli en aquella zona és el tema prioritari i, en canvi, tota la resta es veu que no interessa tant. Bé, no vull estendre més .

Per acabar us volia dir que en un món globalitzat on el valor de la persona humana ha estat substituït per altres no-valors hem de prendre consciència que només un canvi de dinàmiques econòmiques que transformi el sistema podrà permetre'ns començar a superar les nostres discriminacions. Però només ens cal girar el cap, mirar cap al passat i recordar les lluites de les sufragistes – algunes d'elles van perdre la vida–, les lluites de les treballadores de Chicago que van morir tancades i cremades a la fàbrica per reivindicar la jornada de vuit hores, així com tantes altres reivindicacions. Per exemple, el cas de les germanes Miraval que van perdre la vida lluitant contra el règim del seu país. Per tot això el 25 de novembre celebrem el dia contra la violència de gènere. No podem oblidar tota la gent que ens ha precedit, però tampoc podem pensar que la nostra lluita hagi d'acabar com la d'aquestes antecessores.

Crec que nosaltres hem de pensar que la nostra feina, la nostra entrega, ens dóna alegria, ens dóna equilibri, ens dóna solidaritat. Sabem que no estem soles, que som moltes i que hem de preservar en tot el possible aquest equilibri i aquesta alegria. Hem d'aconseguir tenir més energia per saber ser més solidàries i conservar sempre l'esperança d'una evolució per part de l'ésser humà i que aquest s'adoni que la pau, el reconeixement de les nostres diferències –dones i homes– és de les majors riqueses de la humanitat, per això ha de desaparèixer el patriarcat, però potser aquest encara ens durarà cent anys. El fet de crear i construir són les fonts de la felicitat autèntica de l'ésser humà. I per això és importantíssima la globalització de la lluita de totes les dones del món. Moltes gràcies.

Miren Ortubay

Moltíssimes gràcies a totes les que heu intervingut. Ara tenim la sort també de tenir entre nosaltres, a la fila zero, dues de les protagonistes que han aparegut en el documental. Donem la paraula a Laura Tremosa i Mireia Bofill. Abans, però, em surgeix una pregunta que va dirigida a elles i a les nostres companyes afganeses perquè veient la importància que elles han donat a aquesta primera trobada de dones de l'any 1976, us volia preguntar si en aquell moment éreu conscients de la importància d'aquell fet i de les conseqüències que tindria, si éreu conscients que es tractava del començament d'un nou camí. Us ho pregunto perquè elles no n'han parlat gens i nosaltres sabem que a l'Afganistan hi ha molt moviment organitzat de dones, moltes associacions que estan articulant la societat civil realitzant el canvi des de baix i que s'han unit entre elles. Per exemple, hi ha la xarxa de dones afganeses Afghan Women Network, que crec que no s'ha mencionat avui i que és una xarxa d'associacions que entre d'altres fites va aconseguir fer a Kabul una manifestació de dones contra la violència de gènere. Va ser una manifestació important, ja que era la primera vegada que les dones sortien al carrer per lluitar pels seus drets. Vull dir que de vegades quan estem protagonitzant coses no som molt conscients del que estem fent, no?

Laura Tremosa i Mireia Bofill

Hola, sóc Laura Tremosa. En realitat, les primeres sorpreses vam ser nosaltres, no la premsa. Nosaltres esperàvem entre 500 i 800 dones i en van aparèixer 4.000. Per tant, em sembla que és important que ho tinguin present, això passa. I per què va passar? Per una sèrie de circumstàncies va córrer la veu. Algunes hi van anar amb escepticisme, per veure què hi passava, altres no ho sé... El cas és que nosaltres no ens ho creïem, o sigui que les que ho vam organitzar no creïem ni havíem pensat mai que passessin al llarg dels tres dies quasi 4.000 dones. A mi em sembla que això és molt important que ho tinguin en compte. Perquè també nosaltres quan vam decidir muntar la trobada no pensàvem que poguéssim tenir un gran resultat. És cert que s'ha de tenir en compte el context, és a dir, l'any 1975 va morir Franco i l'any 1976 estàvem en els principis d'una transició política. Hi havia molta efervescència en la societat en tots els sentits, tant en les dones com en la societat en si. I suposo que això ens va afavorir. De totes maneres, crec que hi va haver alguna cosa de màgia amb això de les dones, és a dir, que en un moment donat hi ha una explosió i

les dones s'hi impliquen i no es tracta d'una gran superestructura sinó que surt de baix, no? Hi estàs d'acord Mireia?

Mireia Bofill

Sí, hi estic d'acord. És veritat, va ser un sorpresa. De fet, és el que ja s'ha dit, el que ha comentat Mary Nash. Sobretot el que diria és que la força ve de trobar-se entre dones, d'estar entre nosaltres, de poder parlar, de veure que hi ha una força de trobar-se entre dones. Una sorpresa va ser que fóssim moltes, però l'altra sorpresa va ser que ens enteníem, que ens enteníem millor del que pensàvem que ens entendríem. Perquè hi havia dones que havíem tingut enfrontaments, que veníem de llocs diferents, que teníem posicions diferents... Però quan parlàvem de certs temes els compartíem i poder parlar públicament de coses que potser eren íntimes era molt important i –tal com ha dit Mary Nash– això era un element molt important.

D'altra banda, també volia recordar que des d'aleshores ha canviat molt el tema de la dona internacionalment. Això vol dir que ha canviat en tots els països perquè hi ha coses en les quals hem aprofundit. En aquell moment no hi havia estudis de les dones, és a dir, ens centràvem molt en el tema de la discriminació, però realment coneixíem molt poc la història de les dones. De tot el que les dones havien fet en sabíem ben poques coses, desconexíem realment el lloc que ocupàvem. Sabíem que estàvem fora de moltes coses però potser no sabíem prou bé que estàvem dintre d'altres, ho intuïem, però no ho sabíem de la manera com ho sabem ara. Per exemple, la manera com s'ha valorat el tema del treball de les dones internacionalment, tot el que ha canviat a nivell de les Nacions Unides amb la valoració del treball de les dones. S'han fet molts treballs i això és una cosa que compartim totes.

Malgrat la situació difícil que tenen les dones afganeses i moltes dones en d'altres llocs del món, hi ha coses que aleshores no es podien dir perquè no s'havien pràcticament ni pensat –i si s'havien pensat s'havien pensat d'una altra manera i en un altre moment. En aquest sentit sí que hem canviat molt i ha estat una sort que hi hagi un moviment internacional amb aquestes trobades perquè això és una cosa de la qual ens hem beneficiat també nosaltres en els països dits desenvolupats, en els mons anomenats industrialitzats també hem pogut aprendre molt de l'aportació que estan fent les dones al món en general i, per tant, també a nosaltres.

Hem de recordar que hi ha temes com potser el de la violència el qual fa relativament pocs anys que realment surt. Ara podem tenir una llei per lluitar contra això, però a les primeres Jornades Catalanes de la Dona no se'n va parlar. Sabíem que hi havia unes lleis que propiciaven una sèrie de coses però no vam parlar d'aquest tema ni de l'assajament en el treball. No en vam parlar perquè no se'n va voler parlar. Recordo que a Anglaterra hi havia unes dones que en parlaven i recordo que en una reunió –no sé si va ser al col·lectiu Ronda o en un altre despatx d'advocats que ens vam trobar amb dones del sindicat– es va treure aquest tema i es va dir que aquí això no passava.

Per tant, d'alguna manera hem avançat. Per exemple, d'un tema com el de la violència –sabem que és gravíssim el que passa a l'Afganistan–, abans no se'n parlava, no se'n podia parlar. Companyes meves de l'associació de Dones Juristes m'han parlat de casos terribles també de violència aquí entre nosaltres i potser són fets esporàdics, però potser no ho són tant, com estem veient últimament, i fins i tot ara amb els anys que portem en aquesta lluita encara hi ha una enorme tolerància. Així doncs, diré que en aquests trenta anys hem avançat molt juntes, però encara tenim moltes coses per fer i podem aprendre les unes de les altres.

Mirem Ortubay

Moltes gràcies. Abans de donar pas a les intervencions del públic, si les companyes afganeses volen fer algun comentari del que s'ha estat parlant fins ara ho poden fer.

Najia Haneefi

Estic d'acord amb la intervenció de l'advocada Angelina Hurios quan diu que necessitem un moviment global de dones. Crec que la nostra generació ha de ser una generació de respostes, ja que la vostra generació va ser una generació que va ajudar radicalment al canvi. I espero que la nova generació europea pugui donar suport a d'altres parts del món, per tenir un fort moviment amb una agenda específica per a la nostra igualtat.

Quan vinc a Europa de vegades sento que les noves generacions de dones europees estan suficientment satisfetes amb els drets que tenen, però des del meu punt de vista feminista no haurien d'estar satisfetes, sinó que necessitem una altra vegada un moviment de dones universal feminista global. I quan veig o escolto coses sobre el moviment global de dones m'impressiona i valoro molt

les dones que realment lluiten pels seus drets i aleshores vull abraçar-les i besar-les perquè aprecio tot el que han fet per nosaltres les dones. Independentment d'on visquin, l'impacte de la seva lluita ens afecta també a nosaltres. Es tracta d'un impacte internacional, no tan sols local. Si avui tenim alguns drets és perquè la vostra generació ha lluitat molt i crec que actualment no hauríem d'estar satisfetes, no hauríem de pensar que si Occident ja té les seves llibertat ja està bé, sinó que com a feministes hauríem de pensar en un fort moviment feminista global.

Preguntes del públic

Bona tarda, sóc brasilera i estic molt contenta de ser avui aquí per tractar aquest tema de la solidaritat. Crec que és important escoltar i saber que tenim realitats similars. Jo que sóc del sud del Brasil, tan lluny d'aquí i més encara de l'Afganistan, veig que encara tenim algunes coses per parlar i que, malauradament, són les mateixes. Al Brasil tenim des de fa quatre anys el primer Ministeri de la Dona, amb el president Lula, però és un ministeri que té una veu activa a les reunions amb altres ministres però que no té pressupost. Així, per poder implementar qualsevol acció que comporti alguna diferència en la vida real –la vida quotidiana– de les dones s'ha de demanar a tots els altres ministres –que són homes– que per favor adoptin a les seves accions les directrius per tal que les dones tinguin els seus drets garantits. Crec que en aquest terreny encara hem de fer molt.

En la realitat del camp, de les camperoles –que és el que conec millor del Brasil– també hi ha coses que cal canviar perquè moltes dones tan sols saben escriure el seu nom o llegir alguna cosa, no van anar a l'escola quan eren petites i no hi aniran mai. Perquè puguin assistir a les trobades dels moviments feministes camperols els hem de dir que parlarem de salut o de nutrició perquè si els diem que parlarem de sexualitat els marits posen mala cara i no les deixen sortir. Llavors hem de seguir estratègies perquè avui, l'any 2006, una dona pugui sortir de casa seva i pugui dir que se'n va a parlar de les seves coses. L'accés a la terra continua sent més difícil per a la dona que per als homes: l'herència de la terra és per als fills homes perquè se suposa que la dona es casarà i que el seu marit es farà càrrec d'ella. Volia compartir que tenim moltes coses a fer juntes. Gràcies.

Miren Ortubay

Algun comentari?

Comenta Angelina Hurios

En un dels últims congressos que la Federació ha celebrat aquí a Barcelona un dels temes que ha tractat és el dret a la propietat perquè realment és un problema gravíssim. Conec la nostra associació al Brasil, però on és meu greu aquest problema és al nord d'Àfrica on hi ha camperoles que es passen la vida treballant amb els marits i si el marit mor en un accident ve la família del marit i deixa la dona al carrer amb les criatures i ells es queden amb tot. És una cosa terrible. Jo vaig estar parlant amb la directora de gènere de la FAO i vam estudiar amb les nostres juristes si podíem aconseguir que els marits fessin el testament en vida. Però el que passa en algunes zones és que no es pot fer testament i la dona no pot heretar. Per tant, és un tema que estem estudiant però m'ha agradat que vostè el tragués perquè és un problema en diversos punts de l'Àfrica, on les dones treballen moltíssim i de sobte es poden trobar al carrer de la nit al dia. És un dels punts de solidaritat que hem de treballar. Gràcies.

Miren Ortubay

Voleu intervenir?

Comenta Shinkai

No podem dividir la dona per fronteres, totes som dones i totes estem patint el mateix. Tenim problemes i interessos comuns. Com la nostra companya del Brasil ha dit, les dones no tenen el dret a la propietat. Abans de venir aquí vaig tenir una reunió amb la ministra d'Assumptes de la Dona. Com a ministra tenia un pla per a dues setmanes al novembre perquè és el mes de la lluita contra la violència de gènere; el dia internacional se celebra el 25 de novembre. La ministra està intentant fer un pla perquè cada ministeri formi part d'una comissió per treballar contra la violència envers la dona. La ministra vol que cada ministre sigui part d'aquesta lluita o treball contra la violència envers la dona.

També li vaig demanar que tingués una reunió amb el ministre per als retornats i refugiats perquè el Govern està distribuint terra als refugiats retornats i li vaig comentar a la diputada del ministre que hauria de pressionar els ministres per aconseguir que si donen terra als homes també hi posin el nom de les dones. I em va respondre que era impossible imposar això a l'actual ministre perquè és un home massa conservador i massa religiós. Si la terra pertany al Govern i el Parlament ens ha donat un vot de confiança per què les dones no li podem dir a aquest home que si us plau posi aquesta terra també a nom de les dones?

A més, deixeu-me dir que tenim una llei molt fràgil. Per què les dones no demanen el divorci? Perquè si ets dona i demanes el divorci perds els éssers més estimats, que són els fills. Un nen pot quedar-se amb la mare fins als set anys i després el pare pot molt fàcilment agafar-lo sense donar-li cap mena de suport econòmic.

Tenim, doncs, moltes coses per les quals lluitar i per canviar a favor de les dones. No és només la qüestió de la terra, sinó que les dones afganeses hem d'afrontar centenars de problemes. Hem de començar des de zero. Com la Najia ha dit, aquí les dones també tenen problemes, com ara que els homes i les dones no tenen els mateixos salaris encara que facin la mateixa feina. És un petit problema que pateixen les dones a Europa però nosaltres les dones a l'Afganistan tenim centenars de milions de problemes als quals hem de fer front.

Miren Ortubay

Alguna altra pregunta?

Pregunta del públic

Sóc la presidenta de les Dones Pakistaneses aquí a Barcelona. Només volia preguntar una cosa. El Govern del Pakistan dóna suport als drets de les dones, a la llibertat de les dones. És a dir que tenim molts drets però no tenim el suport de la nostra família, encara que tinguem el suport del Govern i el suport judicial. Per això us volia preguntar si teniu llibertat per part de la vostra família. La vostra família us dóna suport?

I una altra qüestió. Quan parlem de llibertat, de drets, hi ha molta responsabilitat. Teniu prou formació per poder gestionar aquesta llibertat? Gràcies.

Resposta Najia

De fet, ja he mencionat que no tenim mecanismes de protecció a l'Afganistan per a les dones. Tenim lleis modernes, que diuen que homes i dones són iguals davant la llei però tenim encara un article molt contradictori a la nostra Constitució: cap llei serà implementada si va contra la xaria. Això significa que tenim uns petits mecanismes de protecció de la Constitució però no tenim els mecanismes de protecció executius. Fins i tot si una dona activista, que té un problema amb la seva família perquè aquesta està vivint en una societat tradicional de normes i valors, vol sortir de la seva família o vol anar a la policia, trobarà discriminació per part de la policia perquè la policia no està formada, fins i tot hi ha hagut dones que han estat són violades per la policia. I quan aquestes dones van al sistema judicial també són discriminades. Això significa que les nostres estructures socials no tenen sistemes de protecció per als drets de les dones.

Vull tornar a emfatitzar que les nostres normes i valors estan basats en la tradició i és per això que la majoria de lleis modernes adoptades pel Govern no s'estan implementant, ja que el Govern no ha creat els mecanismes de suport necessaris per aplicar les lleis que ha adoptat.

Les famílies tampoc estan protegint les dones perquè viuen en una comunitat tradicional de valors i si no es regeixen per aquests valors tradicionals tindran molts problemes amb la seva societat, és a dir, seran rebutjats per la societat. Els canvis socials necessiten molt de temps, sobretot en un país de post-conflicte com l'Afganistan.

Pregunta del públic

Bona tarda, sóc Maria Duran i volia plantejar algunes qüestions sobre el que passa a Europa. A Espanya, a la nostra terra, el tema de la igualtat és una conquesta feta i realitzada, però és un concepte dinàmic pel qual cada dia hem de lluitar per no deixar d'aconseguir-lo. Les nostres joves estan enlluernades perquè ens diuen que som iguals però la realitat és bastant distinta i –com ha dit la Shinkai– seguim

tenint un salaris molt inferiors, fins i tot les advocades cobrem menys ingressos que els nostres companys advocats. D'altra banda, pel que fa al tema de la família, després d'una lluita que penso que ha estat bastant intensa contra la violència de gènere, ara a l'any 2006 comencem a experimentar que les dones dins la llar tenen el recolzament a les víctimes perquè fins ara...

Aquest matí la diputada del Parlament afganès ens ha dit que ella es trobava molt a gust dins el Ministeri de la Dona. Segons tinc entès, aquesta és l'única cartera ministerial que porta una dona i veig en el programa que ens han donat que el Govern s'està plantejant suprimir aquesta cartera i implantar una policia islàmica. M'agradaria saber si s'estan produint moviments de pressió perquè això no passi.

D'altra banda, volia preguntar quin paper juguen els mitjans de comunicació a l'Afganistan. Nosaltres tenim uns mitjans de comunicació que fan que qualsevol petita notícia doni la volta al món. La vostra premsa es fa ressò del que passa al país? Els mitjans de comunicació ajuden a difondre els problemes de les dones i de la violència de gènere?

Comenta Shinkai

És veritat, actualment al Parlament afganès hi ha un debat perquè alguns membres volen suprimir aquest Ministeri que vam aconseguir fa molt poc, en els Acords de Bonn, a causa de la dura situació que viuen les dones al meu país. Per això es va crear, per impulsar polítiques per millorar les condicions de vida de les dones, per detectar els problemes de les dones afganeses, per poder treballar conjuntament amb els diferents ministeris i per fer un seguiment dels compromisos que el meu país ha signat en Convencions Internacionals. Hi ha alguns homes del Parlament que pensen que aquest Ministeri s'ha de suprimir, ja que argumenten que segons la Constitució els homes i les dones ja som iguals i que, per tant, no hi ha motius per tenir un ministeri per a un sexe. Afirmen que això és totalment discriminatori per als homes. No entenen per què s'ha de donar un ministeri a una dona.

Com a dona i com a parlamentària he tingut uns temps molt difícils. Abans de venir aquí, vaig anar al Parlament i juntament amb altres dones vam fer

un munt de campanyes a favor del Ministeri de la Dona, vam parlar amb molts homes –caps de comissions, líders religiosos del Parlament, etc.– per convèncer-los que fessin comentaris positius perquè no l'eliminïn. Havíem de celebrar una reunió però per qüestions d'agenda es va haver d'ajornar. Així que abans de venir a Barcelona, vaig anar al Parlament i hi vaig deixar un escrit perquè el llegissin en nom meu. Estem lluitant per no perdre el Ministeri, ha estat un repte tenir-lo i no ens podem permetre el luxe de tornar-lo a perdre. El Parlament té el poder de mantenir-lo o suprimir-lo i esperem que no el suprimeixi perquè hem fet molta campanya a favor del Ministeri i desitgem que hagi funcionat.

Pel que fa a la policia religiosa, es tracta, una altra vegada, d'una proposta de religiosos presentada al president, que es troba sota molta pressió i vol tenir aquests grups calcats; són extremistes, talibans, i per això el president té por que donin mala imatge al Govern, que s'engeguin campanyes negatives o que es faci una mala publicitat dient que el Govern és antiislàmic. Ell potser vol el Ministeri com a agenda política, però té la pressió d'aquests grups. Com a dones, ens sentim molt insegures perquè hem tingut molt males experiències per part d'aquest departament religiós durant l'època dels talibans. Tenim por que les dones tornin a patir una altra vegada perquè la majoria d'aquests extremistes són contraris al moviment de dones i utilitzaran qualsevol excusa per frenar-lo.

Un dia al Parlament el representant d'un dels partits va dir que les dones no podien viatjar sense la companyia d'un home perquè en un país islàmic això no és bo per al seu honor, la seva religió, els seus costums, les seves tradicions... Jo vaig ser la primera dona que li va dir que aquest problema ja estava resolt en molts d'altres països islàmics perquè ara ja no viatgem en camells, viatjar ja no és insegur, viatgem en avió i la gent que ens convida ja es fa càrrec de la nostra seguretat. Però un home em va contestar que el que passa és que els homes no es fien de les dones quan marxen fora perquè aprofiten per veure pel·lícules pornogràfiques quan són als hotels i per això no han de poder viatjar soles. Així que aquesta és la situació que patim les dones fins i tot al Parlament, on es parla d'aquests temes tan estúpids. A més, no necessitem viatjar a l'estranger per veure pel·lícules pornogràfiques, ja que les podem veure al nostre país molt fàcilment! Aquests homes volen dominar la nostra llibertat de moviments, controlar-nos fins i tot quan viatgem fora de l'Afganistan!

Pel que fa als mitjans de comunicació, crec que no estan tenint un paper massa positiu. Encara que des del Parlament els hem donat algun consell sobre com parlar de la participació de la dona en la societat, no fan res per ajudar-nos. Només parlen del nombre de persones que han mort, de bombes, suïcidis, etc., però no destaquen mai quina és la situació de les dones, ja que no ho consideren un tema important. Els mitjans més aviat juguen un paper estructural i no de canvi.

Comenta Najia

M'agradaria fer unes consideracions. Com sabeu, des de fa molt poc temps, ara fa quatre anys, tenim llibertat de premsa, llibertat d'expressió, a l'Afganistan. Ara tenim tres o quatre televisions privades, però la majoria estan dominades per homes i, per tant, no tenen consciència del problema de gènere. Un dia estava escoltant la ràdio i en un programa per a dones vaig poder sentir el següent: "Quan el teu marit ve a casa li has de fer un te i veure si està content o no. Si no ho està, reprimeix-te i no li parlis dels problemes del teu dia".

Així doncs, els mitjans no tenen consciència de gènere i continuen dominats pels homes. Afortunadament, tenim quatre ràdios de dones. Jo en vaig fundar una i sóc membre de les altres tres que hi ha en diferents províncies de l'Afganistan. Però això no és suficient.

Necessitem que els nostres mitjans de comunicació comencin a ser més sensibles amb el tema del gènere. En aquesta mena de lobbys de mitjans de comunicació que la Shinkai ha mencionat, mai he vist que les nostres notícies i activitats hagin estat publicades o emeses per aquest mitjans "lliures". Esperàvem més d'aquests mitjans, crèiem que serien els nostres amics però ara hem vist que no. Sortim més a les televisions de l'Estat perquè com que tenim relacions personals amb els mitjans del Govern, hi podem comptar més que amb els mitjans privats, els quals estan dominats per homes, alguns en aparença molt moderns, però que no creuen ni la igualtat ni en els drets de les dones.

Pregunta del públic

Volia fer dues preguntes. La primera, a la Laura Tremosa. La Mary Nash ens ha comentat la importància dels antecedents de les jornades del

maig del 1976, com les reunions que tenien les dones en cases particulars com la teva.

Ens podries explicar com eren aquestes reunions, com s'organitzaven, quins temes tractàveu, quines dones us reuníeu, si éreu totes dones activistes, si teníeu una formació superior en comparació amb altres dones...

D'altra banda, m'agradaria preguntar a les companyes afganeses si consideren que seria possible iniciar aquest tipus de moviments potser no a les zones rurals però sí a les ciutats de l'Afganistan.

Resposta Laura Tremosa

Quan l'any 1975 es va celebrar l'Any Internacional de la Dona, un grup de dones va començar a pensar que hauríem de fer alguna cosa, i en aquest sentit es van crear diverses comissions, on hi havia la dona i el dret, la dona i la medicina, la dona i el treball, la dona i la sexualitat, entre d'altres. Hi va haver una comissió molt peculiar que es deia "Dona i vida quotidiana". Aquesta es feia a casa meva i vam decidir que, a part de reunir-nos, també soparíem. Cada una portaria una cosa, soparíem i parlaríem. El que va passar és que moltes de les altres comissions es van anar dissolent i quan es dissolien totes les integrants anaven a parar a casa meva; em sembla que ens trobàvem cada dimecres.

De què parlàvem? Durant molt de temps el tema central era la sexualitat. Si parlàvem d'alimentació, acabàvem parlant de sexualitat; si parlàvem de feina, acabàvem parlant de sexualitat. Penso que les joves d'ara no ho poden entendre, però nosaltres veníem d'on veníem i, per tant, parlar de sexualitat era parlar de nosaltres mateixes. I per això ens podíem entendre. Si parlàvem de dona i política potser hi havia opinions diferents. Però en aquest nivell personal és on més ens enteníem i d'aquí va venir la idea que allò personal és públic i, per tant, polític, i així van néixer les nostres reivindicacions. Si busqueu les conclusions de les jornades –que deuen ser en algun lloc, com en llibreries de vell– veureu que radicals que eren i totes hi vam estar d'acord. Per exemple, havíem de dissoldre la família, que òbviament no hem dissolt, i moltes d'altres coses. Vull dir que també hi va haver una mica d'utopia en tot allò.

Comenta Najia

Gràcies per la pregunta Mònica. La Mònica coneix molt bé la situació a l'Afganistan. Ara hem començat un petit moviment a Kabul que ja ha despertat i el que voldríem és establir més grups de pressió de dones a cinc províncies de l'Afganistan per aconseguir tenir una veu forta de dones a tot el país. Perquè fins ara ens havíem centrat molt en la reforma de la llei, especialment en aquests últims deu anys, i ara volem tenir aquests grups de dones a diferents províncies de l'Afganistan per anar establint gradualment aquest moviment. Potser d'aquí a deu anys podrem començar a parlar de sexualitat.

Miren Ortubay

Moltíssimes gràcies a totes.

Imatge de Malalai, heroïna afganesa que va animar els soldats a lluitar contra les tropes invasores britàniques

5. El cas de Nadia

5. El cas de Nadia

Presentació a càrrec de Mònica Bernabé

Benvingudes al segon dia de les jornades de violència de gènere a l'Afganistan, cinc anys després de la caiguda dels talibans. En primer lloc, disculpes per aquesta allau informativa, sobretot al públic de les jornades. Aquesta primera ponència d'avui serà una mica estranya, en el sentit que hem convocat els mitjans de comunicació perquè en el cas de la Nadia, a causa de l'ajuda que necessita, necessitàvem fer una crida mediàtica. És a dir, serà una ponència-roda de premsa. Per què ho hem fet així? Perquè no volíem que la Nadia passés pel tràngol d'explicar la seva experiència dues vegades.

Els periodistes ja haureu signat un paper a l'entrada conforme no es poden emetre imatges de la cara de la Nadia a les televisions, ni es pot publicar cap foto on es vegi el seu rostre. Alguns periodistes ens han demanat que la Nadia es cobris la cara i que fes la roda de premsa amb la cara coberta però, com haureu vist, la Nadia té uns ulls molt especials que es poden reconèixer a qualsevol lloc i, per tant, encara que es tapi la cara, els seus ulls són molt fàcils d'identificar.

Per què són totes aquestes mesures? Són mesures de seguretat. Per vosaltres potser només és una notícia més, però ella s'hi està jugant la vida. Aquesta noia ha de tornar a l'Afganistan i, per tant, hem de garantir que quan torni la seva integritat física estigui assegurada. Així doncs, espero que els mitjans de comunicació sigueu prou comprensius i entengueu aquestes condicions que hem posat perquè pugueu entrar a la sala. Sense més dilacions, començarem a explicar el cas de la Nadia.

Primer, em presentaré jo. Potser alguns de vosaltres ja em coneixeu perquè també sóc periodista, és a dir, que normalment sóc a l'altra banda de la informació, però avui em toca ser aquí. A banda de ser periodista, sóc la presidenta de l'Associació per als Drets Humans a l'Afganistan (ASDHA), una ONG que treballa a l'Afganistan des de l'època dels talibans, col·laborant amb associacions de dones afganeses. Vam començar a treballar donant suport a les escoles clandestines que existien aleshores al país per a dones i nenes en un moment en què els talibans van prohibir l'educació per a la població

femenina. Després de la caiguda dels talibans hem continuat treballant amb associacions de dones afganeses i sempre amb projectes destinats a dones.

Va ser a través d'una d'aquestes associacions de dones que fa dos anys vam conèixer la Nadia. Jo la vaig conèixer quan feia poc que en els cinemes s'estava projectant la pel·lícula *Osama* de Siddiq Barmak, que explicava les peripècies d'una noia afganesa que vestia com un noi per poder treballar durant l'època dels talibans, ja que aquests havien prohibit que les dones treballessin fora de casa. Aquesta nena vestia com un noi per poder treballar i mantenir la seva família. Pocs mesos després d'haver vist la pel·lícula en un cinema d'aquí Barcelona, vaig anar a l'Afganistan i vaig conèixer la Nadia. Aleshores vaig veure que la realitat fins i tot superava la ficció, és a dir que aquella pel·lícula podia ser totalment realitat.

Quan vam conèixer la Nadia, des d'ASDHA vam decidir ajudar-la. Hem estat donant suport econòmic a la seva família i a ella perquè pogués completar la seva formació durant aquests dos últims anys. Ella és l'única persona que treballa a casa seva i que, per tant, guanya diners per mantenir la seva família. Hem portat la Nadia aquí perquè per recuperar la seva identitat femenina necessita sotmetre's a diverses operacions de cirurgia plàstica perquè, com podeu observar, té la meitat del cap i de la cara cremada a conseqüència d'una bomba que va caure a casa seva. Per tant, si ara es posés roba de noia, la gent fàcilment podria reconèixer que ella abans anava vestida de noi, ja que ha estat vestint com un noi durant els últims deu anys. També us preguntareu "per què no es posa un burca?" Perquè a l'Afganistan algunes dones porten el burca al carrer però a dins de casa o de qualsevol altre lloc no. Per tant, si es posés el burca, voldria dir que en algun moment se l'hauria de treure i aleshores qualsevol persona la podria reconèixer.

Des del moment que la Nadia ens va dir que es trobava en una situació límit, psicològicament parlant, vam decidir intentar aconseguir ajuda per a ella. Nosaltres no som una associació que treballi amb aspectes mèdics i per això vam contactar amb la Fundació Cirujanos Plastikos Mundi, de Mallorca, que sí que té molts contactes en el món mèdic i podia col·laborar amb nosaltres per buscar ajut per a la Nadia. La Fundació Cirujanos Plastikos Mundi, a la vegada, va contactar amb l'Hospital Clínic de Barcelona, en concret amb Barna Clínic, i l'Hospital Clínic s'ha ofert a finançar i a realitzar tot el tractament mèdic de la Nadia, cosa que els agraïm moltíssim.

La Nadia va arribar a Barcelona diumenge passat. Ha vingut per participar en aquestes jornades, que són finançades per l'Institut Català de les Dones, l'Obra Social de la Fundació "la Caixa", l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament i l'Ajuntament de Barcelona. Així que gràcies a aquests quatre finançadors la Nadia ha pogut venir a Barcelona. El dilluns la Nadia va anar a l'Hospital Clínic, la van visitar els metges i sembla que serà possible fer-li un tractament mèdic. Els doctors després explicaran millor aquest apartat.

A banda d'això, també voldrem fer una crida i ens agradaria que els mitjans de comunicació ens poguéssiu ajudar perquè la Nadia s'haurà de quedar a Barcelona durant uns quatre mesos, l'Hospital Clínic finançarà el tractament mèdic però falta finançar l'estada de la Nadia durant tot aquest temps. Nosaltres ens hem compromès a finançar-la, el problema és que no sabem com fer-ho perquè no tenim prou fons. Per això voldríem fer una crida a tota la gent que vulgui ajudar la Nadia i dir-los que hem obert un compte corrent a la nostra associació per poder fer donatius i poder finançar la seva estada mentre estigui a Barcelona.

Sense més dilacions, us deixo amb la Nadia, que us explicarà el seu cas. Farà la ponència en anglès. En només dos anys ha après a parlar anglès, per tant, veureu que els diners invertits han estat aprofitats, ja que parla un anglès gairebé perfecte.

Nadia

En el nom d'Al·là, estimada audiència, senyores i senyors, abans que res, vull saludar-vos i desitjar-vos el millor de part meva i de part del poble afganès. Com sabeu, sóc la Nadia i vinc de l'Afganistan. Quan tenia vuit anys tenia una vida tranquil·la, el meu pare treballava al Ministeri de la Salut i tenia un germà que estudiava a l'escola i que a més tenia una tenda de catifes. La nostra vida era amb pau, però tot va canviar quan una bomba va caure a casa nostra. La casa es va cremar i jo amb ella. El meu pare em va portar a l'hospital i hi vaig estar durant molt de temps, tenia moltes ferides, estava molt malament. Potser vaig estar durant dos anys en diferents hospitals. Després el regim talibà va arribar a l'Afganistan, quan jo encara era a l'hospital. Un dia que anava de l'hospital cap a casa vaig sentir que els talibans arribaven i que ningú podria treballar. El meu germà tenia 20.000 afganis i va anar a buscar menjar per a la família, però mai va tornar. Els soldats el van assassinar perquè no els va voler donar els diners que tenia. Aleshores va ser quan vaig decidir posar-me roba de noi i vaig

treballar durant quatre anys en diferents feines: en una granja, fent pous, a la construcció... Tot eren treballs físics.

Ara estudio i combino la feina amb els meus estudis. Vaig conèixer la Mònica fa dos anys. Em vaig treure el títol de l'escola un any abans del que tocava perquè vaig poder fer l'examen, ja que ASDHA em va donar suport. Ara estudio "Business International Management" i treballo a mitja jornada a HAWCA, una associació que treballa per a les dones i els nens i les nenes.

Mònica Bernabé

Aquesta és la vida de la Nadia, tot i que l'ha explicat molt ràpidament. Ja us podeu imaginar que no ha estat gens fàcil passar per tot aquest tràngol. Crec que la seva vida explica una mica la història recent de l'Afganistan. La Nadia va resultar ferida durant els anys 90 en els importants bombardejos que hi va haver a la capital de l'Afganistan, Kabul. El seu germà va ser assassinat al carrer per una de les forces militars que estaven lluitant a Kabul, concretament, les forces del general Dostum. També aquestes forces són les que van bombardejar la zona on vivia ella i la bomba que va caure a casa seva era d'aquesta facció militar dirigida pel general Dostum, un general que actualment és un dels dirigents de l'exèrcit afganès. Això mostra quina transició hi ha hagut a l'Afganistan, el líder militar que va fer que la vida de la Nadia quedés totalment trencada és ara un dels màxims dirigents de l'exèrcit afganès.

També penso que la seva vida és un repàs de la història recent de l'Afganistan perquè la Nadia va haver de canviar d'identitat com a conseqüència del règim talibà. Els talibans van prohibir que les dones treballassin fora de casa i per això ella va haver de fer-se passar per un noi. Un cop van caure els talibans, crec que la Nadia continua representant el que ha passat a l'Afganistan, és a dir, l'efervescència d'associacions de dones, l'aparició de dones que han volgut lluitar, millorar-se elles mateixes, demostrar que no s'havien de quedar a casa durant l'època dels talibans i fer veure que les dones poden fer moltes coses per l'Afganistan, fins i tot més que els homes. La Nadia, després de la caiguda dels talibans, ha estudiat a l'escola i ha après anglès i per això crec que representa aquesta força femenina que tenim actualment a l'Afganistan.

DONATIUS PER DONAR SUPORT A LA NADIA

Transferència bancària al compte corrent de la Caixa:

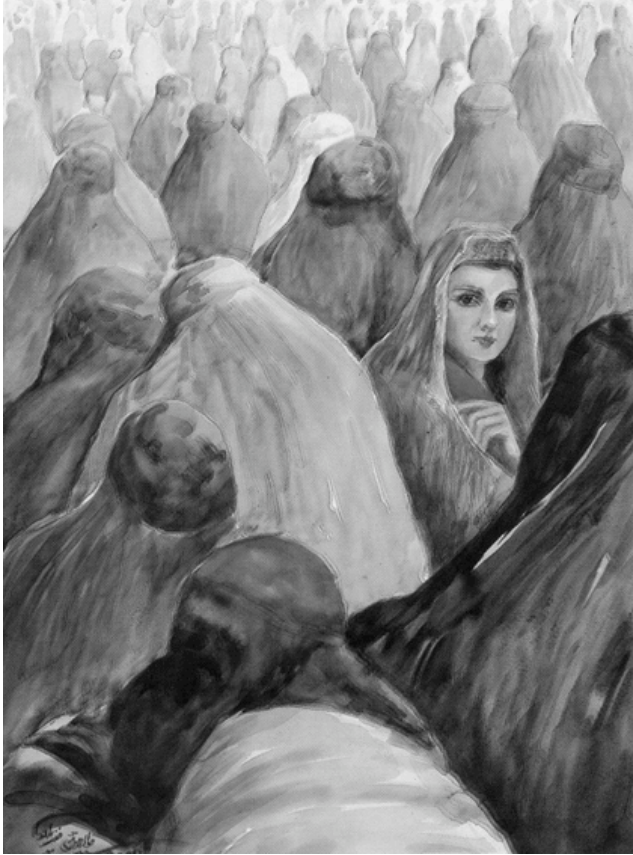
2100 3207 02 2200296059

Els diners rebuts es destinen a:

Formació acadèmica de la Nadia

Suport psicològic i mèdic

Suport econòmic per a la seva família i per a ella

Dones amb burqa. Postal comercialitzada a Kabul

6. L'islam com a arma contra la violència de gènere.

Ponent: *Dolors Bramon, professora titular d'estudis àrabs i islàmics a la Universitat de Barcelona*

6. L'islam com a arma contra la violència de gènere.

Ponent: Dolors Bramon, professora titular d'estudis àrabs i islàmics a la Universitat de Barcelona

Presentació de la ponència, Miren Ortubay

Ara farem un plantejament general sobre la situació de les dones a l'Afganistan, amb un tema que pot cridar molt l'atenció i que fins i tot ens pot resultar sorprenent i quasi provocatiu pel que fa al títol perquè estem acostumats a les generalitzacions i a les abstraccions que ens diuen que allò desconegut és sempre dolent i rebutjable. Per això, 'L'islam com a arma contra la violència de gènere' pot ser molt provocatiu. Li volem agrair sincerament a Dolores Bramon que hagi accedit a fer aquesta ponència. Ella és professora titular d'estudis àrabs i islàmics a la Universitat de Barcelona (UB).

Dolors Bramon

Bon dia a tothom! *Salâm 'alaykum!* Parlaré com a professora d'islam, com a suposada experta en qüestions d'islamologia, és a dir, de la teologia que defineix una religió que és tan seriosa com pot ser-ho qualsevol altra. Això, d'entrada, ha de quedar molt clar. Si em permeteu, faré primer una prèvia perquè no es pot començar a parlar d'aquest tema que –com molt bé ha definit la Miren– és fàcilment un tema provocador sense el que jo en dic una prèvia: les musulmanes i els musulmans presents a la sala molt probablement ja coneixen el que ara diré, però m'imagino que no tothom sap el que iniciarà aquest tractament meu d'avui. En principi, no cal que us digui abans de res que m'uneixo als agraïments expressats per les persones que m'han precedit perquè considero un honor poder formar part d'aquestes jornades d'ahir i d'avui. Quan es planteja alguna qüestió sobre l'islam amb una hora o amb tres quarts d'hora –que és el que jo tinc ara–, és molt bo fer-se tres preguntes. Les tres preguntes són: “Quan?”, “On?” i “Com?”

“Quan?”, ho sabeu tots, a la primera meitat del segle VII es predica una nova manera d'entendre Déu i es predica en llengua àrab perquè el públic a qui va dirigida la revelació és de llengua àrab. Ho predica un profeta de llengua àrab anomenat Mahoma. “On?”, també ho sabeu, a la Península d'Aràbia. Aquestes dues dades que he donat ajuden a situar aquesta nova religió dins d'un context geogràfic, polític, social i econòmic que marcarà, vulguem o no, les característiques d'aquesta religió en el futur, si bé –com tots sabeu– de seguida l'islam s'expandeix i entra en contacte amb noves societats i amb noves formes

socials. “Com?”, també té la seva importància perquè, a diferència del que creuen jueus i cristians, els musulmans creuen que en el seu Llibre Sagrat (l'Alcorà) hi ha recollida la paraula de Déu presa al dictat, mentre que jueus i cristians creuen que els seus llibres sagrats són inspirats per Déu però escrits per homes. Aquí l'islam canvia la mentalitat i creu que l'Alcorà és obra de Déu que es va servir d'un àngel, l'àngel Gabriel, per dictar la nova revelació, la doctrina completa –com diuen els musulmans– que Déu va voler fer arribar a la humanitat.

Molt aviat, a diferència del que va passar en el judaisme i el cristianisme, la paraula de Déu transmesa a Mahoma es va fer llibre; els cristians van tardar 400 anys com a mínim a recollir l'Escriptura, els jueus molts més segles i, per contra, els musulmans, 25 anys després de la mort del Profeta ja tenien recopilat l'Alcorà. Amb això vull dir que, es cregui o no es cregui que sigui la paraula de Déu, el contingut del llibre de l'Alcorà és el que va ser predicat. [Jo no entro mai en qüestions de fe, com sabeu els que em coneixeu.] El text de l'Alcorà és pels musulmans, i amb tota la raó, la primera font del dret, perquè si es creu en Déu, què millor que escoltar i llegir allò que ha deixat escrit! Ara bé, analitzant el contingut de l'Alcorà i tenint en compte aquests “Quan?”, segle VII, i “On?”, a la Península d'Aràbia, es veu perfectament que la predicació de Mahoma prohibeix barbaritats que es cometien en aquell territori abans de l'arribada de l'islam. En poso un exemple: es prohibeix clarament matar les nenes acabades de néixer, cosa habitual de l'època. Per tant, es pot dir que l'islam és, d'entrada, una religió feminista que protegeix explícitament la vida de les nenes i els permet arribar a ser dones. Una altra cosa és, com veurem més endavant, què faran alguns musulmans a l'hora d'interpretar la paraula de Déu.

Però el text sagrat no només prohibeix barbaritats, sinó que adapta costums àrabs –insisteixo– anteriors a l'islam. Un exemple pot ser la poligàmia, que era present a bastament a la Península d'Aràbia i que l'Alcorà regula, és a dir, deixa en quatre el nombre de possibles esposes. Jo m'atreveixo a dir clarament que l'Alcorà no és partidari de la poligàmia –en tot cas en podem parlar després en el col·loqui– i només cal llegir, per exemple, la sura 4, que és la sura *al-nisâ'*,

per tal de veure que no n'és partidari.¹ I així –cal dir-ho– ho han entès i ho estan entenent la gran majoria de musulmans. Els musulmans, en general, no són polígams, encara que només sigui per la qüestió econòmica que comporta alimentar i atendre una família tan nombrosa. Com dic, si es llegeix l'Alcorà es va veient que aquests canvis socials respecte a l'organització anterior es van fent seguint una filosofia que algunes musulmanes, amb molt d'encert, han anomenat filosofia del gradualisme, és a dir, els canvis es van presentant de mica en mica, gradualment, a poc a poc.

També cal dir que els musulmans i les musulmanes han continuat sovint practicant qüestions que no són ni tan sols mencionades a l'Alcorà. Un exemple pot ser la circumcisió dels homes; no hi ha ni una paraula en el Llibre Sagrat sobre la circumcisió dels homes i això no obstant la majoria són circumcidats de petits. Tampoc no hi ha cap menció a l'ablació de clítoris ni a altres mutilacions practicades a algunes nenes i aquí es veu perfectament com els costums anteriors poden ser continuats o no pels musulmans, al marge del que digui l'Alcorà. A l'Afganistan això no es practica, però sí, per exemple, a l'Àrabia Saudita i també en algunes regions subsaharianes. És a dir, que veiem que no només es fa cas de la paraula de Déu sinó que continuen perpetuant-se costums d'èpoques anteriors.

Com que he definit l'Alcorà com a primera font del dret, amb tot el sentit el comú perquè es diu que és d'autoria divina, hem de dir que Déu en la seva infinita Saviesa es va descuidar –Ell sabrà per què– de tractar alguns temes perquè tal com després ha evolucionat la societat, les noves lleis, els nous costums, les noves modes, etc., es veu que no tots figuren dins l'Alcorà. Per aquest motiu, els juristes de l'islam van haver de complementar i/o ampliar aquesta doctrina continguda en el text bàsic mitjançant altres models. El model principal, també és obvi, va ser el de la conducta seguida pel profeta de l'islam i per la primera comunitat de fidels. D'aquesta complementació, d'aquesta font de nous comportaments se'n diu Sunna en àrab i en català, i també ho traduïm per Tradició. Però, quan arribem a analitzar la Sunna ens adonem que hi ha unes sis recopilacions més conegudes i que aquestes, admeses pels musulmans,

¹ «Si teniu por de no ésser justos amb els orfes, caseu-vos amb les dones que us agradin, dues, tres o quatre. Si teniu por de no ser equitatius, feu-ho només amb una de sola o preneu [les esclaves] per concubines» (Alcorà 4,3) i «No podreu ésser equitatius amb les vostres dones, encara que ho vulgueu» (Alcorà 4,128/129).

contenen entre 40 i 600.000 episodis o hadisos atribuïts a la vida del Profeta, per la qual cosa ja es veu que es repeteixen les anècdotes recollides i que un hadís discrepa de l'altre en petites coses i en detalls molt minúsculs. Caldrà, per tant, anar amb compte a l'hora de treballar amb la Sunna.

Una altra qüestió, crec que encara més important, és la de saber quan es fan aquestes recopilacions. Totes daten del segle IX del calendari cristià i a partir d'aquell moment només es permet avançar o admetre nova jurisprudència en casos molt puntuals. Estic fent referència al que s'anomena en àrab *ijtihād* –ho dic en àrab perquè segur que les persones musulmanes que avui es troben aquí els sonarà aquesta paraula, fins i tot les afganeses que no parlen àrab sabran de què parlo. L'*ijtihād* és l'esforç per elaborar nova doctrina quan a la primera font del dret (l'Alcorà) i a la segona (la Sunna) els manquen elements, els manquen pautes que serveixin de model.² Per exemple, avui surt als diaris que a les dones de l'Aràbia Saudita se'ls continuarà prohibint que conduixin cotxes. Quin és l'argument que fa servir el wahhabisme, que és un islam –segons el meu parer– totalment tergiversat? Es diu, o millor dit, els dirigents de l'Aràbia Saudita diuen que a l'Alcorà no s'esmenta que les dones conduixin cotxes i per tant no en poden conduir. Oh, punyeta! Tampoc parla dels homes, eh! En general, la lectura que se'n fa sovint és masculista perquè tots els juristes (cristians, musulmans i jueus) fins fa molt poc han sigut només homes. En la sessió d'ahir va haver-hi un bon repàs del despertar feminista al nostre país i ara ens creiem “els reis del mambo” o “les reines del mambo”, però aquests avenços són del meu temps i no em considero troglodita, o del temps de les noies que hi havia aquí ahir, ja veieu que els dic noies i molts de vosaltres deuen pensar que som velles, però no tant!

Cal afegir també que ni l'Alcorà ni la Sunna, ni després el *fiqh*, que és el nom del dret que s'elaborarà a partir d'aquestes fonts i de l'*ijtihād*, tenen en absolut una estructura de codi legal coherent. No ens pensem que és allò d'article 1, article 2...; no té res a veure. Però hi ha –segons el meu parer– una qüestió bàsica molt important que molts musulmans i musulmanes obliden, que és la procedència de la primera font del dret i de la resta de fonts. La primera és

² *Les vies llavors adoptades per tal d'elaborar nova normativa consistiren a recórrer a l'opinió personal (ra'y) d'algun expert en dret o bé a deduir legislació apropiada mitjançant el sistema anomenat d'analogia (qiyas), aplicable en casos que presentessin similitud. I així es continua fent encara avui.*

d'origen diví i les altres són obra humana, més concretament, són obra dels primers homes de l'islam. Per tant, malament anirem si només amb aquests elements volem acostar l'islam a qüestions tingudes per modernitat.

Amb d'altres coses, però, l'Alcorà és molt modern. Per exemple, l'Alcorà en el segle VII ja atorga a les dones ànima, mentre que l'escolàstica cristiana del segle XIII encara discutia si en teníem o no en teníem, si era més gran o era més petita, si venia més tard o més aviat en el fetus, etc. Tot això seria molt important que ho analitzessin els teòlegs catòlics de cara a l'avortament, perquè avortar de nena tindria un termini més llarg que si el fetus fos nen, perquè a les nenes ens arriba l'ànima més tard, segons la doctrina dels escolàstics. [Permeteu-me, els que no em coneixeu, sobretot les dones afganeses que no em coneixen, que digui que jo predico cada dia islam i m'agrada de tant en tant fer alguna broma perquè sinó m'avorreixo molt i he de riure, he de fer riure perquè és la meua manera de ser.]

Entro de ple en un problema complicat –tal com ha explicat la Miren–, com és el de la polèmica que iniciaré amb la pregunta següent: l'Alcorà parla de pegar les dones? Hi vaig directe. La pregunta es respon amb un fragment del Llibre Sagrat dels musulmans que apareix a la sura anomenada “de les dones”, la número 4, *surâtu l-nisâ'*. [Ara diré paraules en àrab i el traductor no cal que les repeteixi perquè jo ja parlo àrab amb accent de Girona i ell suposo que ho farà pitjor, les musulmanes saben l'Alcorà perfectament de memòria i jo només començaré un fragment i elles ja sabran de què parlo.] Parlo doncs de la *surâtu l-nisâ'*, la 4, un fragment de la qual diré en àrab i després traduiré [recita: *al-rijâlu qawâmûna 'alâ l-nisâ' bi mâ faddala l-lâhu...*] Ara les musulmanes que són aquí ja estan situades i tradueixo el fragment al català: “Els homes tenen responsabilitat sobre les dones per la preeminència que Déu ha donat a uns més que a altres i a causa de les despeses que ells fan amb els seus diners. Les dones bones són pietoses i guardadores dels secrets que Déu mana. Si teniu por de la seva rebel·lia amenceu-les, deixeu-les soles al llit, pegueu-les; si són sotmeses i obedients, deixeu-les en pau”. Si em permeteu, ara analitzaré de mica en mica aquest passatge. Si hi ha algú que no l'ha acabat d'entendre, com que m'hi tornaré a referir per trossos li serà més fàcil.

La importància primera és com traduir el derivat verbal *qawâmûna*. Jo he traduït “els homes tenen responsabilitat sobre les dones” però hi ha diferents interpretacions d'aquest fragment. Alguns han traduït aquesta frase per “els homes estan per damunt de les dones”, “per sobre de les dones” o bé “els

homes tenen autoritat sobre les dones”. Jo, en canvi, he traduït “els homes tenen responsabilitat sobre les dones” perquè dins dels meus coneixements crec que s’ajusta més al sentit global que després es podrà llegir en tot el Llibre Sagrat dels musulmans. Alguna musulmana feminista, com per exemple Aziza Yahia al-Hibri, tradueix aquest *qawâmûna* amb el sentit d’“acompanyar les dones”, “donar consells a les dones” en qüestions en les quals les dones no semblen tan ben preparades com un home, en temes com, per exemple –segons aquesta jurista musulmana professora a la T. C. Williams School of Law de la Universitat de Richmond– el fet que la força física d’un home és superior a la de les dones i, per tant, en algun moment han d’ajudar les dones en determinades situacions. Recordeu que jo he traduït “els homes tenen responsabilitat sobre les dones” i m’hi tornaré a referir.

L’altra paraula conflictiva és el terme àrab *nushûz*, que jo he traduït per “rebel·lia”, “deslleialtat”, “desobediència”, si voleu, tant és. Algunes dones musulmanes, preocupades per aquestes qüestions, com és el grup de dones anomenat Baobab (després, si voleu puc donar dades sobre qui són, a on treballen i com s’expressen³) entenen que s’hauria d’interpretar com si alguna dona ofereix un refús, una rebel·lia envers la seva funció maternal, és a dir, si rebutja la maternitat. Si fos certa aquesta interpretació –diuen– permetria establir la doble funció reservada per Déu a cadascun dels dos sexes i d’aquesta manera els homes tindrien responsabilitat sobre les dones, autoritat, si es vol també, i les haurien de protegir i sostenir econòmicament i així les dones podrien dedicar-se a la cura i a l’atenció dels fills.

Però anem al verb més important d’aquest passatge, que és aquell del fragment que diu “si persisteixen en la seva rebel·lia deixeu-les soles al llit, amenceu-les, pegueu-les”. El verb àrab en qüestió és *daraba*, en l’imperatiu *adribuhunna*, que vol dir clarament i senzillament “pegar”, “donar cops”, “colpejar”. Jo no trobo cap altra manera de traduir-ho malgrat –ho de dir– els molts i repetits intents de traduir aquest verb amb altres sentits. Per exemple, s’ha proposat traduir el verb “pegar” per altres com “confinar”, “causar una forta impressió”, “fer veure la necessitat d’un canvi”, “practicar amb elles el sexe” –ja ho veieu, aquí hi val tot perquè malgrat que es creu que és la paraula de Déu i que la seva Saviesa és infinita no sempre resulta massa entenedora per als nostres cervells. Fins i tot, perquè sapiguen fins on s’ha arribat per traduir

³ Vegeu <http://www.baobabwomen.org>

aquest “pegueu-les” –jo aquí només parlo des del pensament islàmic– s’ha arribat a interpretar que s’ha d’intentar, cito entre cometes “mantenir una relació sexual sadomasoquista consentida per la muller perquè l’islam no condemna res del que succeeixi per voluntat mútua dels esposos dins l’àmbit de la intimitat privada” (això és erroni, perquè l’islam prohibeix, per exemple, el sexe anal). No crec que el verb en qüestió signifiqui que es pugui tenir una relació sadomasoquista.

Hi ha hagut un altre grup de pensadors i pensadores dins el món de l’islam que creuen que no al·ludeix a violència física i, per tant, al que avui en diem violència de gènere, perquè hi ha diversos passatges de la Sunna –d’aquella tradició de la qual he parlat abans– que mostren que els reculls de hadisos, en general, van en contra d’aquest maltractament dels marits o dels pares a les mullers o filles. Per exemple, a les col·leccions més famoses, la d’al-Bukhârî i la d’Ibn Mâjah, es posa en boca del Profeta el següent: “Com pot ser que un de vosaltres pugui colpejar la seva dona, com a una esclava, com a un animal, si a la nit probablement dormirà amb ella?”. S’assegura a més en la Sunna que el Profeta mai no va colpejar cap dona i que alguna vegada hauria dit que el bon musulmà és el que tracta bé les seves dones. [Recordo que estic analitzant l’islam i una altra cosa és el que faran els musulmans. Barcelona és una ciutat del primer món i segurament s’està colpejant una dona, més d’una, i segurament més de deu o més de cent, arreu de Catalunya ara mateix; és a dir, insisteixo, no ens pensem que tot això és culpa de l’islam ni molt menys.]

Torno a l’anàlisi del Text Sagrat i em refereixo als que entenen que aquest verb, que aquesta expressió de “colpejar”, és una expressió de violència física. En aquest cas, els intèrprets de l’islam tornen a recórrer a un altre fragment del Llibre Sagrat, a una altra sura. L’assumpte és el següent: l’Alcorà, igual que l’Antic Testament, parla d’una persona anomenada Job (Ayyûb, en àrab) que va patir, com sabeu, moltes proves per part de Déu, que el va sotmetre a gairebé persecució física i psíquica –en termes actuals, avui Déu seria un maltractador, si ho analitzem. Això ho recull l’Alcorà, que explica que per aquest motiu la dona de Job va fer un pacte amb el diable: si deixes de turmentar el meu marit, jo faré tal cosa o tal altra per tu. Job se n’assabenta i promet castigar la seva dona amb cent assots, amb cent cops de fuet. Però Job és un bon home i no vol pegar-la i aleshores diuen que es va revelar un fragment de la sura número 38 que diu que Déu li va dir a Job el següent: “agafa un manat d’herba amb la teva mà, pega la teva dona amb ell, i així no cometràs perjuri”. A partir d’aquest exemple de la sura 38 de l’Alcorà, alguns comentaristes han decidit que només

es pot pegar la dona amb un bri d'herba o amb un bri de palla, amb una ploma d'ocell, que no es pot pegar en situacions de fúria exacerbada, que no s'han de pegar les parts sensibles del cos, com són cara, ventre, pit o cap, que els cops no han de ser forts perquè la finalitat és fer patir psicològicament i no humiliar o maltractar físicament, que els cops s'han d'administrar preferentment als peus o a les mans i amb una vara no massa gruixuda a fi de no deixar cicatrius ni hematomes de cap mena en el cos, etc. Ja veieu que les interpretacions van pujant de to, perquè hem començat amb el bri de palla i acabem amb no deixar hematomes per tal que no hi hagi proves davant d'un jutge. He començat amb intèrprets musulmans tradicionals i he acabat citant les paraules del tristament famós imam de Fuengirola i, per tant, la part final de la meva relació han sigut aquells consells que desgraciadament i erròniament va donar per escrit als musulmans l'any 1997.⁴

Però si tornem enrere, veureu que hi ha molts musulmans que creuen que és permès colpejar. El que passa és que diuen que només amb un bri de palla o amb una ploma d'ocell –al meu poble d'això en diem fer pessigolles– i està clar que la cosa canvia. Seguint la teoria de la filosofia del gradualisme present en l'Alcorà i de la qual sóc partidària –quan es llegeix l'Alcorà sencer, perquè cal interpretar aquest Llibre d'una manera global i no agafar-ne un fragment i prou– es veuen clarament les passes: primer amonestes la dona, la renyes si es mostra rebel, l'adverteixes, la deixes sola al llit, és a dir, la castigues sense sexe ni companyia i, finalment, si no hi ha més remei la pegues; és una filosofia del gradualisme que marca unes fases transitòries, estic llegint un fragment d'Aziza Yahia al-Hibri –que ja he citat abans– que creu que aquesta redacció d'aquest fragment de la *surâtu l-nisâ'* mostra una fase transitòria encaminada al canvi d'actitud d'algunes dones i explica que el text imposa al marit diverses limitacions abans d'autoritzar-lo a pegar: primer ha de dialogar amb l'esposa i així ella pot saber què li retreu i ella pot respondre i explicar-se; però si el malentès continua i el marit segueix enfadat amb ella, pot aïllar-la físicament un temps –això ja ho va fer el Profeta; ho sabem perfectament, que va deixar una temporada les seves dones soles perquè no es podien aguantar les baralles que hi havia entre elles, tot sigui dit–, si persisteix la dona en la seva desobediència, aleshores la podria arribar a pegar, però evidentment el text de l'Alcorà assenyala que la violència no pot ser mai el primer recurs.

⁴ Vegeu http://www.webislam.com/00_5/Denuncia_libro.num.

Tornem a “Quan? i a “On?” es revela aquesta doctrina: doncs en un moment en què aquesta violència contra les dones era diària, era considerada no només normal, sinó que es creia que constituïa un dret dels homes –les espanyoles que sigueu a la sala recordareu molt bé la frase que va dir una dona maltractada fa uns anys al seu advocat, tal com amablement em recordava la Maria Duran aquest matí. Li va dir: “mi marido me pega lo normal, hoy se ha pasado”, és a dir, que ho trobava normal. Això és exactament el que succeïa al segle VII a la Península d'Àrabia, és a dir, quan va arribar l'Alcorà. Cal que faci referència a la duresa de l'Antic Testament que prescriu la lapidació per les dones adúlteres? No la prescriu l'Alcorà i, en tot cas, també en podem parlar..., o la duresa expressada en la mansuetud de Jesús en l'Evangeli? Jesús és un home pacífic però arriba a dir coses com les recollides en l'Evangeli de Marc (9, 43-47) o de Mateu (5,29-30 i 18,8-9): “si el teu ull t'escandalitza arrenca-te'l, si la teva mà t'escandalitza talla-te-la, talla't la cama, talla't el peu si cal...” i val a dir que jo no veig entre els cristians ni més bornis, ni més coixos ni més mancos que entre els que no ho són. Vull dir que una cosa és el que s'escriu en un moment donat i en una època determinada i l'altra cosa és que considerem viva la paraula de Déu, que és el que a mi em sembla més assenyat i que, per tant, val la pena tenir-ho absolutament en compte.

Voldria també referir-me a altres càstigs corporals continguts en l'Alcorà perquè ens ajudaran a veure com enfocar aquest problema del “pegueu-les”. Hi ha una tipologia de càstigs corporals que figuren a l'Alcorà i que són tractats per la jurisprudència islàmica, pel que s'anomena el *fiqh*, sota la denominació d'*al-hudûd*. Aquests càstigs corporals en el Llibre Sagrat dels musulmans deriven clarament de la Torà dels jueus, és a dir, de l'Antic Testament en llenguatge cristià i així queda molt clarament expressat en l'Alcorà, com és el cas, per exemple, de la *surâtu l-Mâ'ida* (sura 5,48/44-49/45 i 35/32) on parla Déu, i diu: “vàrem prescriure als fills d'Israel ull per ull, dent per dent...” i apareixen també en l'Alcorà. És a dir, l'Alcorà recull aquests exemples de violència física tal com va fer amb els jueus (ho diu Déu en el text) però cal advertir que l'Alcorà fa un pas més respecte a la doctrina feta arribar a la humanitat anteriorment. Es tracta de la possibilitat de pagar segons l'expressió el “preu de la sang” (*diyâh*, en àrab), és a dir, que en lloc de l'ull per ull, dent per dent, etc., es pot establir quin és el preu del mal causat a la víctima, i aleshores aquesta víctima pot rebre una compensació econòmica pel mal rebut; si la víctima és morta, la família de la víctima rep la compensació econòmica i no cal, aleshores, que la família de l'agressor rebi la pena, en aquest cas de la mort si és que la víctima, com deia, ha mort (Alcorà 4,94/92 i 5,49/45). La llei del Talió (*al-qisâs*, en àrab) queda

substituïda a la sura anomenada en català 'de les abelles' (*al-nahl*, 16,127/126-128/127) per la misericòrdia i el perdó.

Un altre càstig que apareix és el de tallar les mans del lladre o de la lladre –he de dir que el text de l'Alcorà (5,42/38) diu les dues mans– i ja veieu que després s'interpreta com es vol, perquè tallen una mà en alguns països a alguns musulmans (no a la immensa majoria) perquè tenen en compte aquest preu de la sang o bé perquè els temps han canviat. I és aquí on volia arribar: al segle VII es va revelar l'Alcorà a una societat bàsicament nòmada, ramadera i comerciant, i què has de fer si descobreixes un lladre a la caravana? L'has de portar amb tu, donar-li de menjar i proporcionar-li un camell? No. Solució: li talles una mà i ja l'has castigat, perquè no hi ha possibilitat d'empresonar-lo o de fer-li pagar una multa si estàs viatjant en el desert. Per tant, l'Alcorà –com he dit– s'adequava als costums però alhora permet l'avenç com és aquest preu de la sang, la compensació econòmica o la compensació amb presó o amb el que sigui, que és el que fan els països civilitzats.

Paro un moment per marcar fins on he volgut arribar, és a dir, jo no em veig capaç de traduir aquell *adribhunna* (del verb esmentat, *daraba*) d'una altra manera que no sigui "colpegeu-les", "pegueu-les", però he dit que és propi d'un any, d'un lloc, d'una societat determinada i que això les altres religions també ho han superat dient "bé, ara no cal". I, evidentment, la gran majoria de musulmans, siguin musulmans del carrer o siguin juristes, interpreten aquest imperatiu del verb *daraba* no en el sentit de donar-los una pallissa, sinó d'avisar-les, etc.

Voldria acabar fent un repàs de tres o quatre possibilitats de noves lectures de l'Alcorà que s'estan proposant per part de les dones i homes musulmans progressistes o musulmans feministes. Com sabeu molt bé, la setmana passada es va celebrar a Barcelona el Segon Congrés Internacional de Feminisme Islàmic i els titulars de tots els diaris –per les que no hi éreu– van ser "Les feministes i els feministes musulmans demanen una nova lectura de l'Alcorà". Això es pot resumir dient: "tornem a la paraula de Déu i deixem-nos estar de les interpretacions o dels costums dels segles VII, VIII o IX –que és el límit que he assenyalat– i que van ser fets, a més, per homes. Anem a la paraula de Déu, que si ets creient és la cosa més normal. Deixem-nos d'interpretacions humanes".

Trio ara només tres exemples perquè veieu que l'àmbit de l'islam és variat i que agafa tot el món. Primer parlo d'un jutge de Bengala, a l'Índia, Amir Alí, que a principis del segle xx (va morir l'any 1928) va proposar una nova manera de llegir l'Alcorà per als musulmans perquè creia que a base d'estimar tan desmesuradament la paraula de Déu o a base d'estimar tan immensament la lletra de l'Alcorà, a vegades obliden el seu esperit. Sosté que cal buscar en l'Alcorà uns valors i no pas unes regles. És una primera font del dret, però cal matisar-la en funció de "Com?", "Quan?" i "On?" va ser dictada.

Parlo tot seguit d'una altra persona, en aquest cas un pakistanès, Fazlur Rahman (1919-1988), que és del nostre temps i que diu que "s'ha pres l'Alcorà en el detall, en una lectura atomitzada i s'ha perdut, en conseqüència, la perspectiva ètica de les antigues fonts de l'islam". Creu també que cal llegir el text de l'Alcorà en tres etapes de pensament. En primer lloc, cal dedicar-se a conèixer el context general de l'època i les circumstàncies particulars en les quals va ser revelat determinat fragment. En la segona etapa, cal descobrir en el fragment en qüestió el principi moral subjacent i, finalment, veure què demanaria Déu en l'època actual, és a dir, posar en pràctica aquest principi moral contingut en la norma expressada el segle vii. Amb això es veu clarament que sóc partidària de considerar l'Alcorà com una obra global, i que no es pot anar traient un fragment i prou, que és el que sabeu que passa sovint encara quan algú fa declaracions a la premsa i diu "m'han tret les meves paraules de context".

Segueixo endavant amb aquella proposta de la filosofia del gradualisme expressada per Aziza Yahia al-Hibri, que és fundadora del grup anomenat Karamah, que vol dir 'Gràcia de Déu', i que és una associació de dones que lluiten perquè els drets humans es reconeguin a l'islam (Muslim Women Lawyers for Human Rights, amb gran activitat als Estats Units i el Canadà). Tenen una pàgina web que la puc proporcionar a qui la vulgui.⁵ Per tant, prefereixo donar la paraula a aquesta estudiosa, a aquesta jurista islàmica, que diu el següent: "les discriminacions prepatriarcalcs que els musulmans han heretat de les seves respectives cultures anteriors han sobreviscut als clars ensenyaments de l'Alcorà, han impedit als intèrprets que veiessin les veritats contingudes a l'Alcorà". Això s'ha vist molt recentment quan s'ha intentat a Nigèria condemnar a mort per lapidació a dones acusades d'adulteri basant-se

⁵ *Vegeu www.karamah.org - És també editora i fundadora de la revista *Hypatia: a Journal of Feminist Philosophy*.*

en aquesta mala anomenada llei de l'islam que es diu xaria i que –perdoneu que no ho hagi dit abans!– és la suma que es fa de la primera font del dret (paraula de Déu, l'Alcorà) i la segona i tercera fonts del dret (Sunna i *ijtihād*, aquell esforç fet pels juristes primers) i que, en conseqüència, se sumen conceptes d'origen diví i d'origen humà –i ja se'ns ha ensenyat de petits que no es poden sumar peres i pomes, per exemple– i fan una innovació que en diuen xaria, que no és una llei escrita, que difereix a cada país, que molts països no l'han fet servir mai, i que, això sí, només l'ha derogada públicament un país islàmic, que és Turquia a partir de la revolució de Kemal Atatürk.

La paraula *xaria* només figura una vegada a l'Alcorà i es veu que no és un codi, que no és un conjunt de lleis sinó una via, un camí i això és el que vol dir *xaria* en llengua àrab. Més exactament, el terme *xaria* vol dir el camí que han de seguir els camells per acostar-se a l'abeurador. Per tant, la xaria no és una llei, malgrat que es vulgui fer entendre així, sinó el camí o el traç per tal de seguir els ensenyaments de Déu. I la llei, per contra, és el *fiqh*, i el *fiqh*, òbviament, és obra d'homens, és a dir, dels juristes de l'islam que ara algunes juristes i alguns juristes de l'islam intenten canviar. Hem d'entendre –conclou Aziza Yahia al-Hibri– que l'Alcorà canvia les lleis d'una manera gradual.

Acabo amb la menció del quart personatge. N'he citat un de Bengala, un de pakistanès i una dona que viu als Estats Units. Ara vull referir-me a un professor emèrit de la Universitat de Tunis, Muhammad Talbi –ha vingut darrerament a Barcelona; si busqueu al Google el trobareu; ell s'expressa en francès com a tunisenc que és, i també en àrab, evidentment, però en italià i en anglès també perquè ha voltat molt per l'Europa occidental. Aquest professor exposa des de dins de l'islam –insisteixo, tots els pensadors que he citat són i es reconeixen musulmans– i creu que en qüestions de dret islàmic aplicar el mètode anomenat en àrab *qiyās*, que vol dir “analogia” (vegeu la nota 3), no està plenament adaptat per resoldre tots els problemes de la modernitat perquè no té el sentit del moviment. És un sistema jurídic que es fa servir i que funciona, però Muhammad Talbi creu que no sempre perquè aquest sistema examina el present amb les mesures del passat i en el fons constitueix una mesura superficial del text diví, del text sagrat. Aquesta lectura –continua dient– situa arbitràriament el present dins dels models del passat i intenta forçar-los sense adaptar-s'hi i així tanca l'horitzó al progrés i a la modernitat. Insisteixo, és el pensament d'un musulmà que es confessa musulmà i que confessa la seva voluntat de continuar sent musulmà.

Hi ha un fragment de l'Alcorà molt bonic, francament preciós, a la *surâtu l-baqârah*, és a dir, la sura 2, que diu: "Déu, no hi ha més divinitat que Ell, el Vivent, el Subsistent, ni la son ni la somnolència s'emparen mai d'Ell". És a dir, presenta la unicitat de Déu, Déu Únic sempre atent, sempre present. I per tant, diu el professor Talbi: "si Déu sempre és vivent, hem de considerar que la seva paraula sempre és viva entre nosaltres i hem d'estar atents a ella en tot moment". Cal entendre que Déu no és tonto, si no, no seria Déu i, per tant, Déu es va adaptar a les orelles de les persones que l'escoltaven en aquell moment.

Faig un parèntesi a la referència que estic fent al professor Talbi perquè s'entengui millor: Déu infinitament savi s'adapta en cada moment als seus oients. Imagineu-vos en el llibre del Gènesi, que és quan es diu que Déu va crear el primer home a base d'una figura de fang i que després veient que el primer home s'avorria, li va infondre son, va agafar-li una costella i d'aquesta costella va crear la primera dona. Aquesta narració que apareix en el Gènesi (2,21-26) és creguda pel judaisme i pel cristianisme,⁶ no apareix a l'Alcorà però sí que apareix a la Sunna, i ara veureu com la Sunna no sempre és de fiar. L'Alcorà diu clarament que no va crear Déu el primer home sinó que creà *al-nâs*, que vol dir "la gent", "les persones". A l'Alcorà, Déu crea els éssers humans, no crea primer l'home i després la dona (recordem que l'Alcorà és paraula de Déu pels musulmans). La Sunna és la complementació, i què ens diu? Doncs no solament ens diu que Déu va crear la primera dona a partir d'una costella del primer home sinó que afegeix que va ser a partir d'una costella del costat esquerre del primer home amb totes les connotacions que la paraula *esquerra* comporta i ha comportat. I ens continua dient: "si examinem una costella humana veureu que és l'os més tort del cos humà; si la volem redreçar es trenca". Amb aquesta filosofia tindrem la dona o bé torta o bé trencada la resta de la seva vida. Això és el que diu la paraula dels homes, no la paraula de Déu.

Per tant, la lectura que fa el professor Talbi és intentar preguntar-se cada dia què diria avui Déu i com s'adapta als seus oients. Perdoneu, que no he acabat l'exemple anterior i ara hi vaig: us imagineu que quan he parlat jo de la creació del primer home i dona, o de la creació d'ambdós a l'instant –d'*al-nâs* per als

⁶ Cal notar que en el mateix llibre es diu també que "Déu va crear l'home a imatge seva, el va crear a imatge de Déu, va crear l'home i la dona. Déu els va beneir dient-los: 'Sigueu fecunds i multipliqueu-vos, ompliu la terra i domineu-la'" (Gènesi 1,27-28).

musulmans–, hagués dit el que ja han acceptat l'islam, el judaisme i el cristianisme, que és la teoria de l'evolució de les espècies, és a dir, el darwinisme. Quin és el Déu que s'atreveix a dir al primer home: “la teva mare, el teu avi és aquell orangutan que s'està rasant les puces en aquell arbre” o “aquell mico o aquella mica que està menjant-se un plàtan?” Déu s'adequa i parla amb metàfores, i això ho han acceptat els dirigents de l'islam, els dirigents del cristianisme i els dirigents del judaisme. [Bé, sempre hi haurà algun repatani, com el president Bush dels Estats Units, on aquesta teoria de l'evolucionisme no s'explica a les escoles de set dels seus estats per no ferir la sensibilitat dels mestres o d'alguns alumnes.]

El professor Talbi explica el següent –acabo ja– tot referint-se al problema de l'esclavitud. L'Alcorà parla d'esclavitud com ho fa la Bíblia perquè era una cosa normal a l'època en què es fan arribar aquests missatges a la humanitat. Ara bé, amb la lectura global de l'Alcorà es veu clarament que la tònica del Llibre és no condemnar l'esclavitud (és gradual) sinó que cada vegada es tendeix, es parla de l'alliberament dels esclaus i del millor tracte donat als esclaus –que a l'Islam, tot sigui dit de pas, sempre ha sigut millor que en altres societats. El professor Talbi també diu –ara sí per acabar de veritat– el següent: “vaig dibuixar dos punts. El primer representa l'estat de l'esclavitud abans de la revelació de l'Alcorà i el segon punt l'estat de l'esclavitud després de la revelació, o millor dit, gràcies a la revelació. I vaig traçar una línia entre un punt i l'altre punt i em va sortir un vector tirant cap amunt i, per tant, cap a l'alliberament dels esclaus. En conseqüència, aquesta lectura vectorial del Llibre Sagrat es pot aplicar a tots els punts que apareixen a l'Alcorà. Per exemple, la dona abans de l'Alcorà no tenia ànima, no se'n parlava, se la podia colpejar i, per contra, ara ja hi ha un gradualisme, un vector que tira cap a la millora. Evidentment, si un fa una lectura global de l'Alcorà veurà l'únic esment de la possibilitat de pegar –insisteixo, hi figura només una vegada–, mentre que són moltíssimes –no les dic per manca de temps– les vegades que es parla de convivència harmoniosa entre els esposos, estimació entre els esposos, bona entesa entre els esposos, entre els pares i els fills, etc.

Conclou –i concloc– dient que examinant la situació de la dona abans i després de l'Alcorà es veu que el pas que va fer la dona va ser gegantí: al cap d'una generació d'haver existit l'islam no tenia res a veure la pràctica donada cap a les dones que abans de l'Alcorà. Si això hagués continuat, si això després hagués seguit per part dels dirigents de l'islam, aquesta reunió no seria en absolut necessària. Gràcies per la paciència que heu tingut (*aplaudiments*).

Ara em posaré els cascots perquè quan parlo de coses de Déu s'ha de filar molt prim i la meua àvia ja em va ensenyar que amb el menjar no s'hi juga; doncs amb això tampoc. Per tant, demano paciència amb la pregunta i jo intentaré encertar la resposta. Si les dones afganeses em fan una pregunta que no sé contestar, procuraré que tornin, us proporcionaré un altre viatge, si és possible, m'ho hauré estudiat i aleshores haureu de tornar a venir perquè us ho pugui contestar. Moltes gràcies.

(Les ponents afganeses interpel·len Dolors Bramon)

Pregunta Najia Haneefi, presidenta de l'associació Afghan Women's Educational Center

Moltes gràcies per la teua interpretació tan progressista del l'islam. Tinc una pregunta: tu com a professora de l'islam o com a coneixedora de l'islam i com a persona que viu a Occident amb valors moderns, no creus que hi ha un gran conflicte entre islam i modernisme? Com has mencionat abans, l'islam va néixer en una àrea geogràfica concreta, en un temps concret i per unes necessitats específiques. Creus que les lleis i les regulacions de la xaria continuen podent ser aplicables al món? I l'última pregunta és molt personal... Ets creient?

Resposta Dolors Bramon

Començaré per la segona qüestió perquè mai faig públiques les meues creences, ja que això forma part de l'àmbit privat. Comprenc que m'ho preguntin, però explico el perquè: la meua feina i la meua funció és explicar què és l'islam. Sovint em fan comparar l'islam amb el cristianisme i amb el judaisme; en conseqüència, he procurat amb els catorze anys que fa que desenvolupo aquesta feina ser al màxim neutral possible i m'he educat, m'he acostumat a parlar d'aquests temes, a parlar de Déu, com si parlés del nazisme, com si parlés de la Revolució Francesa o com si parlés de l'àcid sulfúric. Si jo sóc doctora en química i especialista en àcid sulfúric no vol dir que n'hagi de veure un vas cada matí per esmorzar. Això és una cosa que tinc absolutament entrenada, és la meua manera de ser. Ja sé que les afganeses no ho entendran, però tal com deia la meua àvia: "La nena es guanya la vida gràcies a Déu", jo em guanyo la vida gràcies a Déu [el traductor que no s'hi esforci que això no s'entén fora del català]. *(El públic*

riu.) M'agrada que rieu, jo m'ho passo bé, estem parlant d'unes dones que porten una lluita importantíssima i almenys si podem riure una mica, dona ànims i això és bo.

Passo a l'altra pregunta, que és aquest conflicte que es pretén veure entre islam i modernitat i, sobretot, entre pràctica islàmica i pràctica d'Occident. Això que aquí diuen "som les reines del mambo, ens ho passem pipa i les pobres musulmanes són unes desgraciades" és una gran mentida perquè nosaltres, les occidentals, els venem la història que ens ho passem molt bé i, en canvi, estem estressades anant al supermercat i estem estressades treballant vuit hores i després arribant a casa i cuidant els fills, etc. Perquè aquí no s'ha arribat a la igualtat. Ahir es parlava molt clarament fins i tot de la desigualtat de sous i he de dir que els models que estem donant a les musulmanes o als musulmans no són en absolut models perquè violència de gènere n'hi ha igual a Occident que a l'islam; d'injustícies n'hi ha igual a Occident que a l'islam i, per tant, jo no sóc gens partidària de les comparacions, malgrat que ara ho he fet. Hi ha un islam europeu claríssim, defensat per persones com Muhammad Arkoun, professor de la Sorbona, a París, o com Tariq Ramadan –amb qui no estic completament d'acord–, que defensa l'existència d'un islam occidental. Hi ha musulmans que es diuen Rodríguez o que es diuen Dupond o que es diuen Smith, o Coldecarrera o Ferrusola. Estic parlant de noms clarament catalans i espanyols –ho dic per a les persones de fora– i per tant no em sembla bo parlar d'aquesta confrontació entre civilitzacions. M'estic referint a la tristament famosa obra del professor Huntigton. Jo crec que no hi ha conflictes de civilitzacions sinó conflictes d'incivilitzats. És a dir, hi ha conflictes quan no ens preocupem de pensar que el del costat té les seves raons i que potser té més raó que jo. Espero que hagi contestat la seva demanda.

Pregunta de Shinkai Karokhail, diputada al Parlament afganès

Tinc un comentari i una pregunta. Crec que cap religió és dolenta, respecto totes les religions, ja que crec que donen unes normes perquè la gent no es comporti malament. Com a dona musulmana que viu en una societat tradicional, em sembla que el que passa és que totes les religions han estat traduïdes i interpretades pels homes i és per això que tradueixen les coses en benefici seu. Penso que l'Alcorà, com d'altres religions, hauria de ser traduït i interpretat per les dones

acadèmiques estudioses de l'islam per donar-li un altre sentit. No crec que cap religió permeti que una dona pugui ser colpejada. Què en penses de la meua proposta?

Resposta Dolors Bramon

Em sembla que ens estem entenent perfectament bé. Evidentment, estudiant les tres grans religions monoteistes no hi ha una teoria contra el gènere humà. És a dir, Déu, pels creients, sembla que s'ha comportat. El que diu la religió, sigui quina sigui, són coses que eren necessàries que es diguessin. Parlo per exemple dels manaments del Sinaí, dels manaments donats per Déu a Moisès (Mûsà, en àrab), que són unes normes que podríem dir que accepten la llei natural, tals com “no mataràs el teu pare”, “respectaràs la teva mare”, les coses normals d'una bona convivència. Les religions són coses serioses, però una cosa és la religió i l'altra és com s'han interpretat les normes d'aquestes religions. Ho ha expressat perfectament Shinkai Karokhail quan ha dit: “Són els homes els que ho han interpretat i encara majoritàriament interpreten”. Per això és tan lloable la feina que fan moltes dones juristes de l'islam que s'esforcen a donar una lectura seriosa del Text Sagrat.

Cal dir per les persones que no saben àrab o que no coneixen massa bé l'islam que malgrat que es cregui que és paraula de Déu, he de confessar que Déu no sempre es va expressar amb la claredat que seria de desitjar. Dit en termes de broma, Déu no estava sempre per la labor, perquè no tot s'entén i, per tant, ha calgut interpretar. I la interpretació, des del començament, ha estat feta per homes, al segle VII, a la Meca i a la ciutat de Medina. És a dir, que aquesta interpretació està absolutament donada i motivada per unes circumstàncies que avui s'han de corregir i per això explicava abans el tema de la lectura vectorial. Hi ha traduccions de l'Alcorà fetes per dones; no hi ha problema; però també cal que coneguem tots i totes que es pot ser bon musulmà i bona musulmana encara que no se sàpiga l'àrab. La majoria de musulmans coneixen quasi de memòria l'Alcorà. Quan avui començava un fragment de l'Alcorà, les tres dones afganeses aquí presents sabien de què parlava, però elles parlen una altra llengua que no és l'àrab.

Molt poca gent parla àrab, només un 20% dels musulmans actuals, i l'àrab que parlen aquests musulmans és molt diferent de l'àrab de l'Alcorà. A les

madrasses, és a dir, a les escoles alcoràniques, hem vist repetides vegades que distorsionen l'ensenyament de l'Alcorà: es pot fer creure als nens i a les nenes musulmans que l'Alcorà diu tal cosa i en realitat no ho diu. Si em permeten el salt, aquí, amb el cristianisme i en aquest país, es resava i es feia molta cosa de la religió en llengua llatina. Molts catòlics, molts cristians, que devien ser molt bona gent, no tenien ni idea del que era el llatí. El traductor no ho podrà traduir però jo –tot i que m'heu dit tantes vegades que en sé i que ho faig bé i que tinc una cultura religiosa– us he de confessar que em van posar interna en un col·legi de monges, que tenia un himne de la fundadora de magnífica hipèrbaton que, en un moment donat, deia “recibe de mi alma la donación” i jo vaig cantar dos anys seguits “Felipe de mi alma la donación”. El “Felipe de mi alma” ja l'entenia però no això de “la donación”. Imagineu-vos doncs què feia la meua àvia respecte al llatí i què fan un musulmà o una musulmana no molt cultes amb un àrab que és meravellós però que ni un gran arabista l'entén sempre. Sessions com aquesta van molt bé i què millor que els musulmans i les musulmanes aprenguin àrab per tal de llegir i interpretar. Cal dir que tot l'Alcorà globalment anima la interpretació, anima que si Déu t'ha donat un cervell, el facis servir, anima a utilitzar el raciocini, que quedi molt clar. Això, el catolicisme moltes vegades no ho ha permès i l'islam ho permet i ho ha de permetre. Però una cosa és l'islam i l'altra, a vegades, els musulmans. Espero haver contestat el que em demanava. És complicat, no és fàcil parlar amb mitja hora o una hora d'una cosa tan seriosa com és l'islam.

Torn de paraules obert al públic

Pregunta del públic

M'han agradat molt les explicacions que has donat fins ara. Jo tinc la sensació, tot i que potser m'equivoco, que el cristianisme va de baixa quant a credibilitat perquè el món occidental té una visió materialista de les coses i, en canvi, tinc la sensació que l'islam va en alça, encara que sospito que va en alça perquè políticament hi ha molts governs que se n'aprofiten i s'ho fan venir bé per collar la gent a través de l'islam. Si poséssim aquestes religions monoteistes al dia –tal com suggeries–, penso que amb qualsevol de les tres ens trobaríem, si fa o no fa, en el mateix punt. Aleshores, veig que, d'una banda, tenim unes religions que intenten posar l'home com a home, que sigui respectuós

de si mateix, que sigui respectuós del seu entorn, que sigui respectuós de tot plegat i que es comporti d'aquesta manera que hem estudiat als col·legis, almenys els que som una mica grans, els que hem estudiat els manaments que deies o els que coneixen l'Alcorà. Quan dic home, vull dir home i dona. I d'altra banda, tenim aquest món materialista que ens impulsa al consum desmesurat i a tota una sèrie de disbauxes que sembla que ens estan portant al fracàs.

De vegades, tinc la sensació que l'islam ens podria ajudar a remuntar una mica i a posar tots aquests valors que Occident està perdent i ha perdut, tornar-los a recuperar: la fraternitat, l'amor de l'home envers la dona, de la dona envers l'home, el respecte per la naturalesa, etc. Bé, no sé si ens en sortirem. La meva pregunta és: tu creus que l'islam ens pot ajudar a entendre'ns més bé els uns als altres i a recuperar aquests valors?

Resposta Dolors Bramon

Sí, clarament sí. Has dit "el cristianisme va de baixa" i és cert i, tal com van les coses, m'atreveixo a profetitzar que continuarà baixant. Entre d'altres causes, pel tema de les dones. No hi ha al cristianisme catòlic cap indicació perquè la dona no pugui ser sacerdot i, en canvi, no sembla que el màxim dirigent catòlic, el Papa, tingui intenció de deixar de negar el sacerdocí a les dones. Això és un problema seriós que fins que no s'afronti farà que vagi de baixa. No cal que us digui que les vocacions escassegen, que els seminaris estan buits, etc. Per tant, primera observació: absolutament d'acord. Segona: l'islam creix.

És cert. L'islam és la religió que més creix actualment. Els motius són diversos i un d'ells pot ser que és una religió i una manera d'entendre Déu més racional. Per exemple, admetre que Déu és Únic, Un de sol a l'islam, és una cosa lògica. Hi ha un fragment de l'Alcorà que diu: "Déu no ha adoptat cap fill ni hi ha cap altra divinitat al seu costat; si no, cada déu s'atribuiria allò que ha creat i hi hauria uns déus superiors als altres". És d'un sentit comú total. Com que Déu, per ser Déu ha de ser creador, si hi hagués més d'un déu cada déu diria, per exemple, "jo he creat les dones guapes" i aquest déu seria superior al que ha creat les mosques que ens empipen o el que ha creat el virus de la sida o el que vulgüeu. Però, en canvi, el catolicisme i el cristianisme emboliquen aquesta Unicitat de Déu amb el misteri de la

Santíssima Trinitat que per alguna cosa ens van dir que és un misteri i que no podem arribar a entendre. No dic que l'islam sigui una religió fàcil, però és més racional.

L'islam creix sobretot als Estats Units d'Amèrica. Els que ens hi dediquem vam estar molt alerta després de l'atemptat del 2001 contra les Torres Bessones i ha continuat creixent. Això vol dir que l'islam gaudeix de bona salut i que les persones saben distingir perfectament entre el que és un acte terrorista, un acte criminal i l'islam, que no té res a veure amb el terrorisme ni amb res que s'hi assembli. Què ens pot ensenyar l'islam? Moltíssim. Per això deia, quan m'han preguntat aquí sobre el model de la modernitat occidental, que en realitat és un mal model. Per exemple, el respecte a les persones grans. Nosaltres ja hem perdut el respecte als nostres avis mentre que els musulmans encara, i en general, el mantenen. La germanor i l'hospitalitat de l'islam s'ha perdut en el cristianisme, ja que l'àmbit del cristianisme busca el guany econòmic, com molt bé has dit. Per tant, l'islam ens pot ensenyar molt. Un cristianisme ben practicat també ens podria ensenyar molt, però una cosa és el cristianisme i l'altre són els cristians.

Pregunta del públic

Salâm 'alaykum! [respon en àrab Dolors Bramon wa 'alaykum al-salâm]. Bi-smi l-lâhi al-Rahmân al-Rahîm. En primer lloc, vull dir a les germanes afganeses que la senyora que els està dirigint la paraula és una persona que desconec si és practicant o no i en tot cas no m'importa, i que és possiblement la persona que coneix més bé l'islam a Catalunya i a l'Estat espanyol. Ho dic perquè si tenen alguna prevenció del que ella els afirmi, jo com a musulmà creient i practicant i ciutadà d'aquest país i inclòs dins la comunitat de creients, he de dir que té un pes important, tot i que no segueix la línia que a vegades és majoritària dintre dels estudiosos de l'islam no creients, molt més conservadora i repetitiva de les interpretacions clàssiques que s'han fet de l'islam. Jo com a convers i com a creient, entenc que existeix dins de l'islam un problema amb relació als valors que es prediquen a Occident, que és el tema de la modernitat. A Occident entenem la modernitat com la situació historicocultural que neix de la Il·lustració.

Jo em voldria referir a una frase escrita pel professor Josep Fontana, que és un historiador important del nostre país i suposo que important a Europa i no se'l pot acusar de reaccionari, ni de clàssic, ni de carca, que manté que el fet que es produís la Il·lustració a Europa i tota l'evolució que hi ha hagut posterior era una de les possibles vies que tenia la posició historicocultural a Europa en aquell moment. I per què dic això? Perquè entenc que en aquests moments a l'islam, pel que fa a l'aplicació concreta d'interpretació de normes de dret, interpretació de costums, interpretació d'allò que no seria l'ètica personal i moral, hi ha la suficient capacitat per poder crear una estructura cultural que no hagués d'encaminar-se directament amb el procés de la Il·lustració. Entenc que s'estan fent aportacions. En algunes d'elles jo no seria tan optimista sobre Tariq Ramadan [Dolors Bramon respon: "jo tampoc"].

*Jo no el vull insultar, però la seva teoria sobre que s'han de parar els càstigs físics amb un acord previ dit per un senyor que es diu coneixedor de la llei i és incapaç, després d'un any i mig, de començar a fabricar una teoria islàmica que estigui en contra dels càstigs físics..., i jo com a jurista ho estic i així m'he manifestat i em considero un bon musulmà i crec que amb la frase *Bi-smi l-lâhi al-Rahmân al-Rahîm*, menció de "l'Alt Compassiu i Misericordiós...", es pot construir una teoria islàmica del Dret Penal. Però sí que entenc també que el no creient es troba amb un problema ja que nosaltres –els creients– entenem la religió no solament com una qüestió de moral i ètica sinó com allò que en diem un Dîn, és a dir, com una pràctica social.*

Aquí no m'estendré perquè estem parlant de les dones afganeses i entenc que amb totes les explicacions que se'ns han donat, el que va passar a l'Afganistan amb els talibans i amb els mujahidins va ser una aplicació d'una estructura social que no respon a cap de les línies bàsiques de l'islam.

7. Violència de gènere a la família

7.1 Violència de gènere familiar a l'Afganistan.

Ponent: Suraya Pakzad, presidenta de Voice of Afghan Women

Presentació a càrrec de Mònica Bernabé

Aquesta ponència anirà a càrrec de Suraya Pakzad, presidenta de l'associació de dones afganeses Voice of Afghan Women. Suraya Pakzad parlarà sobre la violència de gènere dins la família i, a més, ho farà explicant la seva experiència personal. Suraya Pakzad és d'una família formada, amb educació; ella mateixa ha estudiat a la universitat, per la qual cosa es pot dir que és una privilegiada dins la seva societat perquè molt poques dones tenen accés a l'escolarització i ella fins i tot ha estudiat a la universitat, però malgrat això us explicarà com també ha viscut la violència de gènere dins de la seva pròpia família. A més, Suraya Pakzad és originària d'Herat, una ciutat situada a l'oest del país, on es donen molts casos de dones que intenten suïcidar-se cremant-se vives, la majoria quan es troben en una situació de desesperació tal que decideixen morir d'aquesta manera tan tremenda. Ella coneix de primera mà aquesta situació, ha visitat aquestes dones, ha parlat amb elles i us explicarà com és possible que les dones en aquesta zona de l'Afganistan arribin a prendre aquestes decisions per acabar amb la seva vida. Sense més dilacions, us deixo amb Suraya Pakzad. Gràcies.

Suraya Pakzad, la violència de gènere a la família

Gràcies i bona tarda a tothom. Vull agrair a totes les organitzadores d'aquestes jornades, i molt especialment a la Mònica Bernabé, que m'hagin donat l'oportunitat de venir aquí des de molt lluny per participar en aquestes conferències.

No explicaré els problemes de les dones al meu país perquè la meua companya ja ho va fer ahir molt bé. Explicaré la meua experiència personal. Tinc el privilegi de pertànyer a una família molt educada de l'Afganistan. Som quinze germans i germanes de tres mares, ja que la poligàmia és un "privilegi" de les classes socials altes, però el meu pare, que tenia molts estudis, va intentar donar les mateixes oportunitats a les seves filles i als seus fills. Malauradament, a causa de la cultura i les tradicions de la nostra societat això va ser difícil. Les germanes no vam poder triar la universitat. En canvi, els meus germans sí que

van tenir l'oportunitat de triar els estudis. Com a dona, només t'accepten a les universitats per ser professora.

Quan tenia catorze anys em van casar, com dicta la tradició i la cultura. Estava casada i, per tant, ja pertanyia a la família del meu marit. En aquell temps, de totes maneres, no vaig poder anar a la universitat perquè a Herat no hi ha universitat, només hi havia un institut. Vaig intentar anar la universitat a Kabul, ho vaig demanar però la família del meu marit no em va deixar, em van dir que jo portava el seu cognom, Pakzad. Així que després de tres anys no podria continuar els meus estudis i un dels meus somnis era poder anar a la facultat. Al final vaig convèncer el meu marit. Afortunadament, ell també té estudis i ens vam mudar tota la família a Kabul on sí que hi havia universitats i aquesta era la meva única oportunitat per poder anar a la facultat. El meu germà més petit que jo va poder venir a Kabul amb nosaltres i ell sí que va poder triar els estudis, va fer medicina. Veieu, els mateixos pares, germans, però amb diferents drets. Fins i tot a les famílies amb estudis hi ha discriminació, també a les famílies que coneixen els drets de les dones hi ha discriminació. Hi ha molta pressió social.

Quan em vaig graduar a la universitat, no vaig poder continuar els estudis de dret. Estic llicenciada per la facultat de lletres. Després de llicenciar-me vaig tornar a tenir un altre problema perquè no podia treballar, només em deixaven ser professora, que no era el meu camp. Com us he dit, som quinze germans, dels quals vuit són dones i entre les vuit germanes vam convèncer el meu pare perquè em deixés treballar en una organització de dones. Al final el meu pare em va deixar, però em va demanar que no fes servir el seu cognom perquè no està ben vist, no volia que reconeguessin a la tele el seu cognom. Em va dir que no li agradava que la gent sabés que a la seva família les dones treballen fora de casa i que tornen tard. Em va dir això encara que jo ja estava casada i tenia la meua vida, el meu marit. Així que els vaig convèncer i em van deixar treballar. Des de llavors que treballo a Herat per a les dones. Herat és a l'oest de l'Afganistan i el nivell econòmic i cultural és més elevat que a la capital però, malauradament, les dones estan patint molt les tradicions.

L'informe independent de drets humans sobre l'Afganistan de 2005 deia que hi havia hagut més de 300 casos d'autoimmolació només a la província d'Herat. Les edats d'aquestes dones se situaven entre els 13 i els 22-23 anys. Totes eren molt joves i les causes del suïcidi apuntaven a casaments prematurs, casaments de nenes i casaments forçats. Des de fa un temps, segons la nova Constitució de l'Afganistan, tenim igualtat amb els homes, però això és només a

la llei perquè a la pràctica no és així. La llei no s'implementa perquè de vegades els costums o les tradicions són més forts, tenen més poder que les lleis o les lleis religioses. No es respecta el que hi ha a la llei, com per exemple, l'intercanvi de les dones. Les dones continuen sent intercanviades. Un pare pot canviar molt fàcilment la seva filla per tenir una muller, unes terres, uns animals, qualsevol cosa. Això està prohibit tant a les lleis com a l'islam, però es continua fent, són costums. A més, de vegades quan hi ha un enfrontament entre dues famílies o grups ètnics, també prefereixen donar la filla per acabar amb el conflicte. No pensen que les noies són humanes, no pensen en les conseqüències que pot tenir per a la filla, per a la nena. A vegades és el germà qui ha fet alguna cosa, ha matat algú o ha violat alguna dona, però és la germana qui ha de pagar pel que ha fet el seu germà.

En aquestes condicions les noies no veuen cap altra sortida que el suïcidi, l'autoimmolació. Hem parlat amb noies que han intentat suïcidar-se i les hem entrevistat a l'hospital. En alguns casos les van fer casar de molt joves i de sobte el marit desapareix perquè mor en un accident o perquè l'arresta el Govern, per exemple, i immediatament ella passa a ser propietat de la família del seu marit. El sogre té dret a fer amb ella el que vulgui, com casar-s'hi o donar-la en casament amb algun dels seus altres fills. Si la noia no hi està d'acord, no pot fer res. Falten centres per aconsellar les dones i les lleis no s'estan aplicant, per això per a elles l'únic camí és l'autoimmolació.

Des de l'any 2004 funciona una oficina a Herat on hem fet una gran campanya per prevenir l'autoimmolació. Hem aconseguit que el nombre d'autoimmolacions s'hagi reduït en el decurs dels anys. L'informe que ens ha passat l'hospital ara el 2007 ens diu que el 2006 van autoimmolar-se 96 joves. Comparant aquesta xifra amb les 3.000 dones que l'any 2005 van cometre suïcidi perquè no tenien cap esperança, no tenien ningú que les pogués ajudar, ningú que les escoltés, ningú que els digués que el suïcidi no és la manera d'acabar amb el seu conflicte o problema, veiem que la situació ha millorat. Pel que fa a aquest any, des de fa una setmana que tinc l'informe de l'hospital i s'han intentat suïcidar 57 dones. Espero que aquesta xifra no augmenti i que l'aconseguim reduir. De tota manera, encara estem parlant d'un nombre molt alt de dones. Hem de treballar i lluitar, hem de pressionar el Govern, pressionar els líders de la *shura*, pressionar la gent perquè tinguin respecte pels drets de les seves filles.

El problema a l'Afganistan és que la llei i la religió estan mesclades perquè la nostra llei està basada en la religió. En el segon article de la nostra Constitució

la llei està basada en la religió perquè estem vivint en un país islàmic. De vegades la religió té limitacions envers les dones i els homes. Probablement aquestes limitacions vénen de la traducció de l'Alcorà. Com aquest matí ens ha explicat la Dolors Bramon, totes les traduccions estan fetes per homes. I per això tenim tants problemes.

Un altre tema al qual hem de fer front és que ara l'Afganistan se suposa que és i que actua com un país democràtic, però el tema de les dones es continua tractant com un tema polític. De vegades el tema de la dona és important i d'altres vegades no significa res. El Govern de l'Afganistan continua estant dominat pels senyors de la guerra i no tenim cap grup que protegeixi els drets de les dones. Quan hi ha algun tema important relatiu a la dona, la gent que realment defensa els drets de les dones són molt pocs. La resta confon el tema i es pensa que parlar sobre drets de les dones és el mateix que dir que estem contra els homes o que volem fer mal als homes. Per tant, tot el que té a veure amb la millora de les condicions de les dones no s'aprova pel Govern, es rebutja. Tan sols tenim una dona ministra i amb un sol vot no n'hi ha prou, no marca cap diferència. Al Parlament tenim el mateix problema. Només tenim seixanta-vuit parlamentàries i quan fem alguna proposta al Parlament sempre és rebutjada perquè no tenim la força suficient.

D'altra banda, moltes organitzacions internacionals han vingut a l'Afganistan i han donat molts diners per al país i sabem que hem d'agrair a la Comunitat Internacional que ens hagi donat suport, sobretot després de la caiguda dels talibans. Però m'agradaria dir-vos que en alguns dels projectes que s'estan fent a l'Afganistan en el nom dels drets de les dones, els diners no van destinats al lloc correcte. Hi ha moltes organitzacions grans i els seus costos són molt grans, increïblement grans. El Banc Mundial i els Comitès Europeus i altres donants importants no volen donar els diners directament a les organitzacions de base i prefereixen donar-los a agències de les Nacions Unides, que tenen unes despeses molt elevades. Això significa que els diners no van directament a la gent pobre de l'Afganistan o als drets de les dones, sinó que van majoritàriament al cost de viatges i a d'altres despeses d'aquest tipus. És per això que després de cinc anys de la caiguda dels talibans encara no són palpables els canvis i ningú no està satisfet amb el treball que s'ha fet per a les dones, ja que encara ens queden milers de problemes per resoldre.

A la província on visc cada setmana hi ha una o dues dones assassinades pel seu marit. Aquests homes estan protegits pels senyors de la guerra, per

commanders. De vegades els detenen però després d'uns dies o d'unes setmanes els deixen lliures. En aquesta situació, com podem protegir les dones? Què podem fer perquè les violacions contra les dones no quedin impunes? Encara que s'hagin produït canvis en la nostra llei, aquesta continua basant-se en el fet religiós. La religió, per exemple, diu que un pare té dret a donar la seva filla a qualsevol persona si això significa que és beneficiós per a ella. El problema és que no s'aclareix què vol dir "beneficiós", és a dir que el pare pot fer el que vulgui amb la seva filla. Encara hi ha molt d'analfabetisme al país, així que tenim un gran camí per fer i per recórrer aquest camí necessitem el suport de la Comunitat Internacional i el suport de dones activistes i feministes.

L'altre gran tema que les dones estan patint és que culturalment el divorci no està ben vist per la gent. Quan una dona pateix una situació molt dura i necessita divorciar-se, no s'atreveix a demanar el divorci, té por de fer-ho perquè la societat ho veu malament. En el cas que es decideixi, ha de portar proves, ha de tenir testimonis de la família, dels veïns, etc. Però ningú accepta una dona divorciada i la miren malament, com si fos una dona dolenta, una prostituta, perquè encara es creu que les dones ho han de tolerar tot en el matrimoni.

Actualment encara es pot llegir als murs "Una dona que està coberta amb un burca té un home valent" o "Un home valent té una dona covarda", cosa que significa que una dona activista té un home covard. També podem llegir "Els homes valents tenen una dona que va coberta amb burca". Això condiona els homes a l'hora de tractar la seva dona o germanes. Els nens que han crescut durant els anys dels talibans estan educats en aquests valors i ara no donen permís a les seves germanes per sortir al carrer. Fins i tot a les famílies, els pares són més flexibles que els seus fills. Potser els pares veuen bé que la seva filla vagi a l'escola i en canvi el seu germà no. Algunes famílies, encara que tinguin educació, pensen que la dona té la funció de serventa. Quan li preguntes a un noi "Per què vas decidir casar-te?" Ell et contesta que perquè la seva mare s'estava fent gran i s'estimava més casar-se perquè la dona ajudés la seva mare. I com que veuen les dones com a serventes no les deixen ni sortir al carrer ni socialitzar-se. Per qualsevol tonteria han de demanar permís als marits. Tot i que som moltes les associacions de dones que estem treballant perquè això no passi més, encara ens queda un gran camí per fer. No ens aturarem malgrat que ens amenacin constantment els senyors de la guerra o

altra gent que ens diu que ens mataran o que mataran els nostres fills o que faran que tinguem mala reputació.

Com sabeu, fa poc van matar Safia Majan a Kandahar. Uns dies abans que la matessin, algú va anar a casa seva i li van deixar una nota que deia que si no parava les seves activitats la matarien. Ella no va parar i la van matar. Aquestes són les condicions de vida de les dones a l'Afganistan després de cinc anys de la caiguda dels talibans. Nosaltres creïem que en dos o tres anys la situació canviaria. Sé que cal temps, però no ens sentim satisfetes amb els resultats. El que s'ha aconseguit és molt poc i teniem més expectatives per al poble afganès. Ho deixo aquí. Estaré molt contenta de respondre a les vostres preguntes. Gràcies.

Pregunta del públic

Moltes gràcies per tot el que ens has explicat; crec que a tots se'ns ha encongit una mica el cor. Voldria que ens expliquessis dues coses. La primera és saber per què hi ha aquest recel cap a la cooperació internacional i per què els fons econòmics d'aquestes organitzacions no arriben a les organitzacions més de base de les dones. M'agradaria saber quin és el recel, si és la dificultat de coordinar-se o les pressions del Govern per voler acaparar tots els fons, per voler tenir el monopoli per controlar millor les coses. La segona pregunta és si a Herat, a la teva ciutat, una dona que tingui un treball i, per tant, un sou, té possibilitats de decidir si vol casar-se o no.

Resposta Suraya

Com saps, les dones no tenen les mateixes possibilitats que els homes per formar-se com a persones. Pel que fa a la cooperació internacional, sí que es donen diners per a les associacions de base, però mai directament, sinó que el Banc Mundial o la Comissió Europea donen diners a grans ONGs internacionals i després aquestes en traspassen una part –petita– a les organitzacions de base de l'Afganistan. Com sabeu, els costos es divideixen i al final els diners que arriben realment a l'Afganistan són molt pocs. Els grans costos van a agències de les Nacions Unides. Hi ha molts projectes que funcionen a través d'agències de les Nacions Unides, que després donen els diners als seus socis, que són organitzacions internacionals i després aquestes els donen als socis locals de l'Afganistan.

Si donessin l'oportunitat a les dones d'associacions de base de l'Afganistan per gestionar aquests diners, les coses anirien molt millor. Crec que les grans agències ens podrien avaluar i veure les activitats directament, però això ja s'ha convertit en un sistema. Primer signen un conveni, agafen els diners i accepten que aquests vagin directament a les ONGs internacionals perquè els treballadors d'aquestes ONGs també són a l'Afganistan i tenen més recursos que les treballadores afganeses de les associacions locals. Tot i que les associacions locals de base són al país, tenen més confiança a donar els diners a les organitzacions internacionals.

Respecte a la segona pregunta, penso que és molt difícil frenar els casaments forçats. La majoria de dones no saben que poden dir al seu pare que no es volen casar si tenen menys edat de la permessa per casar-se. Moltes d'elles creuen que no obeir el que decideixen els seus pares significa una manca de respecte envers ells. No acatar qualsevol decisió dels pares o de la família implica que la nena serà rebutjada. La majoria d'homes tampoc no saben que això no es pot fer i creuen que si la noia s'hi nega és una manca de respecte. Quan la nena diu que no es vol casar, comença un conflicte a la família i és llavors quan moltes nenes decideixen autoimmolar-se.

Pregunta del públic

Sé que a l'Afganistan hi ha unes quantes ètnies i que hi ha una gran diferència entre el que és viure en una ciutat més o menys important – que no crec que n'hi hagi gaires– i viure al camp. Voldria saber si hi ha alguna diferència en la posició de les dones en funció de si són paixtus o d'alguna altra ètnia i de si viuen a la ciutat o al camp. No em refereixo a dones com tu que viuen en un nivell cultural acceptable sinó a gent senzilla, a dones analfabetes.

Resposta Suraya

En els grups ètnics, vinguin d'on vinguin –pobles, ciutats, de qualsevol província– no hi ha cap discriminació i des del Govern se'ls donen les mateixes facilitats. Tot depèn de l'accés que tinguin a aquestes facilitats i/o serveis. Per motius de seguretat, molts projectes en pobles s'han hagut de cancel·lar, és a dir, que en els pobles les dones no tenen el mateix accés als

serveis que les dones que viuen a les ciutats perquè la seguretat està molt malament, especialment al sud de l'Afganistan.

Evidentment que les dones que viuen en pobles tenen pitjors condicions que les dones que viuen a les ciutats, ja que en aquestes hi ha més serveis. Estem treballant en aquest tema perquè el que passa és que molta gent vol marxar cap a les ciutats i nosaltres estem intentant que la gent dels pobles tingui les mateixes facilitats, accés a l'educació, accés a la sanitat, accés a la informació, etc. Un dels nostres projectes és anar als pobles i entre d'altres coses treballar amb el *council* de dones o *shura* de dones perquè aquestes se'n facin responsables i es converteixin en portaveus, ja que aquestes *shuras* tenen el suport i el reconeixement de la gent.

Pel que fa als grups ètnics, des del meu punt de vista, no hi ha cap discriminació. La gent paixtu és més restrictiva que els tadjiks. En molts pobles o províncies no hi ha hijab, les dones no s'han de cobrir o posar el burca. A una zona de l'Afganistan, anomenada Nuristan, fins i tot durant l'època dels talibans les dones treballaven al camp i els homes no treballaven en l'agricultura, preferien tenir una botiga mentre elles treballaven al camp. No hi ha cap discriminació envers cap ètnia o grup.

Pregunta del públic

És una pregunta sobre cooperació internacional. Coneixes la feina que està fent UNIFEM de les Nacions Unides? Podries fer una valoració sobre la feina que desenvolupa a l'Afganistan? Jo rebo un butlletí sobre les tasques que du a terme i crec que són molt interessants, ja que envien als països diverses ONGs, periodistes, etc. per fer difusió dels drets de les dones. De tota manera, no sé si això finalment té l'impacte que hauria de tenir, per això m'agradaria conèixer la teva opinió.

Resposta Suraya

La teva pregunta és molt interessant i aguda. Deixa'm parlar-te de les províncies d'Herat on visc. Des del 2004 la nostra organització treballa a Herat i no hi hem vist cap projecte d'UNIFEM. S'hi fa un projecte molt petit que el desenvolupa el Ministeri d'Assumptes de la Dona, però no hi ha cap projecte a Herat que ajudi les dones, on hi ha el problema de

l'autoimmolació. Recentment han començat a donar suport a cases d'acollida però aquestes ajudes no començaran fins al 2007 i fins al 2010. Subvencionaran cases segures per a dones en situació de risc i donaran suport tècnic a l'organització que està fent el projecte. Però des del 2004 fins ara no he vist cap activitat d'UNIFEM a Herat, però potser sí que han fet coses a Kabul.

Quan parlem de projectes hauríem de tenir en compte què són els projectes de curta durada perquè aquests no poden ajudar les dones. Creieu que podem educar una dona amb classes d'una hora per dia durant sis mesos? Això és impossible i no ho podríem fer ni en un any. No podem pensar en projectes de sis mesos per a cursos de formació professional. En sis mesos no podem canviar la vida d'una dona. Hem de pensar en projectes de llarga durada, hem de pensar a poder inserir la dona en el mercat laboral un cop hagi fet un curs. Hem de pensar en projectes de llarga durada que ajudin a incorporar la dona al mercat laboral. Com que nosaltres coneixem els pobles del nostre país i les necessitats de les dones afganeses seria millor que els diners dels donants arribessin directament a les associacions de base afganeses, ja que faríem els projectes més barats i a llarg termini. Els projectes dissenyats per les Nacions Unides són de curta durada; nosaltres amb els mateixos diners podríem fer-ho millor i més barat.

Intervenció de Mònica Bernabé

Suraya Pakzad gestiona des de la seva associació una de les tres cases d'acollida que hi ha a l'Afganistan amb dones víctimes de violència de gènere. Penso que pot ser interessant que expliqui com són les dones que hi arriben i quines dones són ateses en aquesta casa d'acollida.

Suraya Pakzad

Les cases d'acollida es van crear per primera vegada a l'Afganistan l'octubre de 2005 a Kabul. L'objectiu d'aquestes cases d'acollida és donar allotjament temporal a dones que vénen de la presó perquè culturalment a l'Afganistan quan una dona ha comès un "crim" –no oblidem que un crim pot ser una relació sexual o escapar d'un casament forçat– si va a la policia quan s'escapa, la policia l'arresta i la tanca a la presó. Quan la família sap que la seva filla o qualsevol dona de la família ha estat arrestada per la policia i que és a la presó immediatament talla tota la relació amb ella. La rebutgen. Ningú s'hi vol posar

en contacte ni la vol visitar. Quan surt de la presó i vol tornar a casa no té on anar, no hi ha ningú que l'espera i nosaltres li proporcionem allotjament temporal. Tenim serveis legals, serveis psicosocials i allotjament. Quan la dona ve a la casa d'acollida treballem en serveis legals per si té problemes legals. També li oferim serveis psicosocials per tractar els seus traumes perquè quan una dona ve de la presó no ve en molt bones condicions. El que fem és intentar reintegra-la a la família, de vegades ho aconseguim i d'altres no. Si no funciona amb la família més propera ho intentem amb família més llunyana, àvies, avis, oncles...

També treballem amb dones deportades, dones que vivien a l'Iran o al Pakistan i que han comès un crim o que han estat deportades a la força i no saben on anar. A elles també els proporcionem allotjament, serveis psicosocials, serveis mèdics i serveis legals. Per a les noies que s'han escapat tenim un programa conjuntament amb el Ministeri d'Assumptes de la Dona, una ONG alemanya que treballa aspectes legals i la policia, i ens les envien i els donem allotjament. De vegades són noies de vuit o nou anys que ja estan compromeses i quan s'escapen perquè no volen aquest compromís nosaltres treballem legalment per poder-lo anul·lar.

Per a les dones a les quals els ha estat impossible reintegrar-se a la família, els oferim un servei per trobar feina perquè puguin ser autònomes. Si troben una feina, podran viure i refer la seva vida. Hem començat a proporcionar cases perquè dues o tres dones visquin juntes. Es tracta d'un projecte molt innovador que no ha estat ben acceptat per la cultura afganesa, però ho estem intentant. Són dones que viuen soles i els proporcionem formació perquè trobin feina i arribin a ser autònomes.

Recentment hem obert un restaurant que el porten deu dones. És un concepte nou a l'Afganistan i està molt mal vist, el Govern d'Herat no l'ha acceptat i estem tenint moltes dificultats perquè l'acabi acceptant. El restaurant és molt petit, les cambreres són dones, les beneficiàries són dones, les clientes són dones i no hi pot entrar cap home. Encara que és un lloc només per a dones –fins i tot els vidres són d'aquells que no permeten veure res des de fora–, vam tenir moltes dificultats per poder obtenir el permís per obrir-lo. Hi treballen deu dones, cinc durant el matí i cinc més a la tarda. Els diners que guanyen es divideixen entre les deu treballadores. És un projecte de deu anys, durant els quals podran portar el seu negoci. Aquestes dones que van ser rebutjades per les seves famílies ara treballen i poden continuar amb la seva vida. Ha estat una feina

molt difícil i la inauguració del restaurant ens va costar molt. Vam convidar totes les autoritats i no hi volien venir, però hi vam insistir tant que al final hi va assistir el diputat. Els religiosos van intentar tancar el restaurant al·legant que un restaurant de dones és com una discoteca de dones i manifestant que no volen que les dones afganeses disposin d'aquest espai.

Intervenció de Mònica Bernabé

També seria interessant que ens expliqués quines diferències hi ha entre la seva ciutat, Herat, i la capital, Kabul. Mentre que a Kabul pots trobar-te alguns restaurants en què hi ha zones dividides, una per als homes i l'altra per a les dones, a Herat no pots trobar-te ni tan sols això; tots els llocs públics són per als homes. A mi m'ha passat –i no sé si a ella també– estar a Herat i tornar a Kabul i pensar que tornes a la llibertat, ets sentts com lliure malgrat que a Kabul la situació també és precària. Crec que seria interessant que ens expliquessis qui ha controlat fins fa poc la província d'Herat, ja que estava controlada per un antic senyor de la guerra, Ismael Halt, que actualment és el ministre d'Energia i Aigües. És una de les contradiccions que ens trobem, un senyor de la guerra passa a ser governador provincial i després a ser ministre de l'Electricitat i de les Canalitzacions de l'Aigua a l'Afganistan. No sé si podries explicar com era aquest senyor com a governador provincial, ja que malgrat la caiguda dels talibans, amb la presència d'Ismael Halt, la situació a Herat va continuar sent molt dura per a les dones.

Suraya Pakzad

Les preguntes es tornen polítiques (*riu*). Com molt bé ha dit la Mònica, la situació a Herat és totalment diferent si la comparem amb la de la capital, Kabul, pel que fa a les llibertats. En termes d'electrificació, tenim 24 hores d'electricitat, millors carrers, etc., però en termes de llibertats som en un nivell molt més baix. Ismael Halt no és només un senyor de la guerra i el governador d'Herat durant molt de temps, la seva influència és molt poderosa encara entre la gent. Les paraules que us he dit que estaven escrites als murs i a qualsevol lloc van ser escrites durant els seu període: “Els homes valents tenen una dona que va coberta amb burca”. I ara aquest senyor que era un *commander* de mujahidins és governador. L'única diferència és que vesteix d'una manera molt moderna i amb roba molt maca. Sempre que faig broma amb les amigues, els dic que hem de donar les gràcies a la Comunitat Internacional perquè ha canviat la roba del governador. La seva ment i els seus pensaments són els mateixos, només ha canviat la seva roba.

Durant el temps d'Ismael Hail és quan vaig començar a donar suport a les dones que eren a la presó. Com sabeu, les dones a l'Afganistan van a la presó per no-res, per "crims" que en països europeus són drets. Quan vaig començar a ajudar les dones a la presó perquè les seves condicions eren molt dolentes, era a Kabul i rebia moltes trucades amenaçadores. Una nit vaig rebre una trucada que m'exigia que deixés de treballar per a aquelles dones, que eren prostitutes. Em deien que si fos una bona dona no faria aquella feina i que deixés de donar suport a les dones a la presó. Em deien que en comptes de donar suport i diners a les dones que eren a la presó donés tot això a les vídues. Em preguntaven per què no ajudava les vídues. Els vaig contestar que no era la primera vegada que m'amenaçaven, que no em feien por, que aquella trucada era una de les moltes que havia rebut des que era dona activista. Però em van trucar des de la meva oficina d'Herat la nit abans que jo havia de tornar-hi per dir-me que no hi anés, que la situació era molt dolenta i que tothom m'estava esperant per matar-me. Vaig preguntar què havia passat, jo no havia fet res. Em van explicar que aquell divendres el mulà havia dit que la presidenta de Voice of Afghan Women donava suport a les prostitutes, a les dones a la presó. I va demanar a tothom que matés la presidenta de Voice of Afghan Women, que era jo, i que cremessin les oficines de l'associació. Era com una jihad, cremar l'oficina i matar-me significava una bona tasca per a Déu. Vaig anar a Herat, em vaig amagar durant una setmana i vaig anar al Departament Religiosos. Vaig parlar amb ells, em va suggerir que escrivís al diari dient que em comprometia a no treballar més per a les dones a la presó. Finalment, vaig trobar la persona que havia donat aquella ordre. Era un home molt agradable que em va confessar que ell només s'havia limitat a llegir un paper que li havien enviat des del Govern. El mulà em va demanar que el perdonés, que ell només havia fet el que li havien ordenat des d'un lloc molt alt del Govern.

Per tant, treballar per a les dones pobres o de la presó no era acceptable a la meva província i t'amenaçaven de matar-te si ho feies. Ara passa el mateix, el governador no està content amb el nostre projecte i ens rebutja moltes de les iniciatives que li presentem, això va quedar clar el dia de la inauguració del restaurant. Un mes després que l'inauguréssim, un diari del Govern va escriure sobre el restaurant, en va posar fotos i en va fer una crítica molt dolenta, dient que l'Afganistan no necessitava iniciatives d'aquest tipus, que les prioritats del país eren unes altres i que un restaurant d'aquestes característiques propiciaria que les dones es comportessin malament i que adquirissin hàbits dolents, és a

dir que en comptes d'animar-nos feien tot el contrari. No ens van ajudar en res i en certa manera van intentar frenar la nostra feina.

Nosaltres tenim una estratègia, encara que sabem que no els agrada el que fem, els convidem a venir a totes les cerimònies i reunions que organitzem. No accepten la nostra idea, però quan aconseguim que vingui el governador, la feina és més fàcil, ja que un cop ha vingut, la informació surt a la tele i als diaris i així aconseguim que hi hagi més gent que accepti el projecte. El nostre restaurant funciona, però tenim dificultats perquè qui abans era un *commander* a la nostra província, ara és el governador. Encara avui la gent que pren les decisions no té cap tipus de qualificació, tan sols són *commanders*.

Conclou Mònica Bernabé

Com molt bé ha dit la Suraya, Herat és una ciutat molt més maca que Kabul, no diré que sigui una ciutat europea, però comparada amb Kabul és una ciutat amb semàfors, totalment asfaltada, mentre que a Kabul no hi ha semàfors i la majoria de carrers estan sense asfaltar. A Herat hi ha electricitat durant les 24 hores del dia, mentre que a Kabul hi ha electricitat només al 30% de la ciutat i només durant un màxim de quatre hores seguides. En això també es nota que el governador d'Herat és ara el ministre d'Electricitat i Aigües i que, per tant, escombra cap a la seva ciutat, ja que a Kabul només el 30% dels habitatges tenen llum. Moltes gràcies Suraya per les teves explicacions.

7.2 El llarg camí fins a una resposta integral de la violència de gènere a l'Estat espanyol.

Ponent: Maria Duran, advocada especialista en la defensa dels drets de les dones.

Per conèixer i valorar la realitat jurídica actual és important saber la situació en què estaven les dones espanyoles en el període de transició de la dictadura a la democràcia.

Les dones de més de cinquanta anys, víctimes de violència conjugal, han estat socialitzades en una cultura i unes lleis masculistes, que les desautoraven i equiparaven a persones menors o incapaces.

L'any 1963 es va despenalitzar l'uxoricidi, que estava regulat en l'article 428 del Codi Penal i que consistia en un homicidi amb la pena molt atenuada, quan el marit trobava l'esposa mantenint relacions sexuals amb un altre home i els matava, la pena consistia en el desterrament durant cinc anys. L'argument del legislador per eliminar aquest tipus penal evidència el poc valor que tenia la vida de les dones; indicava el legislador *“La finalidad que se propone ese precepto se logra a través del juego de los principios generales, de las eximentes 1ª y 4ª del artículo 8, o de las atenuantes 5ª, 6ª y 8ª del artículo 9”*.

Els primers anys de la dècada dels 70, el moviment feminista emergeix com a tal per primera vegada. Anteriorment hi havia hagut petits grups de sufragistes i sindicalistes, però les seves accions reivindicatives, s'havien limitat a supòsits concrets, i desapareixien quan la causa immediata es resolvia en un sentit o en un altre. El moviment feminista d'aquesta dècada tenia plantejaments més globals; hi havia tres grans temes de reivindicació feminista: la situació jurídica de les dones que depenien del marit o del pare, la possibilitat de la separació matrimonial a instància de l'esposa i el dret a l'avortament. De la primera qüestió se'n derivava la reivindicació de la igualtat i la denúncia de la violència contra la dona exercida pel marit.

Coincidint amb la Primera Conferència Mundial sobre la Dona, celebrada a Mèxic l'any 1975, a petició de les Nacions Unides, Espanya va haver d'elaborar un informe sobre la situació de la dona, que va tenir com a conseqüència una

primera modificació del Codi Civil, la Llei 14/1975 va eliminar la clàusula que establia que la dona devia obediència al marit. Aquesta reforma també va ser important perquè a partir d'aquí es reconeixia a la dona casada capacitat per contractar o dur a terme activitats mercantils sense l'autorització prèvia del marit, tot i que continuava sent el marit qui administrava de manera exclusiva el béns del matrimoni.

La Llei 22/1978, de 26 de maig, va despenalitzar l'adulteri, que estava regulat a l'article 449 del Codi Penal, que deia: "*cometen adulterio la mujer casada que yace con varón que no sea su marido y el que yace con ella sabiendo que está casada*". Fins aleshores, la dona que tenia descendència d'una relació extramatrimonial no podia reconèixer-la com a pròpia, perquè fer-ho constituïa una prova del delictes d'adulteri; en aquests casos es podia donar la circumstància que el fill o la filla fos reconegut pel pare i constés com de mare desconeguda.

Espanya era un estat confessional, on el matrimoni civil tenia normes molt restrictives; només es podia contraure matrimoni civil quan s'acreditava que cap dels contraents professava la religió catòlica. Era més factible aconseguir la separació matrimonial en la jurisdicció eclesiàstica sol·licitant posteriorment els seus efectes civils davant dels jutjats civils, tot i que la separació matrimonial es podia sol·licitar davant dels jutjats quan es donava una situació de violència conjugal⁷, però per apreciar aquesta causa no n'hi havia prou amb acreditar un episodi de violència, sinó que havien de concórrer altres episodis a més de la intervenció de la policia o que s'hagués provocat un escàndol públic. La separació matrimonial es concedia no per salvaguardar la integritat de la persona que patia violència sinó per preservar la institució matrimonial, que podia ser qüestionada per l'escàndol o per la intervenció de les forces públiques.

⁷L'article 105 del Codi Civil establia com a causes legítimes de separació que només podia sol·licitar el cònjuge innocent: *l'adulteri, els maltractaments d'obra, les injúries greus o l'abandonament de la llar, la violència conjugal per obligar a canviar de religió, la proposta del marit per prostituir la seva dona, el conat del marit o de la dona per corrompre els fills o prostituir les filles, la connivència en la seva corrupció o prostitució, i la condemna del cònjuge a reclusió major.*

En la Transició es van iniciar una sèrie de reformes de lleis que havien tingut entre altres objectius el sotmetiment de la dona. Fins a la reforma del Codi Civil, amb la Llei 14/1975, de 2 de maig, entre els deures del matrimoni s'establia que la dona devia obediència al marit; el control sobre la seva sexualitat, fins a l'any 1985 no es van regular les causes de justificació de l'avortament, i la píndola anticonceptiva no es va despenalitzar totalment fins al Codi Penal de 1995; el control sobre el seu patrimoni, la Llei 14/1975 va eliminar el requisit de l'autorització marital per disposar dels béns privats de la dona, obrir un compte bancari, exercir el comerç, etc., si bé fins a la reforma de 1981 el marit continuava sent l'administrador legal únic dels béns de la societat conjugal; el control sobre la filiació, també van ser derogades les lleis que atorgaven en exclusiva al pare la pàtria potestat sobre els fills, fins a l'extrem que ell els podia donar en adopció sense el consentiment de la mare, només la viuda podia exercir la pàtria potestat i, finalment, el control sobre la llibertat de circulació de les dones, ja que la dona casada seguia el veïnatge civil del marit, i quan hi havia fills, la decisió del marit era la prevalent respecte de la residència del matrimoni.⁸

La Constitució Espanyola de 1978 va ser el fruit d'un pacte o consens del poder constituent, majoritàriament masculí, i un projecte polític hereu del segle XVIII.

Durant la transició de la dictadura a la democràcia, la lluita pels drets de les dones es va centrar, majoritàriament, a aconseguir plasmar la igualtat entre dones i homes en la Constitució, que després possibilitaria la modificació de lleis discriminatòries per a la dona.

LA INCORPORACIÓ DE LA VIOLÈNCIA DE GÈNERE AL CODI PENAL (Violència sexual, maltractament habitual i violència econòmica)

La primera vegada que el Poder Polític va tractar amb rigor la situació de les dones que pateixen violència a la llar va ser en la Ponència de la Comissió Mixta dels Drets de la Dona, entre els anys 1986 i 1989.

⁸Articles 14.4 i 58 del Codi Civil.

Les conclusions d'aquesta Ponència, davant la qual van comparèixer una quantitat ingent d'associacions de dones amb activitats relacionades amb les víctimes de la violència conjugal, encara avui plenament vigents, van servir per efectuar algunes modificacions en el Codi Penal com, per exemple, donar cabuda al delictes de violència física habitual contra els membres de la família.

La reforma del Codi Penal de 1989 va ser molt important pel que fa als drets de les dones, ja que és a partir d'aquesta reforma que les dones tenen consideració de perjudicades en determinats delictes.

Fins aquesta reforma, el bé jurídic protegit en el delictes de la violació era l'honor del pare o del marit; en la violació, la dona que havia estat violada no es tenia en compte. A partir de la Llei orgànica 3/1989 el bé jurídic que es protegia en la violació va passar a ser la llibertat sexual i la indemnitat sexual. El canvi va ser substancial ja que a partir d'aquest moment estava inclòs en el nostre ordenament tant la sanció de la violació de l'esposa com en els supòsits de violació d'una dona que es dediqués a la prostitució.

Amb aquesta reforma es va introduir per primera vegada en l'ordenament penal espanyol la violència física habitual contra els membres de la unitat familiar.

La tercera fita va ser la tipificació del delictes d'impagament d'aliments dictats en sentència de separació o divorci. En un primer moment es van deixar fora de la protecció penal els fills no matrimonials i es va haver d'esperar fins al Codi Penal de 1995 per tal que estiguessin protegits penalment els impagaments de pensions de tots els fills i filles amb independència de la seva filiació.

La incorporació al Codi Penal dels delictes de maltractaments habituals físics i psíquics i l'impagament de pensions recollien en part l'aspiració de les associacions de dones, el desig que es tenia aleshores de posar fi a la llei del més fort en l'àmbit de la família i protegir a cada una i a cada un dels seus integrants.

Aquesta reforma va ser un gran èxit de les dones polítiques que, amb independència de la seva afiliació política, es van unir i van pactar que el Codi Penal havia de recollir com a mínim aquests tipus.

En contrapartida a la tipificació d'aquests delictes, l'aplicació va ser gairebé inexistent els primers cinc anys de vigència, de manera que només hi va haver 33 sentències condemnatòries durant els cinc anys següents a la tipificació del delicte de maltractaments habituals, perquè era contrari al parer de la Doctrina Científica representada pels catedràtics de Dret Penal.

Al delicte de violència habitual, entre d'altres crítiques, se li ha retret que penalitza conductes mentre que el Codi Penal penalitza fets, igualment se li ha retret com a causa d'inaplicació l'ambigüitat respecte de l'habitualitat. Davant d'això, cal assenyalar que si el Codi Penal només penalitzés fets, no tindria cap sentit l'agreuement de la pena per uns mateixos fets en funció de si l'autor és reincident o no. Sobre què s'ha d'entendre per habitualitat no hi havia cap ambigüitat, ja que la Jurisprudència del Tribunal Suprem admet pacíficament aquest terme en el delicte de receptació d'objectes robats. Els jutges i magistrats, aplicadors del Dret, van ignorar el delicte de maltractaments habituals tot i que es donessin tots els elements del tipus.

Fins a finals de 1998 no es pot parlar d'una aplicació real del delicte de violència habitual.

El delicte d'impagament d'aliments es va considerar innecessari per una part important de la Doctrina Científica, i va ser objecte de diverses consideracions:

- En primer lloc –segons afirmaven– era un ressorgiment de presó per deutes, i s'obviava quin era el bé jurídic digne de protecció. Davant aquest posicionament, cal qüestionar quina ha estat i és la posició de la Doctrina Científica sobre el delicte d'alçament de béns? I el de xec en descobert? I el de malversació de cabals públics?
- En segon lloc, alterant la dogmàtica, pretenien que l'acusació demostrés la possibilitat de pagar del deutor, invertint d'aquesta manera la càrrega de la prova de la causa d'exempció de responsabilitat criminal, singularment per aquest delicte.

Des de l'Associació de Dones Juristes Themis i d'altres organitzacions de juristes com l'Associació Catalana de Dones Juristes o les seccions especialitzades en els drets de les dones dels Col·legis de l'Advocacia es va impulsar l'aplicació sistemàtica d'aquests tipus penals, i es van elaborar

informes-denúncia d'algunes actuacions irregulars de determinats membres de la Judicatura, fet que va redundar en una millor aplicació de la Llei.

LA GÈNESI DE LA REIVINDICACIÓ D'UNA LLEI INTEGRAL CONTRA LA VIOLÈNCIA DE GÈNERE

Les associacions de dones espanyoles van estar reivindicant una llei integral contra la violència envers la dona des de l'any 1991, des que van tenir coneixement de l'existència de la Llei 54/1989, de Puerto Rico, "*Para la Prevención e Intervención con la Violencia Doméstica*", la primera llei que contemplava una definició detallada de violència domèstica, així com mesures socials, policials, civils i penals, incloses les ordres d'allunyament.

L'any 1993 una representant de l'Associació de Dones Juristes Themis va presentar al Congrés Estatal de Dones Advocades una proposta de resolució per crear una comissió que elaborés un estudi legislatiu d'una llei global contra la violència domèstica que contemplés mesures civils, penals i administratives.

Entre els anys 1994 i 1998 les reivindicacions de les associacions de dones es van centrar en la reivindicació de mesures cautelars de protecció per a les dones maltractades; la Llei orgànica 14/1999 va regular per primera vegada l'allunyament del violent.

L'any 1999 reneix la reivindicació d'una llei global contra la violència envers la dona i set associacions feministes amb implantació a tot el territori espanyol van crear la Red Feminista contra la Violència de Género (www.redefeminista.org), que va organitzar diferents campanyes reivindicatives fins que el Partit Socialista es va comprometre a presentar una proposició de llei integral contra la violència de gènere, proposició que va ser presentada al Parlament el desembre de 2001 i que només va ser rebutjada pels vots del Partit Popular, la resta de grups parlamentaris van votar-hi a favor. El llavors secretari general del PSOE, José Luis Rodríguez Zapatero, es va comprometre amb les associacions de dones que aquesta seria la primera llei que aprovaria el seu govern, i efectivament ho va complir en promulgar-se la Llei orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de mesures de protecció integral contra la violència de gènere.

La reivindicació d'una llei integral contra la violència de gènere es va fer extensiva a les comunitats autònomes que tenen competències socials en aquesta matèria. Així, Castella-la Manxa va ser la primera comunitat autònoma que el 2001 va promulgar la "*Ley para la Prevención de Malos Tratos y Protección de Mujeres Maltratadas*"; després altres comunitats autònomes van seguir l'exemple i, actualment, Canàries, Navarra i Cantàbria tenen lleis socials per a l'eradicació de la violència sexista.

L'organització territorial i de competències de l'Estat espanyol és molt complexa, ja que en determinades matèries, com ara la violència contra les dones, hi tenen competències l'Estat, les comunitats autònomes i les corporacions locals. D'aquesta estructura en resultava que les dones víctimes de violència conjugal estaven més i millor protegides en unes comunitats autònomes que en unes altres⁹, ja que en determinades zones geogràfiques s'hi invertia un pressupost molt elevat, mentre que en d'altres no hi havia pràcticament mesures per protegir les dones.

La necessitat d'ordenar la matèria i establir un marc d'assistència i protecció per a totes les dones que patissin violència de la seva parella, amb independència de quin fos el seu lloc de residència o les seves circumstàncies personals, era un altre objectiu que només es podia complir amb una llei integral contra la violència de gènere amb àmbit a tot l'Estat.

La Llei 1/2004 de mesures de protecció integral contra la violència de gènere contempla mesures d'aplicació directa per l'Estat i directrius per aquelles matèries en què les competències són autonòmiques o municipals, per això en aquesta llei es poden observar articulats molt concrets i altres que són declaracions programàtiques o de mínims (l'article 19, que es refereix al dret de les dones a l'assistència social integral, és un exemple de definició d'unes característiques mínimes del que comprèn aquesta assistència que ha de ser desenvolupada i implantada per les comunitats autònomes i els ajuntaments).

Els drets reconeguts en aquesta llei són per a totes les dones víctimes de violència de gènere en la parella, amb independència de les seves

⁹La comunitat autònoma d'Andalusia va ser la que va dictar el primer Pla integral contra la violència de gènere l'any 1998, pla que duia aparellat un pressupost detallat de les inversions del Govern andalús.

circumstàncies personals, i això té gran importància a Espanya, ja que els drets inclouen fins i tot les dones víctimes que, com que són immigrants, no tenen regularitzada la seva residència a Espanya.¹⁰

PER QUÈ UNA LLEI CONTRA LA VIOLÈNCIA DE GÈNERE I NO CONTRA LA VIOLÈNCIA DOMÈSTICA

La lluita pels drets de les dones va portar el moviment feminista a simplificar una de les formes de violència contra la dona, amb el terme *violència domèstica*, terme que en un principi va ser rebutjat per la Doctrina Jurídica i que ara està totalment assumit pels poders polítics i judicials, però està desactivat el seu valor simbòlic perquè les reformes legislatives dels darrers anys han ampliat notablement les persones que poden ser subjectes passius d'aquests actes delictius.

La conceptualització *violència de gènere* significa un altre avenç en l'esforç de sintetitzar i fer comprensible la violència que s'exerceix contra les dones per mantenir-les en una posició de subordinació.

La violència contra la dona té alhora un component estructural, és estructurant del model social, ja que a banda d'estar en els actes individuals i en les pautes culturals, travessa i estructura pròpiament la societat a partir de fomentar, de manera no explícita la discriminació de la dona.

Els valors que han sostingut la societat patriarcal han anat evolucionant mentre les transformacions socials incorporaven la dona a la vida pública. En la mateixa mesura que la dona referma la seva autonomia, el sistema patriarcal respon invocant estratègies excloents, fomentant i incitant la violència contra la dona quan exercita o vol exercir la seva llibertat i plenitud de drets.

La disponibilitat sobre el cos de la dona, la potestat de l'home de normativitzar l'àmbit privat i el no-reconeixement d'autoritat a les dones evidencia un dèficit democràtic: els obstacles que les dones es continuen trobant per gaudir de l'exercici ple de la ciutadania, dels drets fonamentals a la igualtat i a la

¹⁰L'article 17 garanteix els drets establerts en aquesta Llei a totes les dones que pateixin violència de la seva parella.

no-discriminació. La violència de gènere és la manifestació extrema d'aquesta desigualtat.

S'identifica la violència domèstica com la que es produeix a la llar contra els individus més vulnerables de la família. La dona és la víctima majoritària de la violència intrafamiliar, tot i que també poden ser-ho molts altres subjectes passius que tinguin relació de parentiu o proximitat amb l'autor. L'article 173.2 del Codi Penal espanyol¹¹ presenta una extensa relació de subjectes passius, que s'estén fins i tot a persones que estiguin integrades en el nucli de convivència familiar.

Aquesta diversitat de subjectes, la protecció penal dels quals no està qüestionada, ha desnaturalitzat la protecció a la dona, destinatària majoritària de la violència en l'àmbit domèstic, i s'ha arribat a la paradoxa que lleis dictades per protegir la dona i les/els filles/fills de la violència masculina han estat utilitzades pels propis violents fins que han aconseguit que s'obligui la dona i els menors a deixar el domicili familiar o la condemna de la dona.¹²

La varietat de subjectes passius pot ser motiu de confusió per part dels aplicadors del Dret, però és la ignorància la causa última de la violència que s'exerceix contra la dona a la llar, el principal obstacle que impedeix que s'activin les mesures previstes en l'ordenament jurídic.

D'entrada, podria semblar que no existeixen diferències entre les expressions *violència domèstica* i *violència de gènere en la relació de parella*, però les diferències són essencials.

¹¹*Cònjuges, excònjuges, parelles de fet, exparelles de fet, nòvios, descendents, ascendents o germans per naturalesa d'adopció o afinitat, propis o del cònjuge o convivent, menors o incapacitats o que es trobin subjectes a la potestat, tutela, curatela, acolliment o guarda de fet del cònjuge o convivent, o sobre persona emparada en qualsevol altra relació per la qual es trobi integrada en el nucli de convivència familiar, així com persones que per la seva vulnerabilitat es troben sotmeses a custòdia o guarda en centres públics o privats.*

¹²*La sentència de la sec. 2a d'Àlaba de 8 de juliol de 2004 condemna ambdós cònjuges per un delicte de maltractament de l'article 153 del Codi Penal i no aprecia la legítima defensa sol·licitada per la dona perquè falta el requisit de la falta de provocació suficient.*

La protecció jurídica de les víctimes de violència domèstica té la seva raó en la protecció de la família com a ens unitari (sentències de la Sala Penal del Tribunal Suprem Espanyol de 24 de juny de 2000 i la de 28 de febrer de 2003), o la protecció dels membres més dèbils o vulnerables de la família (sentència de la Sala Penal del Tribunal Suprem de 7 de setembre de 2000).¹³ Quan implícitament s'equipara la dona amb els menors, es justifica una menor capacitat d'obrar que la del home.

La violència de gènere reconeix la dona com a ciutadana, equiparada al ciutadà, i emfatitza el deure de l'Estat de garantir a les dones el ple exercici dels drets fonamentals a la vida, integritat, dignitat, igualtat, llibertat i seguretat.

El concepte de *violència domèstica* emfatitza la privacitat de la llar i, per tant, la persecució dels delictes relacionats amb la violència en la família, implícitament, supeditats a la denúncia de la persona agreujada, mentre que el concepte de *violència de gènere* disposa el deure de tutela en els poders de l'Estat igual que qualsevol altre delicte perseguible d'ofici; és l'Estat qui té el deure de prevenir, protegir la víctima quan la prevenció no ha estat suficient, sancionar el delicte i reparar el dany i restituir a la dona, víctima de violència de gènere, en el seu projecte de vida.

El concepte de *violència de gènere* ha trobat resistències a la tipificació en el Dret Positiu, a causa de la conceptualització abstracta i aparentment asexual del subjecte ideal del tràfic jurídic. S'han establert normes amb relació a la violència domèstica, però fins la Llei orgànica 1/2004, de 28 de desembre, a Espanya no

¹³Sentències de la sala 2a del TS 24.06.00 "Puede afirmarse que el bien jurídico protegido es la paz familiar, sancionando aquellos actos que exteriorizan una actitud tendente a convertir el ámbito familiar en un microcosmos regido por el miedo y la dominación, porque en efecto nada define mejor la situación de maltrato familiar que la situación de dominio y de poder de una persona sobre su pareja y los menores convivientes." 7.09.00 "(...) esencialmente, por lo que implica de vulneración de los deberes de respeto entre las personas unidos por tales vínculos y por la nefasta incidencia en el desarrollo de los menores que están formándose y creciendo en este ambiente familiar (...)" 28.02.03 "(...) siendo el bien jurídico protegido por el delito del artículo 153 del CP la protección de las normas de concordia y paz familiar en las relaciones internas de tan importante y primario grupo social"

hi havia una normativa estatal que, de manera clara, tingués com a finalitat eradicar la violència contra la dona.

En l'àmbit internacional, la violència contra la dona es contempla en la denominada "normativa tova", que comprèn totes les declaracions de l'Assemblea de les Nacions Unides (la Declaració sobre l'Eliminació de la Violència contra la Dona, proclamada per l'Assemblea General el desembre de 1993; la Plataforma d'Acció de Beijing, i la Resolució de la Comissió de Drets Humans 2001/49), de les institucions europees (la Carta dels Drets Fonamentals de la Unió Europea aprovada pel Consell de la UE a Niça el desembre de 2000 és un exemple de normativa tova ja que, tot i que ha de regir les decisions dels estats membres de la UE, la infracció dels drets reconeguts en la Carta no es pot al·legar davant els Tribunals), del Consell d'Europa (la Recomanació de l'Assemblea de 15 de març de 2000) i de la Unió Europea (l'Informe de 16 de juliol de 1997 de la Comissió dels Drets de la Dona del Parlament Europeu, que va donar lloc a la campanya "Tolerància zero" contra la violència de gènere).

En totes aquestes declaracions, decisions, recomanacions i resolucions es manifesta, sense ambigüitats, que la destinatària de la violència masculina és la dona.

Els convenis del Consell d'Europa o els tractats de la Unió Europea no identifiquen la dona com a víctima de la violència de gènere, però defineixen la violència contra la dona com una manifestació de la desigualtat entre dones i homes.

L'apartat 13 de l'Acta Final del Tractat que estableix una Constitució per a Europa aclareix que a l'article 116 del Tractat, que fa referència a l'eliminació de les desigualtats entre dones i homes, estan incloses les accions per eradicar la violència domèstica. Aquest és un altre exemple de la confusió conceptual entre *violència domèstica* i *violència de gènere*; en aquest cas és obvi que la violència a la qual fa referència és la violència contra la dona, que té lloc a la llar.

L'únic tractat internacional que recull expressament la violència de gènere és la Convenció Interamericana per Prevenir, Sancionar i Eradicar la Violència contra la Dona, aprovada el 1994 per l'Organització dels Estats Americans.

La importància d'aquest tractat és doble, d'una banda, és únic pel que fa referència al dret de les dones a viure sense violència i, d'altra banda, qualsevol particular nacional d'un estat signant de la Convenció en pot denunciar l'incompliment davant la Comissió i, alhora, les seves resolucions es poden recórrer davant la Cort Americana de Drets Humans, la jurisprudència de la qual ha conceputat la doctrina de la deguda diligència i la definició del dany al projecte de vida.

La Resolució A4-250/1997 del Parlament Europeu sobre tolerància zero en l'apartat 5è convida els estats membres a introduir una legislació específica dirigida a protegir les víctimes de violència basada en la seva pertinença al sexe femení, en el Dret Penal, en el Dret de Família i a introduir les disposicions específiques contra el fustigament a la dona.

La Llei orgànica 1/2004 de protecció integral contra la violència de gènere, elaborada seguint les directrius i recomanacions de la Unió Europea i del Consell d'Europa ha suposat un salt quantitatiu i qualitatiu per dotar l'Estat espanyol d'una eina jurídica idònia per eradicar la violència de gènere.

Aquesta Llei se sosté en tres pilars:

- Els drets de les dones víctimes de violència de gènere en l'àmbit de la parella.
- Les mesures dirigides a modificar l'estructura patriarcal de la societat.
- Les mesures penals i judicials orientades a la concreció de la sanció de la violència contra la dona i a la minimització de l'efecte de la victimització secundària que es deriva de l'actuació de l'Administració de Justícia.

La Llei orgànica 1/2004 obre un camp d'actuació a totes les administracions públiques, ja que l'aspecte estructural de la violència de gènere només es pot combatre des de la implicació, els programes i els pressupostos públics.

MESURES PREVISTES A LA LLEI ORGÀNICA 1/2004

Aquesta Llei es pot comparar amb una figura polièdrica on diferents facetes són equidistants i conflueixen en un nucli central, l'eradicació de la violència de gènere, per això a les dones que són víctimes de violència en la parella, la Llei els reconeix drets exigibles davant les administracions públiques.

L'article primer de la Llei indica:

“L'objecte de la Llei és actuar contra la violència que, com a manifestació de la discriminació, situació de desigualtat i relacions de poder, s'exerceix contra les dones per part dels que siguin o hagin estat les seves parelles.”

Aquest article ens situa en el nucli del problema, la causa de la violència contra les dones es troba en la discriminació estructural que es genera a partir dels rols de gènere masculí i femení.

La Llei configura el dret a viure sense violència de gènere en les relacions de parella.

Configuren el dret a viure sense violència de gènere, entre d'altres, les característiques següents: la centralitat de la dona a partir de la qual han d'estar articulades les mesures concretes, la restitució del projecte de vida de la dona i la deguda diligència de l'Estat en la prevenció, protecció i sanció i reparació.

La centralitat de la dona

Si l'Estat té el deure d'eliminar la violència de gènere, la lògica imposa que siguin les prioritats i necessitats de la dona per sortir de la violència, o prevenir-la, el punt a partir del qual s'articulin les mesures concretes que possibilitaran que aquesta cessi.

Des de la centralitat de la dona s'evidencien les prioritats i els canvis que cal fer en l'ordenament jurídic per restaurar a la dona en el seu estatut de ciutadania, per a la qual cosa s'han de tenir en consideració les diferents maneres en què els homes i les dones són socialitzats, el plus de valoració que tenen les activitats considerades masculines i la manca de reconeixement d'autoritat a les

dones. La centralitat de la dona obliga a considerar si les mesures perpetuen els rols tradicionals o aprenen els homes i les dones en la igualtat real.

La Llei integral aplica la centralitat de la dona reconeixent drets socials que permeten que una dona pugui cessar una convivència o relació de parella violenta i reconstrueixi el seu projecte de vida, així mateix, des d'aquesta centralitat crea nous tipus penals i l'agreuja de gènere en els supòsits en què les dones tenen un major risc de ser violentades.

Mesures penals

En l'àmbit penal, la centralitat de la dona es limita a establir l'agreuja de gènere en els delictes de lesions i maltractament, i tipificar com a delicte les amenaces o coaccions lleus quan la víctima "sigui ho hagi estat la seva esposa o sigui la dona que estigui o hagi estat lligada a ell (l'autor) per una anàloga relació d'afectivitat, fins i tot sense convivència".

En els supòsits en què s'apliqui l'agreuja de gènere, la pena inicial passa a ser de tres a sis mesos de presó, malgrat que la pena alternativa, que consisteix en treballs en benefici de la comunitat, no s'incrementa amb l'agreuja de gènere. El jutge pot reduir la pena a tres mesos, sempre que ho justifiqui en la sentència.

El poder legislatiu va voler convertir la falta d'amenaces (amenaces lleus) i la falta de coaccions (coaccions lleus) en delicte quan la víctima sigui una dona parella o exparella de l'autor; en ambdós delictes la pena és de sis mesos a un any de presó o treball en benefici de la comunitat. En tots dos delictes, la Llei estableix que el jutge, raonant-ho en la sentència, pugui imposar la pena inferior en grau.

Les amenaces contra qui sigui o hagi estat esposa, companya o nòvia i les coaccions contra les mateixes dones constitueixen el punt d'inflexió a partir del qual, si la violència no cessa radicalment, si es toleren les violacions dels drets fonamentals a la llibertat i a la seguretat, pot ser que no hi hagi retorn en l'escalada de violència. I és precisament a causa del marge de tolerància de la violència ambiental que existeix en la societat, que les amenaces i les

coaccions contra l'esposa i, en general, qualsevol acte de violència de gènere han estat minimitzats en la seva consideració antijurídica.¹⁴

Les amenaces o coaccions no es converteixen en greus perquè la víctima sigui una dona, sinó que l'amenaça o coacció a una dona són greus perquè són l'expressió d'una relació violenta basada en el domini i la superioritat de l'home¹⁵, perquè la coacció o l'amenaça és l'instrument que utilitza l'home violent per continuar sotmetent la dona.

Un cert sector de la Doctrina ha emfatitzat el terme *esposa* o *dona* com un element discriminatori envers els homes que també podrien trobar-se en la mateixa situació, però els homes no poden estar en la mateixa situació; qualsevol home gaudeix del poder que històricament les institucions li han atorgat, mentre que estructuralment les dones continuen estant desaperadades.¹⁶

En el segle XXI, els homes i les dones continuen estant valorats de manera diferent, mentre les activitats considerades masculines configuren l'àmbit del poder i la meta de l'home consisteix a arribar a l'èxit i a les posicions més altes, les activitats de les dones estan devaluades en un triple vessant:

¹⁴*Sentència del Tribunal Superior de Justícia de les Balears (TSJB) de 22.12.1997: Per cinc comunicacions a l'empresa de cinc empleades que denunciaven que el Sr. XX en múltiples ocasions i reiteradament havia intentat ultrapassar-se amb elles, i fins i tot en contra de la seva voluntat, agafar-les de la mà, besar-les, intentar besar-les a la boca, tocar-los les cames i intentar concertar cites amb elles, la Sala Social del TSJB va desestimar el recurs interposat contra la sentència que considerava l'acomiadament improcedent, ja que "El juez de instancia que presenció y dirigió la práctica de las pruebas entiende que si bien pudo haber existido actuaciones impertinentes o de dudoso gusto, no existió tal acoso (...)". I sentència del TSJB de 30.06.2000: "(...) aproximándose silenciosamente a una compañera de trabajo, le dio una palmada en la nalga, conducta que siendo reprobable e injustificada, no puede ser tipificada como de acoso sexual."*

¹⁵*Informe de Miguel Lorente Acosta sobre l'avantprojecte de Llei orgànica de mesures de protecció integral contra la violència de gènere.*

¹⁶*Només cal observar la realitat quotidiana, com per feines del mateix valor les dones continuen cobrant un 30% menys que els homes i com no hi ha conciliació entre la vida laboral i la vida domèstica. Les Nacions Unides tenen declarat que les dones són el 70% dels pobres del món.*

- a) La reproducció social es considera una activitat pròpia de la naturalesa humana i per tant no és quantificable ni en l'ús del temps ni econòmicament. Com que s'ha assignat a les dones, funciona com un impost regressiu, com més temps es dedica a les qüestions domèstiques, menys temps es pot dedicar a les activitats socialment valorades.
- b) Les professions en què les dones són majoria estan menys valorades que les considerades masculines.
- c) Quan les dones participen en les mateixes activitats dels homes (professió, política, etc.), la seva tasca està menys valorada econòmicament i socialment.

Les relacions de gènere són intrínseques al sistema social vigent, i quan es potencien desequilibris de poder es genera la major de les discriminacions, la que afecta la meitat de la humanitat, la discriminació per raó de sexe.

La violència de gènere és la vàlvula de seguretat que permet mantenir la discriminació; és per això que es manifesta, amb acarnissament, en les relacions de parella, on la dona, que ha aconseguit el seu estatut de ciutadana, es resisteix a continuar subordinada i desapoderada. En aquesta tessitura alguns homes no accepten renegociar les relacions a partir del manament d'igualtat i quan les dones volen canviar la dinàmica familiar o trencar la relació, les amenacen, les coaccionen, les lesionen i les maten.

Les relacions interpersonals de parentiu, amiatat, laborals, etc. comporten situacions de crisi que poden derivar en accions violentes. Quan la violència té lloc en l'àmbit de la parella i la víctima és una dona, a la violència interpersonal se li addiciona el desvalor que té la dona a causa dels rols de gènere.

Davant el major risc que tenen les dones que siguin vulnerats els seus drets fonamentals a la vida, integritat física i moral, llibertat i seguretat, el Dret ha de respondre intensificant la protecció; el poder legislatiu espanyol va optar per incorporar al Codi Penal l'agreujant de gènere en els delictes de violència contra la dona comesos per la seva parella.

Els tipus penals i els agreujants de gènere estan justificats, d'una banda, per la pròpia dinàmica de les relacions de gènere i, d'altra banda, pel canvi que ha suposat en l'ordenament jurídic espanyol passar de tenir regulat el dret del marit de "corregir la dona" i la penalització de "la desobediència de la dona al marit"¹⁷ per la prohibició absoluta d'exercir violència contra la dona.

L'alarma que ha causat en certs sectors polítics i jurídics¹⁸ l'establiment de l'agreujant de gènere i de tipus penals específics de violència intimidatòria envers la dona s'explica per la idea molt generalitzada que "el marit és subjecte ideal del tràfic jurídic, potencial pare de família, el model humà paradigmàtic que serveix per establir la bona fe, la cura i l'atenció de les coses".¹⁹ Aquesta realitat virtual travessa totes les branques del Dret, i per això la resistència tant a les lleis de paritat com al fet de reconèixer que els éssers humans som sexuats, que els grups humans de persones d'edat avançada, infància, joves, persones amb discapacitat, immigrants, etc. formen part de dues categories universals, els homes i les dones; els grups o col·lectius humans es componen tant d'homes com de dones.

Espanya no és l'únic país europeu que incorpora en el seu ordenament criminal tipus penals de violència contra la dona; el Codi Penal suec en el títol "Delictes contra la llibertat i la pau" estableix a la secció 4.c un tipus penal denominat "Greu violació de la integritat de la dona", en què el subjecte actiu és l'home i el subjecte passiu és l'esposa, exesposa, convivent o exconvivent.

L'experiència de Suècia, que des de 1998 aplica aquest tipus penal, ha demostrat que el tipus penal compleix les funcions següents: la primera, dirigida al subjecte actiu, visibilitza que la violència contra la dona està totalment prohibida; la segona, dirigida al poder polític, objectiva les estadístiques i

¹⁷La referència a la desobediència de la dona al marit a la Llei d'enjudiciament criminal va ser suprimida per la Llei orgànica 14/1999.

¹⁸El mes de juliol, al cap de quinze dies de l'entrada en vigor de la nova legislació penal, la magistrada del Jutjat Penal número 4 de Múrcia va plantejar una qüestió d'inconstitucionalitat al Tribunal Constitucional.

¹⁹Análisis Jurídico de la violencia contra las mujeres. IAM (edició actualitzada 2004). Ana Rubio Castro. Pàg. 42.

finalment permet l'examen de l'acció judicial en els casos de violència contra la dona.²⁰

L'agreuament de gènere complex, entre d'altres, tres funcions:

- Penològica, en sancionar amb més intensitat qui s'aprofita de la situació estructural de desigualtat de les dones.
- Pedagògica, en explicitar que qualsevol forma de violència contra la dona està prohibida.
- Protegeix béns jurídics individuals i col·lectius. A més de protegir la vida, integritat, llibertat o seguretat de la víctima, sanciona la vulneració de l'ordre constitucional atès que el dret a la igualtat i no-discriminació està inclòs en la Constitució.

En darrer lloc, cal indicar que els nous tipus penals de violència intimidatòria contra la dona estan justificats pel dany social objectiu²¹, que qualsevol pot constatar.

La restitució del projecte de vida

La violència de gènere no només causa lesions, danys físics i psíquics greus a les seves víctimes, sinó que trenca el seu projecte de vida.

La dona maltractada, abans de ser-ho, havia fet un aprenentatge i desenvolupat habilitats que li generaven expectatives sobre la seva vida professional, personal i social amb una raonable probabilitat de dur-les a terme.

²⁰*S'ha detectat més benevolència en les resolucions judicials en les quals la víctima és l'esposa o convivent que quan la víctima és un altre parent o persona pròxima, per això el desafiament actual és una major formació i especialització de la judicatura.*

²¹*Com indica la magistrada del Tribunal Superior de Justícia d'Andalusia, Inmaculada Montalban Huertas, en un article publicat a El País titulat Violencia de género y constitución, "La llamada dañosidad objetiva de la conducta es uno de los presupuestos que se ha venido exigiendo para estimar justificada la agravación de las penas".*

Són de tal magnitud les conseqüències de la violència que l'octubre de 2002 l'OMS va publicar l'Informe mundial sobre la violència i la salut.

L'Informe indica que les conseqüències de la violència conjugal afecta greument la salut i el benestar de la comunitat. Viure amb un violent perjudica la dona fins a fer desaparèixer la seva autoestima i les habilitats per desenvolupar-se en el món. Les dones que conviuen amb un violent tenen un alt risc de patir depressió, dolors crònics, malalties psicosocials, reducció en les seves expectatives de vida de fins a deu anys, i fins i tot es va constatar que el 40% dels suïcidis de dones tenen el seu origen en la convivència amb un violent.

La violència de gènere afecta també l'autonomia de la dona i, més concretament, el manteniment del lloc de treball. El maltractament no es limita a la llar, el fustigament a la víctima en el seu centre de treball inclou tota mena de comportaments que influeixen en l'habilitat d'una persona per fer la seva feina.

El violent sol vigilar, seguir i assetjar mitjançant trucades telefòniques o amb la seva presència física en el centre de treball de l'esposa, companya o nòvia, fet que algunes vegades continua després que hagi finalitzat la relació.

Moltes vegades, les dones maltractades es veuen obligades a deixar casa seva i refugiar-se en un centre d'acollida o a casa de parents o persones properes, en altres ocasions el violent les intimida fins a tal punt que sol·licitar judicialment l'ús del domicili familiar incrementa el risc de ser novament agredides.

En tots aquests supòsits la dona perd l'ús de la que era la seva residència. Si la víctima és una dona d'edat avançada, la possibilitat de cessar la relació violenta dependrà de la possibilitat de trobar un altre lloc on viure.

La violència de gènere trenca qualsevol projecte de vida²² i arriba a modificar

²²*La doctrina de la reparació del dany al projecte de vida queda establerta en les sentències de 27 de novembre de 1998 i de 10 de gener de 1999 de la Cort Interamericana de Drets Humans, entre d'altres, el cas Loayza Tamayo.*

Indica la Cort Interamericana de Drets Humans:

147. *Por lo que respecta a la reclamación de daño al "proyecto de vida", conviene manifestar que este concepto ha sido materia de análisis por parte de la doctrina y la jurisprudencia recientes. Se trata de una noción distinta del "daño emergente" y el "lucro cesante". Ciertamente no corresponde a la afectación patrimonial derivada inmediata y directamente de los hechos, como sucede en el "daño emergente". Por lo que hace al "lucro cesante", corresponde señalar que mientras éste se refiere en forma exclusiva a la pérdida de ingresos económicos futuros, que es posible cuantificar a partir de ciertos indicadores mensurables y objetivos, el denominado "proyecto de vida" atiende a la realización integral de la persona afectada, considerando su vocación, aptitudes, circunstancias, potencialidades y aspiraciones, que le permiten fijarse razonablemente determinadas expectativas y acceder a ellas.*

148. *El "proyecto de vida" se asocia al concepto de realización personal, que a su vez se sustenta en las opciones que el sujeto puede tener para conducir su vida y alcanzar el destino que se propone. En rigor, las opciones son la expresión y garantía de la libertad. Dificilmente se podría decir que una persona es verdaderamente libre si carece de opciones para encaminar su existencia y llevarla a su natural culminación. Esas opciones poseen, en sí mismas, un alto valor existencial. Por lo tanto, su cancelación o menoscabo implican la reducción objetiva de la libertad y la pérdida de un valor que no puede ser ajeno a la observación de esta Corte.*

149. *En el caso que se examina, no se trata de un resultado seguro, que haya de presentarse necesariamente, sino de una situación probable –no meramente posible– dentro del natural y previsible desenvolvimiento del sujeto, que resulta interrumpido y contrariado por hechos violatorios de sus derechos humanos. Esos hechos cambian drásticamente el curso de la vida, imponen circunstancias nuevas y adversas y modifican los planes y proyectos que una persona formula a la luz de las condiciones ordinarias en que se desenvuelve su existencia y de sus propias aptitudes para llevarlos a cabo con probabilidades de éxito.*

150. *En tal virtud, es razonable afirmar que los hechos violatorios de derechos impiden u obstruyen seriamente la obtención del resultado previsto y esperado, y por ende alteran en forma sustancial el desarrollo*

les condicions d'existència de la dona. Les alteracions de l'entorn objectiu de la víctima i la relació d'aquesta amb ell es perllonguen en el temps molt més enllà del moment del cessament de la situació violenta, cosa que priva la dona d'afectes i satisfaccions que li permetin gaudir de la vida i la dotin de sentit.

Aquestes modificacions de les condicions d'existència han de ser reparades, però les indemnitzacions pels danys materials, morals i les lesions i seqüeles no són suficients per restituir el projecte de vida, per això la Llei integral reconeix drets socials en el camp de la salut, el treball i l'habitatge.

L'article 2 de la Llei integral estableix, entre els seus principis rectors:

“Consagrar els drets de les dones víctimes de violència de gènere, exigibles davant les administracions públiques, i així assegurar un accés ràpid, transparent i eficaç als serveis establerts a l'efecte.”

La Llei integral té un catàleg de drets socials, a què tenen dret totes les dones víctimes de violència de gènere, amb independència del seu origen, religió o qualsevol altra condició o circumstància personal o social.

La Llei regula els drets següents:

1. Dret a la informació²³, que ha de ser adequada a la severa situació personal de la dona que acudeix a buscar informació.

La Llei estableix que les dones amb discapacitat i les que per les seves circumstàncies personals i socials puguin tenir una major dificultat²⁴ siguin informades de tots els drets que els corresponen no només en aquesta Llei sinó en tot l'ordenament jurídic (per exemple, una dona sordmuda pot exigir declarar amb traductor de llenguatge de signes, o una dona immigrant que resideix legalment a Espanya per reunificació

²³Article 18

²⁴La Llei considera que les dones pertanyents a minories, immigrants, les que es troben en situació d'exclusió social i les dones amb discapacitat poden tenir més riscos de no accedir, per desconeixement, als recursos establerts a la Llei en patir violència de gènere (art. 32.4).

familiar amb el violent ha de ser informada del seu dret a obtenir un permís de residència independent).

2. Dret a l'assistència jurídica gratuïta a les dones que acreditin insuficiència per litigar.²⁵ En aquest sentit, cal destacar que l'assistència legal serà per a tots els procediments judicials i administratius que tingui la víctima i que tinguin causa directa o indirecta amb la violència patida.

La Llei garanteix que la defensa jurídica serà especialitzada i immediata des del primer moment de la denúncia.

De forma dissuasòria, la Llei planteja que en el supòsit que s'acrediti que la víctima té recursos econòmics suficients, haurà d'abonar els honoraris de l'advocat/da.

3. Drets de la víctima en l'àmbit laboral, funcionarial i de les treballadores autònomes o professionals d'alta a la Seguretat Social.²⁶

Aquest és un dels aspectes més nous de la Llei, ja que fa una extensa previsió de respostes laborals davant la situació de violència de gènere en la parella.

Les dones víctimes, que tinguin una ordre de protecció o que sense tenir-la el ministeri fiscal hagi fet un informe indicant que hi ha indicis que la dona ha patit violència per part del seu company²⁷, poden acollir-se als drets següents:

- No són sancionables a cap efecte els retards o la falta d'assistència al treball, o servei si és funcionària, sempre que el retard o la falta d'assistència tingui la seva causa en la violència de parella.
- Pot reordenar el seu horari de treball, canviar el lloc de treball o el centre de treball o destí si es funcionària.

²⁵Article 19

²⁶Articles 21 a 26

²⁷Article 23

- Pot reduir la jornada de treball, amb disminució proporcional del salari.
- Pot suspendre el contracte de treball per un període inicial de sis mesos, durant el qual tindrà dret a percebre les prestacions per atur. En aquest cas, tindrà dret a la reserva del lloc de treball. El jutge pot prorrogar la suspensió del contracte per períodes de tres mesos, fins a un màxim de divuit mesos.
- Pot extingir el contracte de treball i en tal cas tindrà dret a les prestacions per atur.
- Les funcionàries tenen dret a l'excedència tot i en el supòsit que no portin en el servei el temps que estableix la Llei de la funció pública.
- La professional o treballadora per compte propi que, per causa de la violència, cessi la seva activitat per fer efectiu el seu dret a la protecció integral, tindrà un període de sis mesos en què no estarà obligada a cotitzar a la Seguretat Social, si bé tindrà dret a totes les prestacions com si estigués cotitzant, com per exemple assistència mèdica i hospitalària, jubilació, invalidesa. etc.

Les empreses que contractin persones per substituir temporalment les dones que s'hagin acollit als drets abans referits, tenen dret a una bonificació del cent per cent de les quotes empresarials a la Seguretat Social per contingències comunes, per tot el temps de suspensió del contracte de la treballadora substituïda o durant sis mesos.

4. Drets a l'assistència social integral.²⁸ Aquesta és una matèria en què les competències són de les comunitats autònomes i les corporacions locals, per això la Llei es limita a enunciar els requisits mínims que ha de tenir aquesta assistència integral.

Indica la Llei que hi ha d'haver serveis socials d'atenció, emergència, suport i acollida i de recuperació integral.

L'atenció ha de ser multidisciplinària, i implica:

²⁸Article 19

- a) Informació a les víctimes.
- b) Atenció psicològica.
- c) Suport social.
- d) Seguiment de les reclamacions dels drets de la dona.
- e) Suport a la unitat familiar.
- f) Formació preventiva en els valors d'igualtat, desenvolupament personal, adquisició d'habilitats en la resolució pacífica de conflictes i suport a la formació i inserció laboral.

Els menors que convisquin amb la dona assistida tenen dret a l'assistència social integral i a l'escolarització immediata si la dona sota la guarda de la qual estiguin s'ha vist obligada a canviar de ciutat.

L'Administració General de l'Estat finança, a través d'un fons, les comunitats autònomes per a la implantació o millora d'aquests serveis d'atenció integral.²⁹

Els organismes d'igualtat són els que orienten i valoren els programes i accions que es duen a terme per donar a les dones l'assistència més efectiva.

5. Dret a ajuts econòmics³⁰ a les dones víctimes de violència de gènere que no tinguin rendes superiors al 75% del salari mínim interprofessional.

En els supòsits que, a causa de l'edat, manca de preparació general o especialitzada, o per les circumstàncies personals de la dona, sigui previsible que no es podrà incorporar al món laboral, la Llei estableix ajuts econòmics, de pagament únic, perquè la dona pugui fer front a les primeres necessitats en la seva situació de no-violència, amb les quanties següents:

- a) L'equivalent a sis mesos de subsidi per atur.

²⁹L'any 2005 l'Estat ha distribuït 10.000.000 d'euros a les comunitats autònomes.

³⁰Article 27

- b) L'equivalent a dotze mesos de subsidi per atur si la dona té reconeguda oficialment una minusvalidesa igual o superior al 33%.
- c) L'equivalent a divuit mesos de subsidi per atur, si la dona té responsabilitats familiars.
- d) L'equivalent a vint-i-quatre mesos de subsidi si la dona té responsabilitats familiars i ella o algun dels familiars que convisquin amb ella té una minusvalidesa igual o superior al 33%.

Aquests ajuts no són incompatibles amb els ajuts que atorga la Llei d'ajut a les víctimes de delictes violents i contra la llibertat sexual, però sí que són incompatibles amb els ajuts que perceben les dones que tenen expectatives de poder-se inserir en el món laboral.³¹

6. Accés preferent a habitatge de protecció oficial i a les places de residències públiques per a persones grans.

Indica l'article 28:

“Les dones víctimes de violència de gènere seran considerades col·lectius prioritaris en l'accés a habitatges protegits i residències públiques per a gent gran, en els termes que determini la legislació aplicable.”

Aquesta matèria és competència de les comunitats autònomes i, per tant, el desenvolupament d'aquest article depèn de la major o menor sensibilitat de cada Govern autònom.³²

La creació per part del Govern de l'Estat d'una agència pública d'arrendaments d'habitatges facilitarà que les dones a les quals els

³¹La renda activa d'inserció és un ajut equivalent al subsidi per atur que cobren les dones víctimes de violència de gènere durant onze mesos, sempre que estiguin inscrites com a demandants de feina i participin dels programes formativolaborals.

³²Aquesta és una de les matèries sobre les quals la Llei es limita a fer un enunciat, ja que són les pròpies legislacions autonòmiques les que desenvolupen aquesta matèria. Hi ha algunes comunitats autònomes que ja tenen legislat el fet que ser víctima de violència de gènere en la parella és una característica de preferència.

correspongui judicialment l'ús de l'habitatge però que no en puguin fer ús perquè resideixen en una altra població per causa de la violència, puguin permutar l'ús d'aquest habitatge per un altre de característiques similars.³³

Aquest catàleg de drets socials facilitarà a les dones el cessament de la convivència amb un violent i la seva recuperació integral.

Deguda diligència de l'Estat en la prevenció, protecció i sanció

Els informes de la relatora especial de les Nacions Unides per a la violència de gènere dels anys 1996, 1998 i 2003 posen de manifest la deguda diligència dels estats en l'extinció de la xacra social que suposa la violència contra les dones.

L'actuació del Poder Judicial és fonamental en tot Estat de Dret, i en aquest sentit la relatora posa l'èmfasi en el caràcter penal que té la violència de gènere i en la necessitat que s'apliquin les normes amb la deguda diligència, que s'investiguin amb rigor els il·lícits que violen els drets humans, que es persegueixin i se'ls sancioni d'acord amb les lleis positives de cada estat, i que s'estableixi una indemnització reparadora del dany i se'n garanteixi l'efectivitat.

La relatora especial de l'ONU sobre la violència contra la dona indica:

“23. El principi de la deguda diligència s'està reconeixent en l'àmbit internacional. D'acord amb l'article 4 de la Declaració sobre l'Eliminació de la Violència contra la Dona, els estats han de procedir amb la deguda diligència a fi de prevenir i investigar i, d'acord amb la legislació nacional, castigar tot acte de violència contra la dona, ja es tracti d'actes perpetrats per l'estat o per particulars.”

³³L'article 64.2 de la Llei estableix que en cas que l'habitatge familiar fos copropietat del violent i de la víctima, en determinats casos i circumstàncies, el jutge pot autoritzar que la perjudicada concerti amb una agència o societat pública dedicada a l'arrendament d'habitatges la permuta de l'ús atribuït per un altre habitatge situat en el nou destí geogràfic de la dona.

La Llei integral s'inspira en aquest principi i així ho expressa quan en l'article 1.2 indica:

“Per aquesta Llei s'estableixen mesures de protecció integral, la finalitat de les quals és prevenir, sancionar i eradicar aquesta violència i prestar assistència a les víctimes.”

Els camps en què la Llei desenvolupa la deguda diligència són bàsicament dos:

- a) Institucional, creant els Jutjats de Violència sobre la Dona, l'especialització del ministeri fiscal i les forces i els cossos de seguretat. Així mateix, la Llei contempla la Delegació Especial del Govern contra la Violència sobre la Dona, encarregada de formular les polítiques públiques que, en relació amb la violència de gènere, han de ser desenvolupades pel Govern.
- b) Establint mesures de prevenció i sensibilització dirigides a modificar l'estructura patriarcal de la societat en els àmbits de l'educació, la sanitat, la publicitat i els mitjans de comunicació, i creant un Observatori Estatal de Violència sobre la Dona.

Tutela institucional

Els Jutjats de Violència sobre la Dona tenen la finalitat d'unificar la jurisdicció civil i penal en tots els supòsits que tinguin la seva base en actes violents contra

la dona en l'àmbit de la llar³⁴; això suposa, d'una banda, evitar la victimització secundària que es deriva del fet que la dona hagi de repetir, fins a dir prou, les seves declaracions davant diferents instàncies judicials i, d'altra banda, una optimització de recursos, ja que els mateixos operadors jurídics que intervenen en el procés penal ho faran en el procés civil amb coneixement de la realitat violenta.

La creació d'aquests jutjats és un pas molt important en la direcció inequívoca d'una jurisdicció especial que inclogui totes les matèries relacionades amb la igualtat entre dones i homes.³⁵

Hauria estat òptim establir una jurisdicció especial, que Espanya hagués estat avantguarda mundial en aquesta matèria, ja que la direcció que apareix com a més efectiva per combatre les diferents formes de la violència de gènere (assassinat sexual, maltractament, lesions, setge moral per raó de gènere, setge sexual, agressió sexual, tràfic de dones amb finalitats d'exploatació sexual...) és una jurisdicció específica, en la qual es puguin resoldre totes les controvèrsies civils, penals, administratives i laborals que estiguin relacionades amb la violència (actualment ja hi intervenen quatre jurisdiccions: la Civil, per resoldre les controvèrsies en Dret de Família; la Penal, en la tramitació dels il·lícits penals; la Social, en la denegació de la renda activa d'inserció (RAI); i l'Administrativa, respecte a la denegació d'un permís de residència independent en els casos de dones immigrants residents a Espanya per reunificació familiar i

³⁴*En la compareixença efectuada davant la Comissió Mixta dels Drets de la Dona, en la ponència sobre l'eradicació de la violència domèstica el 23.01.01 per qui subscriu, indicava "Una altra qüestió de vital importància és la unificació de les vies civil i penal per donar una resposta judicial ràpida i efectiva a la voluntat de la víctima perquè cessi la violència. La contribució jurisdiccional en l'eradicació de la violència passa per l'especialització dels operadors jurídics, la creació de jutjats de 24 hores que puguin adoptar simultàniament mesures prèvies i mesures de protecció dels menors. No es considera convenient traslladar el coneixement dels casos de violència domèstica a la jurisdicció civil." Butlletí Oficial de les Corts, sèrie A, 4.12.02, núm. 374, pàg. 15.*

³⁵*És previsible que els Jutjats de Violència sobre la Dona siguin l'embrió d'una Jurisdicció d'Igualtat; abans de l'octubre de 2005 es farà la transposició de la directiva 2002, noves figures com el setge moral per raó de sexe o el setge sexual introduiran en el nostre dret positiu la prohibició d'aquestes formes de violència de gènere.*

a les víctimes de violència de gènere a les quals no se'ls reconeix la preferència en l'adjudicació d'un habitatge públic).

Els Jutjats de Violència sobre la Dona són competents en les matèries següents:

a) Penals:

- Adopció de l'ordre de protecció en un termini no superior a setanta-dues hores des que és sol·licitada.
- Investigació dels delictes relatius a la violència contra la dona.
- Enjudiciament ràpid i sentència quan l'autor es conformi amb la qualificació (fets denunciats i petició de pena) formulada pel ministeri fiscal o l'acusació particular, sempre que la pena no sigui superior a cinc anys de presó.
- Investigació i enjudiciament de les faltes (contravencions) de vexacions i injúries quan la víctima sigui o hagi estat la dona parella de l'autor.
- Investigació dels delictes contra els drets i deures familiars quan la víctima o perjudicada sigui la dona parella o exparella de l'autor, o els seus fills o filles.

b) Civils:

- Mesures provisionals de nul·litat, separació o divorci.
- Nul·litat, separació o divorci.
- Modificació de les mesures establertes amb anterioritat.
- Filiació, maternitat, paternitat.
- Guarda, custòdia i aliments dels fills i les filles.
- Les relatives a l'adopció.

Els Jutjats de Violència sobre la Dona estan en vigor des del 29 de juny, i ha estat tal el volum d'activitat que han registrat que el Consell General del Poder Judicial ha acordat dotar alguns d'aquests jutjats de jutge/jutgessa de suport, de manera que tindran dos jutges; a més, en alguna comunitat autònoma els Jutjats de Violència sobre la Dona estaran oberts tot el dia i el Govern ha acordat ampliar el nombre de jutjats.

Tot i que els Jutjats de Violència sobre la Dona estan resultant un instrument efectiu per donar una solució ràpida a la violència contra la dona, hi ha algunes qüestions que no es poden deixar d'esmentar:

- Aquests jutjats especialitzats són contestats tant per sectors majoritaris de la Judicatura com per altres professions jurídiques (cosa que no va passar quan es van implantar els Jutjats Mercantils).
- Si no hi ha una especialització dels professionals de la Judicatura, que cal que sigui reglada, els jutges i les jutgesses no disposaran dels coneixements multidisciplinaris que la matèria requereix. La formació dels titulars dels jutjats que seran competents en matèria de violència ha d'abraçar les diferents branques de les ciències socials per tal que els futurs magistrats/ades titulars dels Jutjats de Violència sobre la Dona coneguin els diferents vessants que presenta la violència de gènere.³⁶
- Els Jutjats de Violència sobre la Dona haurien de funcionar les 24 hores, ja que si no pot resultar que la major part de les denúncies, primeres diligències i mesures cautelars de protecció tinguin lloc al Jutjat de Guàrdia, la qual cosa seria contrària a l'esperit de la Llei.³⁷

El nomenament per part del fiscal general de l'Estat d'un fiscal contra la violència envers la dona i l'establiment de seccions contra la violència a l'Audiència Nacional, Tribunals Superiors de Justícia i Audiències Provincials permet l'especialització del ministeri públic, el control dels procediments a nivell estadístic i un major coneixement per part de la fiscalia de la situació de violència en els procediments civils on hi hagi menors.

El representant del ministeri fiscal ha d'intervenir personalment en:

³⁶És desitjable que el Consell General del Poder Judicial prengui l'acord reglamentari de modificar el Reglament 1/1995, de 7 de juny, de la carrera judicial, pel que fa a l'especialització de membres de la carrera judicial en els assumptes propis dels Jutjats de Violència contra la Dona, per tal d'aconseguir aquesta especialització precisa.

³⁷En el VIII Congrés Iberoamericà de Dret Constitucional celebrat el 4.12.03 a Sevilla es va exposar l'experiència de la Llei núm. 1.887, de Costa Rica, de jutjats especialitzats contra la violència domèstica, posats en funcionament fa deu anys i que funcionen les 24 hores. Segons el professor de Dret Constitucional de Costa Rica Rubén Hernández s'ha reduït la violència domèstica entre el 30% i el 40%. www.redfeminista.org

- La tramitació de l'ordre de protecció.
- La investigació del delictes i l'enjudiciament quan hi hagi conformitat amb els fets i en la qualificació per part de la persona imputada.
- El procés civil sempre que hi hagi menors.
- La informació sobre la situació de violència que pateix una dona quan no s'hagi dictat una ordre de protecció i la dona tingui interès a exercir algun dels drets socials recollits en la Llei (laborals, econòmics, etc.).

La tutela institucional del Govern espanyol és en la Delegació del Govern, l'Observatori Estatal de Violència sobre la Dona i la funció de les forces i els cossos de seguretat en el control del compliment de les ordres de protecció i mesures de seguretat.

Mesures de sensibilització i prevenció dirigides a modificar l'estructura patriarcal de la societat espanyola

La Llei no es limita a establir drets individuals i a crear noves institucions, sinó que té també la finalitat de ser una eina jurídica per modificar l'estructura patriarcal de la societat, per a la qual cosa implanta mesures en els camps de:

a) Sensibilització, a través d'un Pla nacional de sensibilització i prevenció³⁸ que introdueixi en l'escenari social noves escales de valors basades en el respecte a les llibertats fonamentals i la igualtat entre dones i homes.

b) Educació, introduint en les lleis educatives la formació en el respecte a la igualtat entre homes i dones i l'aprenentatge d'habilitats en la resolució pacífica de conflictes.

La prevenció se centra en l'educació en igualtat i en l'aprenentatge en la prevenció i resolució pacífica de conflictes en tots els àmbits de la vida personal, familiar i social. És evident que en la violència contra les dones influeixen bàsicament dos factors, el desequilibri de poder entre homes i dones i el diferent grau de força entre uns i altres; la resolució pacífica de conflictes

³⁸Article 3

ensenya habilitats per argumentar en lloc d'imposar per la força, i les generacions futures tindran la possibilitat d'aquest aprenentatge.

Dins de cada consell escolar hi ha d'haver una persona encarregada de la defensa de la igualtat de gènere, i les associacions de dones tenen vocalies en el Consell Escolar de l'Estat.

c) Sanitari, creant una comissió *ad hoc* per a la millora del diagnòstic i detecció precoç de les situacions de violència, així com l'elaboració d'un protocol d'actuació. Aquesta comissió elaborarà un informe anual que serà remès a l'Observatori Estatal de Violència sobre la Dona i al Ple del Consell Interterritorial del Sistema Nacional de Salut.

Així mateix, s'estableix l'especialització en les llicenciatures i diplomatures de les professions sanitàries.

d) Publicitat, ampliant el concepte de publicitat il·lícita i les entitats habilitades per sol·licitar que cessi la publicitat discriminatòria per a la dona.

Les organitzacions de consumidores i les associacions de dones estan legitimades per interposar demandes perquè cessi o es rectifiqui la publicitat discriminatòria.³⁹

e) Mitjans de comunicació, en el sentit d'eradicar les conductes que afavoreixen la desigualtat entre homes i dones, amb especial atenció a la difusió de les informacions relatives a la violència envers la dona.

L'Administració pública promourà acords d'autoregulació.

f) Formació multidisciplinària per a tots els operadors que intervenen en els processos perquè cessi la violència contra la dona.

³⁹Ja s'ha exercit aquest dret tant per part de la directora de l'Institut Català de les Dones com per qui suscriu; davant un anunci sexista publicat en un diari el 21 de setembre, es va formular una queixa a la institució defensora dels lectors i les lectores del diari, i aquest va retirar l'anunci immediatament, mentre que el director de màrqueting es va disculpar públicament en el mateix diari.

g) Observatori Estatal de Violència sobre la Dona⁴⁰, en el qual van participar les associacions de dones d'àmbit estatal.

LA PARTICIPACIÓ DE LES ASSOCIACIONS DE DONES EN LES INSTITUCIONS CREADES PER LA LLEI INTEGRAL CONTRA LA VIOLÈNCIA DE GÈNERE

Les associacions de dones han estat determinants en la visibilització de la violència de gènere, en l'atenció a les víctimes i a evidenciar la necessitat d'una llei integral contra la violència de gènere. Hi ha constància documental que des de 1993⁴¹ les associacions de dones han estat reivindicant una llei integral contra la violència de gènere, i ha estat un èxit seu aconseguir incorporar aquesta reivindicació a l'agenda política, que el PSOE acceptés la iniciativa i que el Govern d'Espanya presentés el projecte al Parlament. L'exposició de motius indica

“En la realitat espanyola, les agressions sobre les dones tenen una especial incidència, i existeix avui una major consciència que en èpoques anteriors sobre ella gràcies, en bona mesura, a l'esforç realitzat per les organitzacions de dones en la seva lluita contra totes les formes de violència de gènere. Ja no és un delictes invisible, sinó que produeix un rebuig col·lectiu i una evident alarma social.”

La Llei contempla la participació de les associacions de dones en els òrgans col·legiats com el Consell Escolar de l'Estat i l'Observatori Estatal de Violència sobre la Dona, avui ja constituït i en el qual les associacions de dones tenen la vicepresidència i quatre vocalies.

⁴⁰Article 30

⁴¹El 5 de desembre de 1993 en el Congrés Nacional de Dones Advocades celebrat a Las Palmas de Gran Canaria, l'Associació de Dones Juristes Themis va presentar una proposta de resolució per crear una comissió que establís les bases d'una llei integral contra la violència envers la dona, tenint com a referent la Llei 54/1989 per a la prevenció i eradicació de la violència domèstica, de Puerto Rico, adequant-la a la realitat social espanyola.

Les associacions de dones, en qualitat d'expertes, participen en la Comissió del Pla nacional de sensibilització i prevenció de la violència envers la dona.

Des que es va produir l'entrada en vigor de la Llei, les associacions de dones han participat activament en la formació de la policia, la judicatura i l'advocacia, explicant la violència de gènere a partir de la seva experiència diària i les anàlisis de gènere.

PER CONCLoure

La Llei orgànica 1/2004 va entrar en vigor parcialment el 29 de gener de 2005 i totalment el 29 de juny del mateix any.

És molt difícil avaluar la implantació d'una Llei que no porta ni tan sols tres anys en vigor, no obstant, hi ha una sèrie de dades que permeten presumir la voluntat que els drets recollits siguin efectius:

D'una banda, ja s'estan aplicant els ajuts econòmics referits en l'article 27 i desenvolupats en el Reial Decret 1452/2005 i, d'altra banda, s'han ampliat en un mes més les prestacions de renda activa d'inserció per a les dones víctimes de violència intrafamiliar (abans eren deu mesos i actualment són onze mensualitats equivalents al subsidi d'atur).

La Comissió del Pla de sensibilització i prevenció ja ha estat creada i hi participen les associacions de dones.

Ja han entrat en vigor els nous tipus penals, contra els quals s'ha interposat una qüestió d'inconstitucionalitat.

Els Jutjats de Violència sobre la Dona estan sent molt efectius, per això ja s'ha plantejat tant l'ampliació de plantilles com del nombre de jutjats.

Atesa l'organització territorial i administrativa de l'Estat, es considera positiu que les mesures que estableix la Llei hagin de ser avaluades al cap de tres anys de l'entrada en vigor. L'avaluació la farà el Govern en col·laboració amb les comunitats autònomes, i l'informe serà debatut en el Congrés dels Diputats. Aquesta mesura que segurament permetrà optimitzar els recursos de l'Estat és,

alhora, una garantia de pluralitat democràtica i de participació de les administracions territorials.

Tot i que la Llei resulta una magnífica eina jurídica que probablement servirà perquè les dones maltractades gaudeixin de més autonomia i llibertat, no pot quedar aliena a algunes crítiques feministes:

a) La inclusió de les persones d'especial vulnerabilitat en els tipus penals. El consens dels grups parlamentaris en l'aprovació del Projecte de Llei ha obligat a introduir aspectes que poden dispersar l'atenció sobre la violència de gènere, ja que s'han introduït altres subjectes passius de violència intrafamiliar, que podrien tenir una millor ubicació en la Llei de protecció jurídica del menor.

b) Que la protecció que estableix la Llei es limita a les dones víctimes de violència en la parella; en queden fora altres formes de violència de gènere que des del feminisme sempre s'ha volgut que fossin tractades homogeniament.

c) Que els articles 13 i 14 referits als mitjans de comunicació no tenen caràcter imperatiu o constitutiu de drets, tan sols compleixen una funció persuasòria.

El principal desafiament de la Llei és la seva aplicabilitat per part dels operadors jurídics, aquesta meta immediata permetrà veure resultats a curt termini.⁴²

L'aplicabilitat de la Llei dependrà de com els intervinents en el procés d'eradicació de la violència la facin pròpia, que els sindicats la tinguin present en la negociació col·lectiva, que en tots els hospitals i centres d'atenció primària hi hagi professionals que tinguin coneixement d'aquesta Llei i n'exigeixin el compliment, que en tots els consells escolars hi hagi qui recordi la necessitat d'aplicar les normes que aquesta Llei estableix per a l'educació, que els

⁴²Com diu Ana Rubio Castro, "La força del compliment de la Llei depèn de com són rebudes i acceptades les normes pels operadors del Dret, que són els que les han d'aplicar, i que els usuaris la considerin una guia per a l'acció. Análisis Jurídico de la Violència contra las Mujeres. Guía de argumentación para operadoras jurídicas. IAM (2003). Pàg. 15.

operadors jurídics la interpretin tenint en compte l'article 9.2 de la Constitució Espanyola i que les associacions de dones impulsin la Llei fins que s'aconsegueixi vèncer l'extrema desigualtat que sustenta la violència de gènere.

El desenvolupament d'aquesta Llei precisa el compromís de l'Estat, les comunitats autònomes i els ajuntaments plasmat en els respectius pressupostos.

La promulgació de la Llei no pressuposa el final imminent dels assassinats de dones, però serà una bona eina jurídica perquè les dones puguin cessar, amb seguretat, la convivència violenta.

8. Clausura de les jornades

8. Clausura de les jornades

Mònica Bernabé

Un dels objectius d'aquestes jornades és l'intercanvi d'experiències i informació per fomentar la relació i col·laboració entre col·lectius i persones d'aquí i les associacions de dones de l'Afganistan. Per això voldríem fer una avaluació final per part d'elles per saber què els han semblat aquestes jornades, si n'han tret alguna cosa, si creuen que algunes de les idees o experiències que s'han comentat es poden aplicar a l'Afganistan i si volen fer alguna crítica també la poden fer, lògicament.

Donem la paraula a **Najia Haneefi, presidenta de l'associació de dones afganeses AWEC.**

Najia Haneefi

Vull tornar a agrair a ASDHA que hagi organitzat aquestes jornades. Ha estat una molt bona oportunitat per a nosaltres, com a associació afganesa, veure els esforços del moviment feminista a l'Estat espanyol i la manera com va lluitar aquest col·lectiu pels drets de les dones. Espero que no sigui l'última vegada que ens trobem, ja que volem continuar aquesta relació per aprendre les unes de les altres i compartir experiències.

El moviment feminista no és un moviment geogràfic, sinó que és un moviment universal i hem d'aconseguir que es mantingui aquesta universalitat. Hem après molt de les nostres germanes feministes d'aquí. Per a mi ha estat una experiència molt interessant perquè hem pogut preguntar, aclarir qüestions... Crec que les jornades han estat molt ben plantejades i fructíferes a la vegada.

Us desitgem el millor i volem continuar la nostra relació potser per Internet, mitjançant conferències, i ens agradaria convidar-vos a Kabul per intercanviar les nostres experiències allà amb nosaltres. Gràcies.

Mònica Bernabé

També aniria bé que en les vostres intervencions ens poguéssiu dir quin tipus d'ajuda requeriu per part nostra, per part de col·lectius de dones que puguin ser presents aquí o d'altres associacions o persones individuals. Ens agradaria saber de quina manera podem actuar a partir del que ens heu explicat sobre la situació de les dones a l'Afganistan.

Najia Haneefi

De fet, com ja sabeu, l'Afganistan està en un procés de reconstrucció i les dones afganeses necessitem assistència financera i assistència de suport moral, totes dues coses. La Comunitat Internacional està ajudant en aquesta reconstrucció però el Govern no està interessat a donar diners per als projectes de les dones. També ens trobem molts donants que no estan interessants a ajudar-nos; és per això que les dones afganeses necessitem l'ajuda financera de la Comunitat Internacional. També necessitem el vostre suport moral, que ens ajudeu a impulsar els conceptes i les lleis que a vosaltres us han servit, és a dir, que ajunteu la vostra veu amb la nostra per lluitar pels drets de les dones.

Mònica Bernabé

Gràcies, Najia. A continuació intervindrà **Shinkai Karokhail, diputada al Parlament afganès.**

Shinkai Karokhail

Bona nit a tothom. Em sap greu haver-me d'acomiarar perquè tot just sembla que el nostre viatge començava ara. Ha estat un plaer poder trobar gent meravellosa d'aquí, de l'Estat espanyol, i d'altres llocs del món en aquestes jornades. Totes hem vingut a parlar i escoltar sobre la violència de gènere o la violència contra les dones a l'Afganistan. Us dono les gràcies perquè he vist que us continueu recordant de nosaltres, que penseu en nosaltres i que parleu de nosaltres.

En aquests dos dies m'he adonat que la violència de gènere o, més específicament, la violència contra les dones és una malaltia comuna, és a tot arreu, és una malaltia que afecta la nostra societat. Però potser una malaltia així en un país post-conflicte com l'Afganistan és un problema molt més seriós o una malaltia molt més seriosa, que necessita un veritable tractament. De veritat, les dones a l'Afganistan estan realment malaltes, estan patint, i necessiten un veritable tractament per curar-se.

Mirar aquests documentals, especialment el del moviment feminista a l'Estat espanyol, m'ha donat molta esperança i energia. M'he adonat que si continuem lluitant demà estarem curades de la violència contra les dones. Especialment, jo com a dona del Parlament, tinc el compromís de fer el millor per aconseguir alguna cosa per a les meves "germanes", per a les meves filles. Haig de poder

protegir-les mitjançant la llei. I espero que l'Afganistan sigui algun dia un país civilitzat. Això és el que totes desitgem.

Pel que fa al tipus d'ajuda que necessitem, haig de recordar que a l'agenda mundial l'Afganistan ja no existeix, no hi ha ningú que estigui pendent del nostre país perquè el trauma de les torres de Nova York ja s'ha acabat. L'agenda mundial depèn de Nord-amèrica i ningú pensa que l'Afganistan necessita atencions, atencions per als civils, perquè encara hi ha senyors de la guerra, Al-Qaeda i talibans trucant a les nostres portes i volen reconquerir l'Afganistan i crear les seves bases. Esperem que això no succeeixi.

Jo sóc optimista, però en el cas que els torni a passar alguna cosa a les dones de l'Afganistan, espero que el món no es quedi tranquil, perquè nosaltres vam estar durant cinc anys en una presó, vam viure en una presó a l'Afganistan i ningú no hi va fer res, ningú va opinar, ningú va parlar sobre l'Afganistan, ningú va parlar sobre el moviment de les dones, les seves llibertats o educació... res de res. Ningú va pressionar un país com el Pakistan, on la seva primera ministra, una dona, va ajudar el moviment talibà al meu país i va deixar que la meua filla de sis anys no pogués anar a l'escola.

Si ens torna a passar alguna cosa a les dones de l'Afganistan, si us plau, mostreu la vostra solidaritat, doneu-nos suport i lluiteu pels nostres drets. Nosaltres ja estem lluitant però necessitem el vostre suport moral. Espero que ens recordeu també un cop s'acabin aquestes jornades. No us oblideu de les dones afganeses. Recordeu el nostre problema, feu que les fronteres no siguin un impediment perquè totes som dones i totes tenim els mateixos problemes, patim el mateix, tenim els mateixos dolors i les mateixes alegries.

Gràcies per la vostra solidaritat, per la vostra atenció i per ser aquí els dos dies de les jornades i escoltar les nostres explicacions.

Mònica Bernabé

Per finalitzar intervindrà **Suraya Pakzad, presidenta de Voice of Afghan Women.**

Primer de tot, vull felicitar ASDHA, l'associació que ha fet possible aquestes jornades de dos dies, i en especial la Mònica, per la tasca que han fet. Les jornades, des del meu punt de vista, han estat molt productives i m'han servit per aprendre moltes coses. A més, he trobat molt interessant la part on hem pogut compartir experiències entre totes. Veure les noves generacions de l'Estat

espanyol, les seves llibertats, m'ha donat molta esperança i m'ha fet creure que podrem portar aquesta llibertat a les noves generacions a l'Afganistan perquè sé que els resultats que vosaltres vau aconseguir són deguts a la lluita que van fer dones com les que hem pogut veure al documental.

Tots els seminaris han estat útils, especialment la part d'informació sobre islam i gènere perquè a l'Afganistan no tenim cap dona que conegui l'islam. Els homes sempre poden manipular-nos i justificar-se perquè malauradament les dones no sabem els drets que tenim les dones segons la xaria.

Sincerament, he après molt de tothom i compartir experiències ha estat el millor de les jornades. També ha estat molt enriquidor poder visitar la bonica ciutat de Barcelona i trobar-me amb gent maca com vosaltres m'ha donat esperança per continuar la nostra lluita. Quan veig dones meravelloses, dones joves activistes que lluiten pels drets de les dones, m'anima molt. Em sento molt més forta ara que fa uns dies abans d'arribar a Barcelona. Gràcies a tothom i gràcies a totes per haver-nos escoltat durant aquests dos dies.

Mònica Bernabé

Moltes gràcies a les tres convidades per haver vingut fins a Barcelona i per haver seguit aquests dos dies de jornades. També moltes gràcies al públic que hem tingut. Realment estem molt contentes perquè malgrat que l'Afganistan ja no surt als mitjans de comunicació la sala ha estat sempre amb un públic molt atent i interessat per les coses que s'estaven explicant des de la taula. Gràcies també als finançadors, ja que amb el seu ajut hem pogut dur a terme aquestes jornades. Aquests han estat l'Institut Català de les Dones, l'Obra Social de la Fundació "la Caixa", l'Ajuntament de Barcelona i l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament.

Les ponents m'han anomenat molt a mi, però darrere meu hi ha hagut molta gent organitzant aquestes jornades, així que també els vull agrair tot l'esforç que han fet, especialment la coordinadora de les jornades, Yasmin Paricio, i l'assistent de coordinació, Marta Michelena.

Associació per als Drets Humans a l'Afganistan

